Vol. XII No. 1

BULLETIN OF THE GOVERNMENT ORIENTAL MANUSCRIPTS LIBRARY MADRAS

EDITED BY

T. CHANDRASEKHARAN, M.A., L.T.,

Curator, Government Oriental Manuscripts Library, Madras.

1959

PRINTED BY
RATHNAM PRESS,
11, Badrian Street, Madras-1

TABLE OF CONTENTS

CHANDAH KAUSTUBHA

BY

RĀDHĀDĀMODARA

(with the commentary of Vidyābhūṣaṇa)

Edited by

T. CHANDRASEKHARAN, M.A., L.T.,

AND

T. A. K. VENKATACHARIAR

॥ श्रीः ॥

॥ छन्दःकौस्तुभः ॥

राधादामोदरविरचितः

श्रीविद्याभूषणविरचित–भाष्यसहितः

(*Continued from page 63, Vol. XI No. 2*)

॥ अथ षष्ठी प्रभा ॥

आर्यावृत्तम् ॥ 224 ॥ पूर्वार्धे 30 कलाः, परार्धे 27 कलाः, आहत्य 57 मात्राः ॥

अथ मात्रावृत्तेष्वार्यां तावदाह—

लक्ष्मैतत् सप्त गणा गोपेता भवति नेह विषमे जः ।
षष्ठो जो न लघू वा प्रथमेऽर्धे नियतमार्यायाः ॥ १ ॥

वर्णमात्राविभेदेनेति [1]क्रमप्राप्तानि वर्णच्छन्दांस्यभिधायेदानीं [2]तत्क्रमप्राप्तानि मात्राछन्दांस्यभिदधानस्तेषु तावदार्याप्रकरणं वक्तुमारभते—अथ **मात्रावृत्तेष्विति** । "आर्यादिषु संस्थिताश्चतुष्कलाः पञ्च गणा ज्ञेया[3]" इत्युक्तेश्चतुर्मात्रगणानामयं[4]

---

1. प्रथमस्य प्रथममभिधानमिति क्रमः । 2. अनन्तरस्यानन्तरमभिधानमिति क्रमः ।
3. प्रभा I श्लो 18. 4. मात्रावृत्तं आर्यादिकम् ।

विषयो बोध्यः । **लक्ष्मैतदिति ।** आर्यायाः प्रथमेऽर्धे आद्ये दले एतन्नियतं लक्ष्म लक्षणं भवति । एतत् किमित्याह—गोपेताः सप्त गणा इति यत्, चतुष्कलाः सप्त गणाः सगुरवः पूर्वार्धे नियमात् भवन्तीत्यर्थः । अत्रापवादः, इहार्यायां विषमे प्रथमतृतीयपञ्चमसप्तमरूपे गणे जः जगणो मध्यमगुरुर्गणो न भवति । अत्र प्रथमेऽर्धे षष्ठो गणो जः स्यान्मध्यगु[रु]ः जगणः स्यात् । अथ वा न लघू स्यातां (वर्लघु) [सर्वलघु]गणः स्यादित्यर्थः ॥ १ ॥

षष्ठे द्वितीयलात्परके (क्ले) [न्ले] मुखलाच्च सयतिपदनियमः ।
चरमेऽर्धे पञ्चमके तस्मादिह भवति षष्ठो लः ॥ २ ॥

अथ यतिमाह—**षष्ठे, द्वितीयेत्यादिना ।** द्वितीयलादिति ल्यब्लोपे कर्मणि पञ्चमी । षष्ठे गणे (ले)[न्ले] चतुर्लघौ सति द्वितीयलात् द्वितीयलघुमारभ्य सयतिपदनियमो भवति । षष्ठस्य चतुर्लघोर्गणस्य प्रथमलघ्वनन्तरं यतिसहितं पदं नियमेन समाप्यत इत्यर्थः । तथा परके सप्तमे न्ले सति षष्ठात् परस्मिन् सप्तमे गणे चतुर्लघौ सति मुखलादादिलघुमारभ्य सयतिपदनियमः षष्ठगणान्ते यतिरित्यर्थः । अथो परार्धे (सति) [अ]स्या[ः]तमाह—चरमेऽर्धे द्वितीये [द]ले पञ्चमके गणे न्ले सति तस्मान्मुखलादादिलघुमारभ्य सयतिपदनियमः चतुर्थगणान्ते यतिरित्यर्थः । इह द्वितीयेऽर्धे षष्ठो गणो ल एव लघुरेवैकः प्रयोज्यो न तु चतुष्कल इति पूर्वार्धाद्विशेषः । पूर्वार्धे त्रिंशत्कलाः, परार्धे तु सप्तविंशतिरिति सप्तपञ्चाशन्मात्रं छन्दः ॥ २ ॥

अथार्याविशेषान् वक्तुं तास्ता उद्दिशति—**तद्भेदानिति ।**

अथ तद्भेदानाह—

पथ्या विपुला चपला मुखचपला जघनचपला च ।
गीत्युपगीत्युद्गीतय आर्यागीतिश्च नवधार्याः ॥ ३ ॥

आह उद्दिशतीत्यर्थः । नाममात्रेण वस्तुसङ्कीर्तनमुद्देशः ॥ ३ ॥

तासां लक्षणानि क्रमाद्दर्शयितुमारभते—**ताः क्रमेणाहेति**—

ताः क्रमेणाह—

आह लक्षयतीत्यर्थः ।

पथ्या ॥ 224 ॥ पूर्वार्धे 30 मात्राः, परार्धे 27 मात्राः, आहत्य 57 मात्राः ॥

प्रथमगणत्रयविरतिर्दलयोरुभयोः प्रकीर्तिता पथ्या ॥ 1 ॥ २२४ ॥

चूनं? प्रकल्प्य ल(क्ष)[क्ष्यं] बोध्यम् । एवमग्रिमेषु च ।

प्रथमेति । यस्या उभयोरपि दलयोः प्रथमे गणत्रये यतिः स्यात्, सा पथ्योच्यते । उत्तरार्धं प्रकल्प्य ल(क्षं)[क्ष्यं] बोध्यम् ॥ 1 ॥ २२४ ॥

विपुला ॥ 225 ॥ पूर्वार्धे 30 मात्राः, परार्धे 27 मात्राः, आहत्य 57 मात्राः ॥

संलङ्घ्य गणत्रयमादिमं शकलयोर्द्वयोर्भवति पादः ।
यस्यास्तां पिङ्गलनागो विपुलामिति समाख्याति ॥ 2 ॥ २२५ ॥

[संलङ्घ्येति ।] यस्या आदिमं गणत्रयं संलङ्घ्यातिक्रम्य [शकलयोर्द्वयोः] द्वयोरपि दलयोः पादो यतिर्भवति, विपुलामिति[पिङ्गल]नागः पिङ्गलः समाख्याति वदतीत्यर्थः ॥ 2 ॥ २२५ ॥

चपला ॥ 226 ॥ पूर्वे परे च दले 30 मात्राः, आहत्य 60 मात्राः ॥

दलयोर्द्वितीयतुर्यौ गणौ जकारौ तु यत्र चपला सा ॥ 3 ॥ २२६ ॥

दलयोरिति । यस्या द्वयोर्दलयोः द्वितीयतुर्यौ गणौ जकारौ मध्यगुरू स्याताम्, सा चपलोच्यते । उत्तरार्धं कल्पयित्वा ल(क्षं)[क्ष्यं]वो बोध्यम् ॥ 3 ॥ २२६ ॥

मुखचपला ॥ 227 ॥ पूर्वार्धे 30 मात्राः, परार्धे 27 मात्राः, आहत्य 57 मात्राः ॥

आद्यं दलं समस्तं भजेत लक्ष्म चपलागतं यस्याः ।
शेषः पूर्वजलक्ष्मा मुखचपला सोदिता मुनिना ॥ 4 ॥ २२७ ॥

आद्यमिति । यस्या आद्यं दलं पूर्वार्धं चपलाया लक्षणमाश्रयेत्, शे(षं)[ष] उत्तरार्धं तु पूर्वजलक्ष्मा आर्योत्तरार्धलक्षणभाक् स्यात्, सा मुखचपला मुनिना [1]काश्यपेनोक्तेत्यर्थः ॥ 4 ॥ २२७ ॥

जघनचपला ॥ 228 ॥ पूर्वार्धे 30 मात्राः, उत्तरार्धे 27 मात्राः, आहत्य 57 मात्राः ॥

यार्याद्यदलगमर्धे प्रथमेऽप्रथमे दले तु चपलायाः ।
लक्ष्माश्रयेत सोक्ता विशुद्धधीभिर्जघनचपला ॥ 5 ॥ २२८ ॥

येति । या प्रथमेऽर्धे आर्याद्यदलगं ल(क्ष्म्या)[क्ष्मा]श्रयेत्, आर्यापूर्वार्धलक्षणं भवेत्, अप्रथमे[दले तु]द्वितीयेऽर्धे तु चपलाया ल(क्ष्म्या)[क्ष्मा]श्रयेत् चिह्नं प्राप्नुयात्, सा जघनचपला विशुद्धधीभिरुक्ता । मुखचपलैव व्यत्यस्य परिचिता सती जघनचपला भवतीत्यर्थः ॥ 5 ॥ २२८ ॥

गीतिः ॥ 229 ॥ पूर्वार्धे 30 मात्राः, परार्धे 30 मात्राः, आहत्य 60 मात्राः ॥

आर्याप्रथमार्धसमं यस्यां परार्धमाहुस्तां गीतिम् ॥ 6 ॥ २२९ ॥

आर्येति । यस्यां दलद्वयमप्यार्यापूर्वार्धलक्षणघटितं स्यात्, सा गीतिरित्यर्थः । षष्टिमात्रं छन्दः । द्विःपाठात्पद्यपूर्तिः ॥ 6 ॥ २२९ ॥

उपगीतिः ॥ 230 ॥ पूर्वार्धे परार्धे च 27 मात्राः, आहत्य 54 मात्राः ॥

आर्यापरार्धतुल्ये दलद्वये प्राहुरुपगीतिम् ॥ 7 ॥ २३० ॥

आर्यापरार्धेति । यस्यामार्योत्तरार्धघटितं दलद्वयमपि स्यात्, सोपगीतिरित्यर्थः । चतुःपञ्चाशन्मात्रं छन्दः । द्विःपाठात्पद्यपूर्तिः ॥ 7 ॥ २३० ॥

---

1. पिङ्गलेनेति वृत्तरत्नाकरनारायणभट्टीटीकायाम् ।

उद्गीतिः ॥ 231 ॥ पूर्वार्धे 27 मात्राः, परार्धे 30 मात्राः, आहत्य 57 मात्राः ॥

आर्याशकलद्वितये विपरीते पुनरिहोद्गीतिः ॥ 8 ॥ २३१ ॥

आर्याशकलेति । आर्याखण्डद्वये व्यत्ययेन रचिते सत्युद्गीतिः स्यात् । पूर्वार्धे सप्तविंशतिमात्राः, परार्धे तु त्रिंशदित्यर्थः । उत्तरार्धं प्रकल्प्य लक्ष्यं बोध्यम् ॥ 8 ॥ २३१ ॥

आर्यागीतिः ॥ 232 ॥ पूर्वार्धे 32 मात्राः, परार्धे 32 मात्राः ; आहत्य 64 मात्राः ॥

आर्याप्राग्दलमन्तेऽधिकगुरु तादृगपरार्धमार्यागीतिः ॥ 9 ॥ २३२ ॥

आर्याप्रागिति । यद्यार्याप्राग्दलमन्तेऽधिकगुरु स्यात्, अपरार्धमपि तादृगेव भवेत्, तर्ह्यार्यागीतिः । अस्यां दलद्वयमष्टागणकम् चतुष्षष्टिमात्रं छन्दः । द्विः पाठात्पद्यपूर्तिः ॥ 9 ॥ २३२ ॥

॥ इत्यार्याप्रकरणं व्याख्यातम् ॥

अथ वैतालीयं छन्दो दर्शयति—

वैतालीयम् ॥ 233 ॥ प्रथमे तृतीये च पादे 14 मात्राः, द्वितीये तुर्ये च पादे 16 मात्राः, आहत्य पूर्वार्धे परार्धे च 30 मात्राः, आहत्य श्लोकस्य 60 मात्राः ॥

षड्विषमेऽष्टौ समे कलास्ताश्च समे स्युर्नो निरन्तराः ।
न समात्र पराश्रिता कला वैतालीयेऽन्ते रलौ गुरुः ॥ 1 ॥ २३३ ॥

षडिति—वैतालीये छन्दसि विषमे प्रथमतृतीयरूपे पादे षट्कला एव मात्राः स्युः भवेयुः । समे द्वितीयचतुर्थरूपे पादेऽष्टौ कलाः स्युः । अन्ते षट्कलानामष्टकलानां चावसाने रलौ गुरुः रगणलघुगुरवश्च स्युरित्यर्थः । अत्र

विशेषनियममाह - समे पादे ता अष्टौ कला निरन्तरा नो स्युः अव्यवहिताः केवला लघवो न स्युः, किं तु गुरुलघुगुरवश्च स्युरिति यावत् । अत्र वैतालीये चतुर्षु पादेषु समा कला पराश्रिता न भवति, द्वितीयचतुर्थादिरूपा कला तृतीयपञ्चमादिरूपया कलया सह गुरुर्न कार्येत्यर्थः । विषमे तु यथारुचि बोध्यम् ॥ 1 ॥ २३३ ॥

अथ वैताली[य]विशेषानाह—

औपच्छन्दसिकम् ॥ 234 ॥ पूर्वार्धे 34 मात्राः, परार्धे 34 मात्राः, आहत्य 68 मात्राः ॥

स्यातामन्ते रयौ गणौ चेदौपच्छन्दसिकं तदाह वृत्तम् ॥ 2 ॥ २३४ ॥

स्यातामिति । विषमे षट्कलाः, समे त्वष्टौ ततो रगणयगणौ चेद्भवतः, रगणलघुगुरूणां स्थाने चेद्रगणयगणौ स्यातां, तदौपच्छन्दसिकं वृत्तमाह पिङ्गलः ॥ 2 ॥ २३४ ॥

आ(या)[पाद]तलिका ॥ 235 ॥ पूर्वार्धे 30 मात्राः, परार्धे 30 मात्राः, आहत्य 60 मात्राः ॥

[1]आयातलिका कथितेयं भाद्गुरुकावथ पूर्ववदन्यत् ॥ 3 ॥ २३५ ॥

आपा[आपाद]तलिकेति । विषमे षट्कलाः समे त्वष्टौ, ततो यदि भगणो गुरुयुग्मं च भवेत्, अन्यत्सर्वं पूर्ववत्, [इदं]आपादतलिकाछन्दः ॥ 3 ॥ २३५ ॥

दक्षिणान्तिका ॥ 236 ॥ पूर्वार्धे 30 मात्राः, परार्धे 30 मात्राः, आहत्य 60 मात्राः ॥

तृतीययुग्दक्षिणान्तिका समस्तपादेषु द्वितीयलः ॥ 4 ॥ २३६ ॥

तृतीयेति । वैतालीयादीनां छन्दसां चतुर्षु पादेषु यदि द्वितीयलस्तृतीययुक् भवति, प्रथमाल्लघोः परो गुरुर्भवति, तदा दक्षिणान्तिकाच्छन्दः । इमं छन्दोभेद-

1 आयातलिकेति छन्दःकौस्तुभे, आपादतलिकेति कौस्तुभभाष्ये, आपातलिकेति वृत्तरत्नाकरे च पाठः ।

मारभ्य न समात्र पराश्रिता कलेत्यस्यापवादः । वैतालीयदक्षिणान्तिका, औपच्छन्दसिकदक्षिणान्तिका आयातलिकादक्षिणान्तिका चेति त्रिभेदं तद्बोध्यम् । लक्ष्याणि कल्प्यानि ॥ 4 ॥ २३६ ॥

उदीच्यवृत्तिः ॥ 237 ॥ पूर्वार्धे 30 मात्राः, परार्धे 30 मात्राः, आहत्य 60 मात्राः ॥

उदीच्यवृत्तिर्द्वितीयलः सक्तोऽग्रेण भवेदयुग्मयोः ॥ 5 ॥ २३७ ॥

उदीच्येति । अयुग्मयोर्विषमपादयोः द्वितीयलघुश्चेदग्रेण तृतीयेण युक्तो भवति, तदोदीच्यवृत्तिर्नाम छन्दः । समौ वैतालीयादिवत् । वैतालीयोदीच्यवृत्तिः औपच्छन्दसिकोदीच्यवृत्तिः, आपा[द]तलिकोदीच्यवृत्तिश्चेति त्रिविधमिदं बोध्यम् । लक्ष्याणि कल्प्यानि ॥ 5 ॥ २३७ ॥

प्राच्यवृत्तिः ॥ 238 ॥ पूर्वार्धे परार्धे च 30 मात्राः, आहत्य 60 मात्राः ॥

पूर्वेण युतोऽथ पञ्चमः प्राच्यवृत्तिरुदितेह युग्मयोः ॥ 6 ॥ २३८ ॥

पूर्वेणेति । युग्मयोः समपादयोः पूर्वेण चतुर्थेन लघुना यदि पञ्चमो लघुर्युक्तः स्यात् , मात्राश्र[त्र]यात्परश्चे[द्गुरुः]स्यादित्यर्थः, तदा प्राच्यवृत्तिश्छन्दः । विषमयोस्तु वैतालीयादिवत् । वैतालीयप्राच्यवृत्तिः, औपच्छन्दसिकप्राच्यवृत्तिः, आपा[द]तलिकाप्राच्यवृत्तिश्चेति त्रिभेदं तद्बोध्यम् । लक्ष्याणि कल्प्यानि ॥ 6 ॥ २३८ ॥

[1]**प्रवृत्तकम्** ॥ 239 ॥ पूर्वार्धे परार्धे च 30 मात्राः, आहत्य 60 मात्राः ॥

यदा समावोजयुग्मकौ पूर्वयोर्भवति तत्प्रवृत्तकम् ॥ 7 ॥ २३९ ॥

---

1. प्रसक्तकमिति छन्दोविचितौ ।

यदा समेति । [यदा] ओजयुग्मकौ विषमसमौ पादौ पूर्वयोरुदीच्यवृत्ति-प्राच्यवृत्त्योः समौ तुल्यलक्षणौ स्याताम्, विषमे पादे द्वितीयोऽग्रेण युतः, समे पादे चतुर्थो लघुः पञ्चमेन युतः स्यादित्यर्थः, तदा प्रवृत्तकं छन्दः । वैतालीयप्रवृत्तकं, औपच्छन्दसिकप्रवृत्तकमापा[द]तलिकाप्रवृत्तकं चेति त्रिभेदं तद्बोध्यम् । लक्ष्याणि ऊह्यानि ॥ 7 ॥ २३९ ॥

परान्तिका ॥ 240 ॥ पूर्वार्धे परार्धे च 32 मात्राः, आहत्य 64 मात्राः ॥

अस्य युग्मरचिता परान्तिका ॥ 8 ॥ २४० ॥

अस्येति । प्रवृत्तकस्य युग्मैः समपादै रचिता परान्तिका भवेत् । त्रिविधैषा बोध्या, वैतालीयप्रवृ(त्तिका)[त्तक]परान्तिका, औपच्छन्दसिकप्र(वर्तका)[वृत्तक] परान्तिका आपा[द]तलिकाप्र(वर्तका)[वृत्तक]परान्तिका चेति ॥ 8 ॥ २४० ॥

चारुहासिनी ॥ 241 ॥ पूर्वार्धे परार्धे च 28 मात्राः, आहत्य 56 मात्राः ॥

अयुग्भवा चारुहासिनी ॥ 9 ॥ २४१ ॥

अयुगिति । अस्य इत्यनुवर्तनीयम् । प्र(वर्त)[वृत्त]कस्यायुग्भवा विषमपाद-जाता चारुहासिनी भवेत् । त्रिविधैवेयम्, वैतालीयप्र(वृर्त)[वृत्त]कचारुहासिनी इत्यादिभेदात् ॥ 9 ॥ २४१ ॥

॥ नव वैतालीयभेदाः ॥

इति छन्दःकौस्तुभे मात्राछन्दसि आर्यावैतालीयनिर्णयः षष्ठी प्रभा ॥ ६ ॥

॥ इति वैतालीयप्रकरणव्याख्यानम् ॥ ६ ॥

॥ इति छन्दःकौस्तुभभाष्ये षष्ठी प्रभा ॥

—*—

॥ अथ सप्तमी प्रभा ॥

अथ सङ्कीर्णानि मात्रावृत्तानि समानि दर्शयति—

पज्झटिका ॥ 242 ॥ प्रतिपादं 16 मात्राः,
आहत्य 64 मात्राः ॥

प्रतिपद्यमकितषोडशमात्रा नवमगुरुत्वविभूषितगात्रा ।
पज्झटिका पुनरत्र विवेकः क्वापि न मध्यगुरुर्गण एकः ॥ 1 ॥ २४२ ॥

प्रतिपदेति । यत्र प्रतिपादं षोडश मात्राः स्युः, तासु नवमी मात्रा दशम्या मात्रया सह गुरुरूपा भवति, यत्र मध्यगुरुर्गणो न स्यात्, तत् पज्झटिकाछन्द इत्यर्थः । नवमगुरुत्वं क्वचिद्व्यभिचरति । इमाः षोडश मात्रा मात्रासमादिपादेष्वधि-क्रियन्ते यावत्पादाकुलकमिति बोध्यम् ॥ 1 ॥ २४२ ॥

तान्येवाह—

मात्रासमकम् ॥ 243 ॥ 64 मात्राः श्लोकस्य,
16 मात्राः पादस्य ॥

मात्रासमकं नवमो ल्गन्तम् ॥ 2 ॥ २४३ ॥

मात्रेति । षोडशभिर्मात्राभिरिह चतुष्कलाश्चत्वारो गणा बोध्याः । तेषु नवमी मात्रा लश्चेद्भवति, तर्हि मात्रासमकं छन्दः । तत्र गन्तं गुर्वन्तं बोध्यम् ॥ 2 ॥ २४३ ॥

विश्लोकः ॥ 244 ॥ 64 मात्राः श्लोकस्य,
16 मात्राः पादस्य ॥

जो न्लावथाम्बुधेर्विश्लोकः ॥ 3 ॥ २४४ ॥

यस्य पादेष्वम्बुधेर्मात्राचतुष्टयात्परो जगणः स्यादथ वा न्लौ चतुर्लघुः गणः स्यात्, स विश्लोको नामेत्यर्थः । [1]द्वितीयं लक्ष्यं कल्प्यं "ध्येयो मधुरिपुरात्मसुखार्थ" मिति ॥ 3 ॥ २४४ ॥

---

1. प्रथमं लक्ष्यं लक्षणवाक्यमेव, मात्राचतुष्टयात्परस्य जगणस्य सत्त्वात् ।

वानवासिका ॥ 245 ॥ 64 मात्राः श्लोकस्य,
16 मात्राः पादस्य ॥

तद्युगलाद्वानवासिका स्यात् ॥ 4 ॥ २४५ ॥

तद्युगलादिति । तद्युगलादम्बुधिद्वयान्मात्राष्टकादित्यर्थः, यदि जो न्लौ वा भवति तदा वानवासिकाछन्दः । [1]द्वितीयं लक्ष्यं कल्पनीयं "लोकहितार्था गिरिशय-मूर्ति"रिति ॥ 4 ॥ २४५ ॥

चित्रा ॥ 246 ॥ 64 मात्राः श्लोकस्य,
16 मात्राः पादस्य ॥

बाणाष्टनवसु यदि लश्चिला ॥ 5 ॥ २४६ ॥

बाणेति । यदि पञ्चम अष्टमो नवमश्च लघुः स्यात्, तदा चित्राछन्दः ॥ 5 ॥ २४६ ॥

उपचित्रा ॥ 247 ॥ 64 मात्राः श्लोकस्य,
16 मात्राः पादस्य ॥

नवमे भवति गुरावुपचित्रा ॥ 6 ॥ २४७ ॥

नवमे भवतीति । नवममात्रा यदि दशम्या सह संयुज्य गुरुः स्यात्, तदोपचित्रा छन्दः ॥ 6 ॥ २४७ ॥

उपचित्रा ॥ 248 ॥ 64 मात्राः श्लोकस्य,
16 मात्राः पादस्य ॥

अष्टाभ्यो भाद्गावुपचित्रा ॥ 7 ॥ २४८ ॥

भेदान्तरमाह - **अष्टाभ्य इति** । यदि मात्राष्टकाद्भगणो गुरुद्वयं च स्यात, तदोपचित्रा छन्दः ॥ 7 ॥ २४८ ॥

---

1. प्रथमं लक्ष्यं लक्षणवाक्यमेव, मात्राष्टकात्परस्य जगणस्य सत्त्वात् ।

पादाकुलकम् ॥ 249 ॥ 64 मात्राः श्लोकस्य,
16 मात्राः पादस्य ॥

यदतीतकृतविविधलक्ष्मयुतैर्मात्रासमादिपादैः कलितम् ।
अनियतवृत्तपरिमाणसहितं प्रथितं जगत्सु पादा(कि)[कु]लकम् ॥ 8 ॥ २४९ ॥

॥ इति अष्टौ पज्झटिकादिभेदाः ॥

[1]**तदतीतेत्यादि** । यदतीतैः प्रागुक्तैः कृतैर्विविधैर्लक्ष्मभिर्युतैः पूर्वोक्तैः मात्रासमादीनां पादैः कलितं निर्मितं जगत्सु पादाकुलकं छन्दः प्रथितं ख्यातम् । तत्कीदृगित्याह - **अनियतेति** । नियतैकलक्षणहीनं द्विकचतुष्कसंयोगात् बहुविधं तदित्यर्थः । परिमाणसहितं षोडशकलपादवत्त्वेन युक्तम् । विशेषणयोः कर्मधारयः । [2]तत्र द्विकसंयोगे मात्रासमकस्य पादद्वयं विश्लोकस्यैकः पादः, त्रिकसंयोगे मात्रासमकस्य पादद्वयं विश्लोकस्यैकः पादः वानवासिकादीनां तिनां तिसृणामन्यतमस्यैक इति चतुष्कसंयोगे तु सूत्रमेवोदाहरणं बोध्यम् । मात्रासमकवानवासिकाचित्रोपचित्राणां पादैर्निर्मितत्वात् ॥ 8 ॥ २४९ ॥

॥ मात्रासमादिप्रकरणं व्याख्यातम् ॥

अथ रोलादिच्छन्दांसि दर्शयति—

रोला ॥ 250 ॥ 96 मात्राः श्लोकस्य,
24 मात्राः पादस्य ॥

प्रतिचरणं रसगुणितजलधिकलिकापरिखचितं
रोलानामकवृत्तमिदं फणिनायकरचितम् ।

---

1. तदतीतेति भाष्ये पाठः । यदतीतेति मूलपाठे "तत्" इति अध्याहर्तव्यम् ।

2. तत्र द्विकसंयोगे मात्रासमकस्यैकः पादः, विश्लोकस्यैकः पाद इति पादद्वयं, त्रिकसंयोगे मात्रासमकस्यैकः पादः, विश्लोकस्यैकः पादः, वानवासिकादीनामन्यतमस्यैकः पाद इति पादत्रयं, चतुष्कसंयोगे तु सूत्रमेव चोदाहरणं बोध्यम् । मात्रासमकविश्लोकवानवासिकोपचित्राणां पादैर्निर्मितत्वात् इति पाठः सम्यगिति भाति ॥

एकाधिकदशविरतियुतं जनहृदयाहरणं
मृदुलपदावलिललितमखिलकविकण्ठाभरणम् ॥

इदं काव्यमित्यन्ये ॥ 1 ॥ २५० ॥

प्रतिचरणमिति । यदि चत्वारः पादाश्चतुर्विंशतिमात्रानिर्मिता भवन्ति, तेष्वेकादश्यां मात्रायां यतिः स्यात्, तदा रोलाछन्दः । षण्णवतिमात्रमेतत् । केचिदि(दंति)[दमिच्छन्ति] । स्फुटमन्यत् ॥ 1 ॥ २५० ॥

द्विपथा ॥ 251 ॥ 1 & 3 पादयोः प्रत्येकं 13 मात्राः, 2 & 4 पादयोः प्रत्येकं 11 मात्राः, आहत्य 48 मात्राः श्लोकस्य ॥

त्र्यधिका दश विरचय कला मुहुरेकादश धाम ।
इति दलयुग्मयुतं कलय वृत्तं द्विपथा नाम ॥ 2 ॥ २५१ ॥

त्र्यधिकेति । यस्य त्रयोदशभिरेकादशभिश्च कलाभिः पूर्वार्धं तथोत्तरार्धं च तत् द्विपथा छन्दः । दोहेत्यन्ये । यथा—

'चरणसरोरुहमस्तु हृदि महवने तव नाम ।
चक्षुषि रूपं यावदसु रमय मनो मम राम ॥ 2 ॥ २५१ ॥

सोरट्ठच्छन्दः ॥ 252 ॥ 1 & 3 पादयोः प्रत्येकं 11 मात्राः, 2 & 4 पादयोः प्रत्येकंः 13 मात्राः, आहत्य 48 मात्राः छन्दसः ॥

एकादश कुरु तात पुनरिह शिखिदश तनु कलाः ।
सोर ट्ठेति सुजातमुपनय वृत्तमुदाररुचि ॥ 3 ॥ २५२ ॥

एकादशेति। हे तातेति संबोधनम्। **शिखिदशेति** । शिखिनो वह्नयस्ते च त्रय एवाहवनीयादयः [1]तेन त्रयोदशेत्यर्थः । तनु विस्तारय । सुजातं कोमलं उपनय जानीहि । द्विपथा विपरीता सती सोरठ्ठच्छन्दो भवेदित्यर्थः ॥ 3 ॥ २५२ ॥

---

1. तेन शिखिभिस्त्रिभिरधिका दश त्रयोदशेत्यर्थस्संपद्यते ।

चतुष्पदम् ॥ 253 ॥ प्रतिपादं 30 मात्राः,
120 मात्राः छन्दसः ॥

कुरु सप्तचतुष्कलमतिशयनिर्मलमन्ते गुरुमुपनीतं
जगतीह चतुष्पदनाम सुशर्मदमहिपतिना परिगीतम् ।
त्रिंशत्कलयोपेतं जगणविहीनं दिग्वसुरविसविरामं
बुधसंसदि पठितं नवरसघटितं वितरति कवये कामम् ॥ 4 ॥ २५३ ॥

कुरु सप्तेति । यस्य चत्वारोऽपि पादास्त्रिंशन्मात्राविरचिताः स्युस्तेषु दशभिः अष्टभिर्द्वादशभिश्च यतिः स्यात्, तत् चतुष्पदं छन्द इति । स्फुटमन्यत् । विंशत्यधिकशतमात्रमिदं छन्दः ॥ 4 ॥ २५३ ॥

षट्पदम् ॥ 254 ॥ 1 to 4 पादेषु प्रत्येकं 24 मात्राः,

5 & 6 पादयोः प्रत्येक 28 मात्राः, आहत्य 152 मात्राः छन्दसः ॥

षट्पदनामकवृत्तमिदं फणिरनुगायति स
चतुर्विंशतिरत्र कला लसदेकादशयतिं
ईदृशचरणचतुष्कमुपाहितकविकुलमोदं
रसिकसभाजनचित्तहरं परिशमितविनोदं

अन्त्याङ्घ्रियुगलमत्र चकास्ति वसुविंशतिकलिकाचितं

कुरु पञ्चदशे विरतिश्रितं श्रवणादपि विदुषां हितम् ॥ 5 ॥ २५४ ॥

षट्पदेति । यदि चत्वारः पादाश्चतुर्विंशतिमात्राविरचिता भवन्ति, तेष्वेकादश्यां मात्रायां यतिः, चतुर्णां पादानामन्ते द्वौ पादावष्टाविंशतिमात्रारचितौ स्याताम्, तयोः पञ्चदश्यां मात्रायां यतिर्भवति, तर्हि षट्पदनामकं छन्दः स्यात् । स्फुटमन्यत् । द्विपञ्चाशदधिकशतमात्रमिदम् ॥ 5 ॥ २५४ ॥

कुण्डलिका ॥ 255 ॥ 120 मात्राः छन्दसः ॥

कुण्डलिका सा भण्यते प्रथमं द्विपथा यत्र
रोला चरणचतुष्टयं विलसति विशदं तत्र
विलसति विशदं तत्र पदावलिरतिरनुयमिका
अष्टपदी या वसति निखिलजनसंमदगमिका
अष्टपदीया भजति विबुधसुमनो मण्डलिका
लाटप्रासधरा च रसिककर्णे कुण्डलिका ॥ 6 ॥ २५५ ॥

कुण्डलिकेति । सा कुण्डलिका भण्यते तदाख्यं छन्दः कथ्यत इत्यर्थः । का सेत्याह - यत्र प्रथमं द्विपथा स्यात् तदुत्तरं रोलाचरणचतुष्टयं च, इत्थं याष्टपदी सती वसति वर्तते, या विबुधसुमनः पण्डितसुचित्तं भजति । (या)[सा] कीदृशीत्याह- **अष्टापदीयेति** । अष्टाभिः पद्भिश्चरणैरीं शोभां याति प्राप्नोतीति यथा । पुनः कीदृशीत्याह–**मण्डलिकेति** । मण्डलिका मण्डलाकारा आवृत्त्या पाठात् । पुनः कीदृशीत्याह–**लाटेति** । लाटानुप्रासवतीत्यर्थः । पुनः कीदृशीत्याह—**रसिकेति** । रसिकानां कर्णकुण्डलरूपा तैरतिप्रीत्या श्रोतव्येत्यर्थः । अष्टपदीयेत्यादि यमकं अर्थभेदसत्त्वात् ।

"अर्थे सत्यर्थभिन्नानां वर्णानां या पुनःश्रुतिः ।
यमकं (पादकं तद्भोग) [चादिमध्यान्त]वृत्ति तद्यात्यनेकताम् ॥"

इति तल्लक्षणात् । विलसति विशदं तत्रेत्यादौ लाटानुप्रासः । संबन्धिभेदेन तात्पर्यमात्रभेदात् ।

"शब्दस्तु लाटानुप्रासो भेदे तात्पर्यमात्रतः ।"
"तात्पर्यभेदादेकत्र पदावृत्तिर्यदा भवेत् ।
लाटानुप्रासनामानमलङ्कारं प्रचक्षते ॥"

इति तल्लक्षणात् ॥ 6 ॥ २५५ ॥

शिखा ॥ 256 ॥ 62 मात्राः छन्दसः,
पूर्वार्धे 28 लघवः एको गुरुः 30 मात्राः,
परार्धे 30 लघवः एको गुरुः 32 मात्राः ॥

रसनिहतदशकपरिमितकल—
मधिकयुगलकलमिह भवति शिखा ।
मुनिहतयुगलघु शकलमिषुहत—
रसलघु परमपि गुरुयुतमुभयतः ॥ 7 ॥ २५६ ॥

रसेति । रसैः षड्भिर्निहतं गुणितं यद्दशकं तत्परिमिता कला मात्रा यस्यां भवनक्रियायां तद्यथा स्यात् । तस्मात्तथा अधिके युगलकले द्वे कले यस्यां तद्यथा स्यात्तथेति । इह जगति शिखाछन्दो भवति । रसनिहतदशकेति षष्टिः कलाः, अधिकयुगलेति द्वे कले, इत्थं च द्वाषष्टिमात्रं शिखाछन्दः । इत्थं मात्रासंख्यामुक्त्वा वर्णस्वरूपमाह—**मुनीत्यादि ।** मुनिभिः सप्तभिर्हतानि गुणितानि युगानि चत्वारः अष्टाविंशतिरित्यर्थः । तत्परिमिता लघवो यस्मिंस्तत् ईदृक् पूर्वं शकलम् । परमपि शकलं इषुहतरसलघु इषुभिः पञ्चभिर्हता रसास्त्रिंशदित्यर्थः । तत्परिमिता लघवो यत्र तादृक् उत्तरदलमित्यर्थः । उभयत उभयं गुरुयुतं शकलद्वयमपि प्रान्तेन गुरुणा युक्तमित्यर्थः । प्रथमे दलेऽष्टाविंशतिलघवः, प्रान्ते गुरुः । द्वितीये तु त्रिंशल्लघवः, प्रान्ते गुरुरिति ॥ 7 ॥ २५६ ॥

अनङ्गक्रीडा ॥ 257 ॥ 64 मात्राः छन्दसः,
पूर्वार्धे 16 गुरवः मात्राः 32,
परार्धे 32 लघवः, मात्राः 32 ॥

यस्याः॰ पूर्वार्धेऽष्टौ द्विर्गाः
प्रोक्ता सानङ्गक्रीडाख्या ।
युगनिहतवसुलघुकृतमपरदल—
मथ युगहतषडधिकदशकलमिह ॥ 8 ॥ २५७ ॥

यस्या इति । यस्याः पूर्वार्धे द्विःपठिता अष्टौ गा गुरवः षोडश गुरवो भवन्ति । यस्या अपरदलं उत्तरार्धं युगनिहतवसुलघुकृतं युगैश्चतुर्भिर्निहता गुणिता वसवोऽष्टौ द्वात्रिंशदित्यर्थः, तत्संख्याकैर्लघुभिः कृतं निर्मितं भवति सानङ्गक्रीडा प्रोक्ता । पूर्वदले षोडश गुरवः, परदले तु द्वात्रिंशल्लघव इत्यर्थः । मात्रावृत्तत्वसंपादनायाह—**अथ युगेति ।** युगैश्चतुर्भिर्हता गुणिता ये षडधिका दश षोडश

तत्सङ्ख्याकाः कला यस्यां प्रवचनक्रियायां तद्यथा स्यात्तथा, इति चतुष्षष्टिमात्रं छन्दः ॥ 8 ॥ २५७ ॥

खञ्जा ॥ 258 ॥ 63 मात्राः वृत्तस्य, पूर्वार्धे 30 लघवः, 1 गुरुः मात्राः 32, परार्धे 27 लघवः, 2 गुरू मात्राः 31 ॥

प्रथममिषुनिहतरसलघुगुरुकृत-
मपरमपि दलमतिसुललितपदम् ।
गुणहतनवलघुगुरुयुगलमिह
रसहतदशगुणकलमिति खञ्जा ॥ 9 ॥ २५८ ॥

प्रथममिति । यदि प्रथमदलं इषुनिहतरसलघुगुरुकृतं स्यात् , त्रिंशल्लघुभिः गुरुणा चैकेन भवेत् । अपरं च द्वितीयदलं गुणहतनवलघुगुरुयुगलकृतं गुणैस्त्रिभिर्हता गुणिता नव सप्तविंशतिरित्यर्थः , तत्सङ्ख्याकैः लघुभिर्गुरुयुग्मेन च वृत्तं स्यात्तर्हि खञ्जा छन्दः ॥ वर्णवृत्तत्वनिवृत्तये प्राह - **रसहतेति** । त्रिषष्टिमात्रं [1]खञ्जाच्छन्द इत्यर्थः ॥ 9 ॥ २५८ ॥

रुचिरा ॥ 259 ॥ 60 मात्राः वृत्तस्य, पूर्वार्धे 30 मात्राः, परार्धे 30 मात्राः ॥

सप्तचतुष्कलगुणकृतदल-
युगमन्त्यनिवेशितगुरुमधुरा ।
न रचय जगणमिहेति
फणीश्वरगदितमिदं वृत्तं रुचिरा ॥ 10 ॥ २५९ ॥

---

1. यद्यपि सूत्रकारेण " अर्धे " इत्यधिकारे " शिखैकान्नत्रिंशदन्ते ग् " इति " खञ्जा महत्ययुजीति " इति च वदता विंशत्यधिकशताक्षरे शिखाखञ्जे उक्ते, अत्र तु द्विषष्टिमात्रं शिखा छन्दः त्रिषष्टिमात्रं च खञ्जाछन्द इति चोक्तमिति विरोधः, तथापि ग्रन्थान्तरसमालोचनेनैव मुक्तिः । अथवा सूत्रकारोक्तच्छन्दोभ्यामन्ये एवैते शिखाखञ्जे अत्र वर्णिते इति, यद्वा अत्रत्य-शकलशब्दस्यावयववाचितया पादरूपावयवपरत्वेन मूलमुदाहरणं चार्धविषयं मत्वा वर्णनमिति वा परिहारः ।

समेति । यत्र पूर्वदले त्रिंशन्मात्राः तथैवापरदले च तद्रुचिरा छन्द इत्यर्थः अन्त्यगुरु जगणवर्जितं चेति । [1]षष्टिमात्रमेतत् ॥ 10 ॥ २५९ ॥

प्रवङ्गमम् ॥ 260 ॥ प्रतिपादम् 21 मात्राः,
84 मात्राः वृत्तस्य ॥

पञ्चाधिकदश घटय कला मुखगौरवाः
धेहि ततो जगणं च गुरुं च सुसौरभाः ।
एवं चरणचतुष्कमाह कविदत्तके
पिङ्गलमुनिरिह सुमुखि प्रवङ्गमवृतके ॥ 11 ॥ २६० ॥

पञ्चाधिकेति । यस्य प्रतिपादमेकविंशतिमात्रा भवन्ति पादानामादिवर्णो गुरुः स्यात् तत्प्रवङ्गमच्छन्दः । चतुरशीतिमात्रमेतत् । सुमुखीत्यत्र खिवर्णस्य गुरुत्वं (न मेतत्रं) [नेतव्यं] ह्वे प्रे च पूर्वस्य गौरववैकल्प्यात । सुसौरभा इति कलाविशेषणं, शोभना सौरी सूर्योपलाभा [भा] द्युतिर्यासां ता अतिरम्या इति भावः । **कवीति ।** कविभ्यो दत्तं कं सुखं येन तस्मिन् ॥ 11 ॥ २६० ॥

मरिलम् ॥ 261 ॥ पादस्य 16 मात्राः,
64 मात्राः वृत्तस्य ॥

षोडशकलचरणं भुवि संप्रति
मोदविवर्द्धकमखिलजनं प्रति ।
शेषयमकलघुयुगलमनोहरं
मरिलनाम किल वृत्तमुदाहर ॥ 12 ॥ २६१ ॥

षोडशेति । जनमिष्टतमं प्रत्युदाहर कथय मित्रेति शेषः । कीदृशं तदित्याह—**षोडशेति ।** षोडशसङ्ख्याः कला येषु [चरणेषु]तादृशाश्चत्वारो यस्मिन् ।

---

1. पैङ्गले त्वियं चूलिकेत्युक्ता । तत्रत्यं "चूलिकार्धमेकोनत्रिंशदेकत्रिंशदन्ते ग्" इति सूत्रपाठमनुसृत्य षष्टिमात्रं छन्द इदमित्युक्तम् । अत्र पूर्वदलं त्रिंशन्मात्रं परं च दलं त्रिंशन्मात्रं, तत्र तु पूर्वदलं एकोनत्रिंशन्मात्रं परं च दलं एकत्रिंशन्मात्रमिति विशेषः ।

3

तत्पुनः कीदृशमित्याह—**शेषेति** । पादान्ते यमकरूपं लघुयुगलं तेन मनोरम्यम् । चतुष्षष्टिमात्रमेतच्छन्दः ॥ 12 ॥ २६१ ॥

[1]**चालुपाला चलिपाला वा** ॥ 262 ॥ पूर्वार्धे 29 मात्राः,
परार्धे 29 मात्राः, आहत्य 58 मात्राः ॥

सचतुर्विंशतिसंख्याकल—
मिषुकलिकाकलितं च दलं ननु ।
ईदृशदलयुगलेन खलु
चालुपालेति वृत्तमिह सञ्चिनु ॥ 13 ॥ २६२ ॥

सचतुरिति । यस्य प्रथमे दले चतुर्विंशतिमात्राः पञ्चमात्राश्च भवन्ति, एवं द्वितीयेऽपि दले ताः स्युः, तत् चलिपालाछन्दः । अष्टापञ्चाशन्मात्रमेतत् ॥ 13 ॥ २६२ ॥

अथ त्रिभङ्गीवृत्तस्य लक्षणमाह—

त्रिभङ्गी ॥ 263 ॥ प्रतिपादं 32 मात्राः,
आहत्य 128 मात्राः ॥

द्वात्रिंशत्कलिका यस्यां प्रतिपादं प्रकीर्तिताः ।
सा स्यात् त्रिभङ्गी विच्छिन्ना दशाष्टकरसाष्टकैः ॥ 14 ॥ २६३ ॥

द्वात्रिंशदिति । यत्र दशभिरष्टभिः षड्भिरष्टभिः प्रतिपादं यतिः सा त्रिभङ्गीत्यर्थः । अष्टाविंशत्यधिकशतमात्रमिदं छन्दः ॥ 14 ॥ २६३ ॥

दुर्मिला ॥ 264 ॥ 32 मात्राः प्रतिपादं,
आहत्य 128 मात्राः ॥

---

1. चाङ्पालेति कौस्तुभपाठः । चलिपालेति भाष्यपाठः ।

दुर्मिलेत्युदिता सा चेद्दशाष्टभुवनैर्यतिः ॥ 15 ॥ २६४ ॥

लक्ष्ये कल्प्ये ।

॥ पञ्चदश रोलादीनि ॥

इति छन्दःकौस्तुभे मात्राछन्दसि पज्झटिकादिसङ्कीर्णवृत्तनिरूपणं नाम सप्तमी प्रभा ॥ ७ ॥

दशाष्टेति । यदि त्रिभङ्ग्यामेव दशभिरष्टभिश्चतुर्दशभिश्च प्रतिपादं यतिः स्यात्, तदा सैव दुर्मिला भवतीत्यर्थः । **लक्ष्ये कल्प्ये इति ।** तत्र त्रिभङ्गी यथा—

श्रुतिरत्नविभूषणरुचिजितपूषणमलिदूषणनयना(न)[न्त]गतिं
यमुनातटतल्पितपुष्पमनल्पितमदजल्पितवृधिताप्तरतिम् ।
वन्देमहि वन्दितनन्दममन्दितकुलमर्दितखलकंसमतिं
त्वामिह दामोदर हलधरसोदर हर नो दरमनुबद्धरतिम् ॥

यत्र दशाष्टचतुर्दशकल्पिता च यतिः स्यात्, तदेयमेव दु(र्वि)[र्मि]ला बोध्या ॥ 15 ॥ २६४ ॥

इति छन्दःकौस्तुभभाष्ये सप्तमी प्रभा ॥ ७ ॥

(To be Continued)

VIRĀLIMALAI-K-KUṞAVAÑCĪ

Edited by Pulavar M. Pasupathy

Kuṟavañcī is one of the minor literatures in Tamil. This is a kind of folkdrama which usually contains many songs. Kuratti is the central figure in this drama and she plays the most active part. It is she that tells the fortunes of the heroine of this poem.

This work under notice has Lord Muruka of Virālimalai of Trichy district as its hero. The author is called Piḷḷaipperumāḷ Kavirāyar. The date of this work may be ascribed to the beginning of the 19th century.

The story of the poem revolves round the varied activities of the Kuratti. In her we find the admirable qualities like her love for her birthplace, devotion to the God of her place and the friendly conversations with her husband.

The love dealt with in this poem is between the human being and the Lord. Hence religious influence is prevailing throughout this poem.

According to the story, Lord Muruka comes in procession (Ulā) round the streets of the place when the lady of this poem called Vālamōhini is enamoured of the Lord's sight and suddenly falls in love with Him. Her heart throbs fastly and the pulsation becomes rapid and at last she swoons. All the night she is tortured by the full moon, the Southwind, the Cuckoo, the sea and the Love-God, Cupid. Then her friend arranges for bringing up the Kuratti, who is a fortune teller, to the house. The Kuratti puts a confidence in the minds of the ladies by telling them the greatness of her Lord and how her past predictions to other ladies of similar age proved to be correct. Then she exploits the lady's love for Lord Muruka and foretells that she would win the love of the Lord. The lady presents her with plenty of jewels for this sweet foreboding.

As regards the origin of this Kuravañci poem, it developed from the small sub-division called "Kuram" of Kalambakam and it resembles 'Kuḷuvaināṭakam' in theme and technique.

Virālimalai-k-kuṟavañci contains various kinds of melodious metres with pleasing phrases and delightful poetry. These are several references to some medicinal herbs in this work. There are some peculiar similes and local usages which are permitted in a folk poem.

This delightful folkdrama described in the Triennial Catalogue of Tamil of this library under No. R. 5033 is published here with suitable modifications and emendations.

விராலிமலை வேலவர் குறவஞ்சி - நாடகம்

குறவஞ்சி என்பது அகப்பொருள் துறையைச் சேர்ந்த ஓர் சிற்றிலக்கியப் பிரபந்தமாகும். நாடக அமைப்பில் பாடப் பட்டிருத்தலால் நாடகம் என்னும் பெயர் பெற்றுள்ளது. தலைவியால் காதலிக்கப்பட்ட தலைவன் இன்னவன் என்றும், அவனைக் குறிப்பிட்ட காலத்துக்குள் தலைவி யடைதல் உறுதி என்றும் குறத்தி குறி தேர்ந்து கூறுவதாகப் பாடப் படுவது "**குறம்**" என்னும் கலம்பக உறுப்பின் பொருளாகும். அதனிடையில் குறத்தி தன் சாதி வழக்கத்தையும் ஆற்றலையும், தன் சமயத்தைப் பற்றியும் பேசுதல் செய்வாள். இவ்வகைச் செய்திகளையே சற்று விரிவுபடக் கூறவல்லது, "குறத்திப் பாட்டு" என்னும் சிற்றிலக்கியமாகும். முக் காலத்திலும் நிகழ்வனவற்றை அறிந்து குறத்தி திறமையாகக் குறியுரைப்பதனைப் பாடுவதே **குறத்திப் பாட்டின்** இலக்கணமாகும். இவ்விரண்டினையும் பின்பற்றியே "**குறம்**" என்னும் இலக்கியம் தோன்றியுள்ளது. குறவன் குறத்தி இவர்களுடைய வாழ்க்கைப் பகுதிகள் நாடக முறையில் விளக்கப்படுவது, "**குளுவ நாடகம்**" என்பதாம். இது நடிப்பதற்கென்றே ஏற்பட்டது. ஆகவே "குறம்" என்ற இலக்கிய அமைப்போடு குளுவ நாடகத்தின் நாடக அமைப்பும் சேர்ந்து, இடையில் இசைப் பாடல்கள், அலோதாவது, சிந்து, கீர்த்தனை, கண்ணிகள் முதலியனவும் ஆசிரியம், வெண்பா, கலிப்பா, கலித்துறை, ஆசிரிய விருத்தம், கலி விருத்தம் முதலிய இயற்றமிழ்ப் பாக்களும் விரவி வருமாறு ஆக்கப் பெறுவதே, **குறவஞ்சி நாடகமாகும்.** இது கடவுளரையோ, வள்ளல்களையோ, செல்வர்களையோ, பாட்டுடைத் தலைவராகக் கொண்டு இயற்றப் படலாம்.

இந்நூல், திருச்சிராப்பள்ளி மாவட்டத்தைச் சேர்ந்த, விராலிமலை என்னும் தலத்திலமர்ந்துள்ள முருகவேளைப் பாட்டுடைத் தலைவராகக் கொண்டது. குழந்தைவேல் கவிராயரின் புதல்வர் பிள்ளைப்பெருமாள் கவிராயரால் இயற்றப் பட்டதாகும். காலத்தால் பிற்பட்ட குறவஞ்சியாகும். முற்பட்டது குற்றாலக் குறவஞ்சியாகும்.

கதைச் சுருக்கம் :— விராலிமலை முருகவேள் உலா வருகிறார். அவர் உலாவைக் கண்ட வால மோகினி என்னும் மங்கையொருத்தி முருகவேளைக் கண்டு, உருகி, மயங்குகிறாள். காதலாற் சோர்வுறுகிறாள். இரவெல்லாம் நிலவாலும், தென்றலாலும், குயிலாலும் கடலாலும் மன்மதனாலும் துன்புறுகிறாள். அன்னத்தைக் கண்டு தூது போக வேண்டுகிறாள். அதுவும் உடன்படாமலிருக்கவே, தனது நண்புறு சகியை இன்பமாய்க் கண்டு தன் துயருரைத்து அன்புடன் வருந்துகிறாள். அம் மோகச் சகி, விராலி மலைக் குறத்திமூலம் குறி கேட்டு துயர் துடைக்கலாம் எனக் கூறிக் குறிசொல்லும் குறத்தியை அழைத்து

வருகிறாள். வால மோகினி, அவளை, "நீ யார்?" என்று வினவுகிறாள். அவள் தன்னை அறிமுகம் செய்து கொள்ளும் முறையில் தென்னாட்டின் மலை வளங்களையும், விராலி மலை வேலவர் பெருமையையும் கூறிக் குறக்குடியானது வேலவர் முதலான தேவர்களுடன், உறவுடைத்து என்று கூறுகிறாள். குறத்தியின் பெருமையை உணர்ந்த வால மோகினிப் பெண் தனக்குக் குறி பார்த்துச் சொல்லும்படி வேண்டுகிறாள். மோகினிப் பெண் விராலிமலை வேலவரைக் கண்டு காதலித்தனையும், அவர் அருள்வார் என்பதையும் குறத்தி கூறுகிறாள். மகிழ்ந்த மோகினிப் பெண் குறத்திக்கு நல்ல பரிசு தருகிறாள். இந்த நிலையிலே சிங்கன் என்னும் குறவன் தன் காதலியாகிய சிங்கி யென்னும் குறத்தியைத் தேடி வருகிறான், சந்திக்கிறான், அவள் சென்று வந்த நிகழ்ச்சியைக் கேட்டறிந்து மகிழ்கிறான், இருவரும் விராலிமலை வேலவர் பெருமையை நினைந்து வாழ்த்துகிறார்கள்.

இந்நூலில், உலக வழக்குச் சொற்கள் விரவப் பெற்றுள்ளன. தஞ்சை சரபோஜி மன்னர் பூபாலக் குறவஞ்சியின் உட்பிரிவுகளே இதற்கும் அமைத்துப் பாடப் பட்டுள்ளன.

இவ்வாசிரியர், மலை வளத்தைக் கூறு முகத்தான், எருமை விருட்சத்தின் பாலை யுண்டால் நீண்டகாலம் நோயின்றி வாழலாம் என்றும், சோதிப் புல் உண்டால் மேனி தங்கமயமாகும் என்றும், கருநெல்லிக் கனி யுண்டால் நரை மாறி இளமையோடு எந்நாளும் வாழ்ந்திருப்பர் என்றும், இலை, காய், மரம் எல்லாம் இனித்திருக்கும் வேம்பு தின்றால், காயம் இறுகிச் சித்திபெற உதவும் என்றும், அம் மலையிலுள்ள பச்சிலைகளைப் பறித்துத் திலதம் இட்டால் பதினன்கு உலகமெல்லாம் சுத்தி வரலாம் என்றும், மற்றொரு பச்சிலையினால், வெள்ளி, இரும்பு, செம்பு இவைகளைத் தங்கம் செய்யலாம் என்றும், இன்னும் ஓரு பச்சிலையினால், அடங்காதவரை அடக்கவும், அழகு மதனாக்கவும் உதவும் என்றும், நாம் நினைத்த வடிவில் மாறி, உலகம் முழுதும் சென்று வரலாம் என் றின்னோரன்ன மருத்துவம் உள்ளிட்டக் கருத்துக்களை வெளியிட்டுள்ளார். இவையனைத்தும் விராலி மலைமேல் இருக்கின்றன என்பதைத் தெரிவிக்கின்றார். இதனை மருத்துவப் பேராசிரியர்கள் ஆய்ந்து வெளியிடின் நன்மை பயக்கும். இத்தகையப் பெருமை வாய்ந்த இந்நூல், இந்நூல் நிலைய மூவருடக் காட்டலாக்கு, 5033-ஆம், எண்ணிலிருந்து எடுத்து எழும் வகையான் செப்பனிட்டு, அச்சிட்டு வெளியிடப் பட்டதாகும். அறிஞர் பிழை பொறுக்க வேண்டுகிறோம்.

சென்னை-5,
26—5—59.

இங்ஙனம்,
புலவர் மு. பசுபதி.

விராலிமலை சுப்பிரமணிய சுவாமி
குறவஞ்சி நாடகம்

காப்பு—கணபதி.

(அறுசீர்க்கழிநெடிலடி ஆசிரிய விருத்தம்.)

1. வேதமா முனிவோர் சூழும்
விராலியங் கிரியில் மேவுந்
தாதவிழ் கடப்ப மாலை
தரித்தசண் முகவர் மீதில்
சோதனைக் குறிகள் சொல்லுந்
துறைக்குற வஞ்சி கூற
ஆதர வாக வந்த
ஐங்கரன் காப்புத் தானே.

2. கங்கையு மழுவு மானுங்
கலைமதி யரவுஞ் சூடு
மங்கையோர் பாக ரீன்ற
வளர்முரு கேசர் மீதில்
கொங்கைசிங் கார மான
குறவஞ்சி ப்ரபந்தங் கூற
ஐங்கரன் விமலன் மாயன்
அடியிணைக் காப்புத் தானே.

(நூல்)

(கலிப்பா)

3. தருவுயரும் விராலிகிரி தனில்வளரும் வேலவர்மேல்
மருவுயருங் கொங்கை குறவஞ்சி தனைக்கூறத்
தரைபுகழுங் கைலாச ரருள்பெருகும் வடிவுடையக்
கரியமத முடையதொந்திக் கணபதிதாள் துணையே
—ஜயஜய. (1)

தேசம்புகழ் விராலிகிரி செழிக்கும்வடி வேலவர்மேல்
வாசமிகும் கொங்கை குறவஞ்சி தனைக்கூற
நேசமிகு தேவியுமை ஆசையுட னேமருவும்
ஈசருடத் திருவடிக ளெந்நாளுந் துணையே—ஜயஜய. (2)

பத்தர்தொழும் விராலிகிரி யுற்றவடி வேலவர்மேல்
நத்தமிழ்சேர் குறவஞ்சி நாடகத் தைக்கூறச்
சத்திய களத்திசிவ சத்தியுட மௌனத்திபா
சந்திதிரு வடிகள்நித் தமுந்தான் துணையே—ஜயஜய. (3)

தவமுனிவோர் சூழ்விராலி தனில்வளரும் வேலவர்மேல்
நவமணிசேர் குறவஞ்சி நாடகத் தைக்கூறப்
புவனமகிழ் திருவுறையும் புயலழகர் மலரடியும்
பவமகற்றும் வீரவாகு பதநிதமுந் துணையே-ஜய ஜய. (4)

மங்களம்.

4. மயில்வடி வேலனுக்கு மங்களம்
விராலிமலையி லனுகூலனுக்கு மங்களம்

சுந்தரஞ்சேர் மார்பனுக்குந்
துலங்கிய ப்ரதாபனுக்கு
மந்திர சொரூபனுக்கு (மங்களம்) (1)

பங்கயப்பொற் றாளனுக்கு
பன்னிருகை யாளனுக்கு
மங்கை வள்ளி மணாளனுக்கு (மங்களம்) (2)

வளமிகுசம் பந்தனுக்கு
மயேசுபரர் தன் மைந்தனுக்கு
வளர்புகழ்சேர் கந்தனுக்கு (மங்களம்) (3)

மயில்வடி வேலனுக்கு மங்களம்—மனங்கமழ்
விராலிமலை முருகேசனுக்கு மங்களம்.

துங்கமயில் வாகனுக்குஞ் சூரைவென்ற நேசனுக்கு
மங்கை வள்ளி பாகனுக்கும் வானத் தந்தி மோகனுக்கும்
பொங்குபுகழ் வீரனுக்கும் புனைகடப்பந் தாரனுக்குஞ்
செங்கைவடி வேலனுக்குந் திருமுருகேசனுக்கு
நாளுஞ் சிவனருள் குமாரனுக்கு (மங்களம்) (4)

(மங்களம் முற்றும்.)

வேலவர் பெருமையும் அவர் பவனி வருதலும்

அகவல்

மணிபுனை மார்பன் மகிழும் ப்ரதாபன்
துணைமல ரடியான் துலங்குபொன் முடியான்
பூவுல குள்ளோர் போற்றிசெய் திறைஞ்சத்
தேவர்கள் துதிக்குமந் தேவாதி தேவன்
சீர்பெறு வளமை செழிக்கு மைந்தருவும்
பேர்பெற விளங்கப் பெருபுக ழோங்கக்
கலைபெறு வேங்கையுந் தலைபெறு வேங்கையும்
ஓங்கிய கானுந் தூங்கிய தேனு
மேவிய நாகமுமந் தாவிய நாகமுந்
துலங்குமான் மரையும் இலங்குதா மரையும்
நலமிகு வரியும் பெலமிகு கரியுஞ்
சீறிய அரவமு மீறிய மரவமுஞ்
சந்தனக் காவும் ஐந்தருக் காவு
மருமல ரோடையும் பரிமள வாடையு
மலருறை யளிகளும் நலமுறு கிளிகளுங்
கூவிய குயிலுந் தாவிய மயிலும்
மஞ்சுகள் தவழும் வரிசையே யிலங்க
மிஞ்சிய வேத மெத்தவுந் துலங்க
அருந்தவ முனிவோர் அன்புடன் வளரப்
பொருந்த வனேகப் புதுமைகள் சேர
ஒளிவுறு முடிதரித் துற்றதி னாலும்
அழகுறு மதிக்குடை அமைத்ததி னாலும்
பூவையுஞ் சுகமும் பொருந்திய தாலுங்
காவினில் மலர்கள் கதித்ததி னாலும்
சுரும்புட னிருளும் துலங்கிய கயலுங்
கரும்புகள் வளர்ந்து கதித்ததி னாலும்
தேவகன் னியர்கள் சிறப்புடன் சூழ
யாவரு மயங்கி யன்புடன் பணிய
இத்தனை விதமு மியல்யுற் றதினால்
சித்தசன் போலச் செழித்துமே லோங்கி
அண்டமுந் தாண்டி அப்பால் வளர்ந்து
விண்டலத் துள்ளோர் விரும்பியே பணியத்
தராதலந் துதிக்கத் தர்மமே செழிக்கும்

விராலிமா மலையான் வேதமார் கலையான்
சிவனுட முடிமேல் சிறந்திடுங் கங்கை
புவனமீ துற்றப் புலன்கிரி பிளந்து
மாதரைப் புகுந்து மண்டியே நடந்து
போதவே மிகுந்து பொங்கியே வழிந்து
வாவிகள் நிறைந்து மருமலர் சொரிந்தக்
காவுகள் தோறுங் கலந்துநீர் பரந்து
மல்லிகை பிச்சி மருவுடன் துளப
முல்லைசெண் பகமு முண்டக மலருஞ்
சேரவும் வாரித் திரண்டொரு முகமாய்
வாரநீர் விசையில் மலரிரு பாலுஞ்
சேந்துமா லிகைபோல் சிறப்புட னழகாய்ப்
பொருந்திட வின்பம் பொருந்திய மகரந்
தத்தியே பாயத் தனிலெதிர் சங்கின்
முத்துக்க ளுடனே முளரிமுத் துதிர
நாக மணியும் நவமணி விளையும்
யோகமா முனிவோ ருகந்து நீராட
சத்த ரிஷிகளும் சத்தகன் னியரும்
நித்தமும் வந்து நீர்விளை யாடத்
தேவாதி தேவர் தினமுநீ ராடப்
பூவுல குள்ளோர் புகழ்ந்துநீ ராடத்
தவமிகப் பெருகிச் சந்ததம் தத்தம்
பவங்களைத் தீர்த்துப் பதங்களைக் கொடுக்கு
மின்னார் திரைகள் மேவியே நிரையும்
பொன்னின்மா நதியான் புகழ்பெரும் பதியான்
மந்திகள் கோடி வந்துமே கூடிச்
சுந்தரம் நீடிய சோலையுள் நாடித்
தழைந்திடு புன்னை தன்னிலே தாவி
வளர்கமு கேறி மாவினில் மேவிச்
சிந்தையின் களிப்பாய்த் தெங்கினி லுகந்து
அந்தர லாகுகள் அன்புடன் போடத்
தெங்கிள நீர்கள் சிதறியே வீழ்ந்து
மாங்கனி யுதிர்ந்து வளமிகு பலாவின்
கனிதனை யுடைத்துக் கதலியைத் தகர்த்து
இனிதுறு கனியி னிரசங்கள் வழிந்து
வாவியில் நிறைந்து மடைவழிப் புகுந்து
மேவிய பழன மீதெலாம் பரந்து

இஞ்சியும் செந்நெலு மிதம்பெற வளர
மஞ்சளும் கன்னலும் வளர்ந்துமே லோங்க
காவினில் வண்டு பூவித முண்டு
பொருந்துமஞ் சுகமும் பூவையும் பாடத்
திருந்திய மயில்கள் சிறைவிரித் தாட
வரிக்குயில் கூவி வளரவு மன்னம்
பெருக்க வநேகம் பிரபல முடனே
புராதன மாகப் பொருந்தியே செழித்த
விராலிநன் னுடன் மிகுந்தவித் தாரன்
திருவுறை மாடமுஞ் சித்திரக் கூடமு
மருமலர் வாடையும் வளர்மணி மேடையு
மின்னு சாளரமும் விளங்குமா மதிளும்
பொன்னணி சிகரிப் பொருந்து மாலையமுஞ்
செந்தமிழ்ப் பெருக்கமும் ஐந்தரு நெருக்கமுஞ்
சதுர்மறை வாணரு முதிர்தமிழ் வாணரும்
அனந்தரு மடமுக மனந்தனில் திடமும்
பெருந்தவ மீனும் அருந்தவத் தோரும்
துலங்குவா ரணமும் இலங்குதோ ரணமும்
ஆடையா பரணம் அழகுட னிலங்க
மேடைமேல் மஞ்ச மீதினில் மடவார்
ஆடவர் தன்னை அன்புடன் சேர்ந்து
கூடியே நித்தங் குணமுடன் வளர
மங்களா காரம் வளம்பெறச் சிறக்கத்
திங்கள்மும் மாரி தினமுமே பொழிய
இதம்பெறச் சகலரு மின்பமாய் மகிழ்ந்து
விதம்பெறு செல்வம் விராலிநன் னகரான்
பெருமையே சிறக்கப் பிரபல முடனே
மறுவுறு கடப்ப மாலிகை தரித்தோன்
கடினமே மிகுத்துத் துடினமாய் நடந்து
மிஞ்சுகுதி கொண்டு அஞ்சுகெதி கொண்டு
திடமாக வலசாரி யிடசாரி மிகமீறி
இதவான குணமாக அதிவேக மெனநாடி
மிகுமண்ட கூட முகடண்ட மேவத்
தத்தியே எழுந்து தரியலார் கலங்க
வெத்தியே செறிந்த விசையவாம் பரியான்
மதமுடன் பொருப்பை மருப்பினால் குத்தி
அதிரவும் இடித்து அள்ளியே விசிறிச்

சத்த மிகுந்தொரு மித்து நடந்துறு
பத்தலர் தங்கள் சிரத்தை வளைத்துப்
பிடித்து முறுக்கி அடிக்குள் நொறுக்கி
மிதித்து மனங்கள் கதித்து நடந்து
செம்மையாய் வந்த செறுநரைத் தாக்கி
மும்மத மீறி முழங்குஞ் சரத்தான்
இட்டமாய்த் தேவர் யாவரும் போற்றத்
திட்டமாய் வளரும் சேவலங் கொடியான்
மேளவாத் தியமும் விளங்குபூ ரிகையும்
தாளமத் தளமுந் தவிலுடன் துடியும்
ஊதிய சங்கும் உகந்தபே ரிகையும்
மூதண்ட கூட முழங்கும் முரசான்
ஏற்கையாய் வளரும் ஈரேழு லோகமும்
ஆக்கினைச் சக்கரத் தடங்கவே செலுத்தும்
தோகைமா மயிலான் சூர்தனைக் கடிந்து
வேகமாய் மீளும் வெற்றிவே லுடையான்
குஞ்சரி வள்ளி குணமுடன் சேர்ந்த
மிஞ்சிய புயத்தான் வேதமந் திரத்தான்
தரைபுகழ்க் கந்தன் சண்முக வேலன்
அரனருள் மைந்தன் அறுமுக வேலன்
வானவர் போற்ற வளர்முரு கேசன்
தானவர்க் கின்பந் தருமுரு கேசன்
பூதலம் போற்றிப் புகழ்முரு கேசன்
மாதவர் துதிக்க வளர்முரு கேசன்
மனமகிழ் வாய்த்திரு மஞ்சன மாடிக்
கனம்பெறு கலிங்கங் களையுடன் தரித்து
பூசிய கெந்தம் புழுகுசவ் வாது
வாசனை சேரு மருமலர் சூடி
அன்புடன் மிக்க அமுதுகொண் டருளி
இன்பமா யடைக்காய் இயல்புடன் தரித்து
மாணிக்கஞ் சிறந்த மகுடமுந் துலங்க
ஆணிப் பொன் சேர்ந்த அணிவயி டூரியக்
கடுக்கனும் பச்சைக் (கபாயுடன்) காயுடன் முத்துத்
தொடுத்திடும் அங்கி சுகமுடன் தரித்துப்
பத்தரை மாத்துப் பசும்பொ(ன்)னா பரணமும்
இத்தல மெங்கும் இசைந்திடு பதக்கமு
முத்துத் துராயும் மோகன மாலையும்

மெத்த வநேக விதப்பணி தரித்து
மல்லிகை கடம்ப மாலிகை யுடனே
முல்லைமா லிகையு முளரியுந் தரித்து
மயில்தனி லேறி வாகுபன் கரத்தில்
அயில்களுந் துலங்க அழகுருத் திராட்சக்
குடையுடன் மற்றக் குடைகளுஞ் சூழ
வடிவுறு சேவல் வளர்கொடி யுடனே
பொன்னால வட்டம் பொருந்திமுன் னடக்க
மின்னணி சின்னம் விருதுமுன் னடக்க
மிகுந்திடு முரசு விதம்பெற முழங்க
உகந்தவெண் சாமரை உபையமும் வீசத்
தேவர்கள் முனிவோர் சிறப்புடன் சூழப்
பூவையர் நடனம் புரிந்துமுன் னடக்க
அனநடை மாதர் ஆலத்தி யேந்தத்
தனமிகு மடவார் சங்கீதம் பாட
அந்தணர் வேதம் அகமகிழ்ந் துரைக்கச்
செந்தமிழ் வாணர் சீருரை கூற
மட்டுக ளில்லா வளமைக ளுடனே
இட்டப் பவனி யியல்புது மறுகில்
வந்தது கண்டு வாலமோ கினியாள்
சிந்தையு மயங்கித் தியங்கியே மையல்
மீறிய போதில் விண்மதி காயச்
சீறியே வந்து தென்றலும் பாய
மாங்குயில் கூவ மதன்கணை தாவ
ஏங்கியே கனலி லேற்றிய மெழுகாய்
உள்ளமு மெத்த உருகியே வாடி
மெள்ளவுஞ் சகியை விதமுட னழைத்து
வருந்துய ருரைக்க வண்மைசேர் பாங்கி
பொருந்தியே யின்ன புதுமையென் றறிந்து
ஆசையே மீறும் ஆடவ னிடத்தில்
நேசமாய் மாலை நிசமுடன் வாங்கி
வருகிறே னுந்தன் மனத்துயர் தீர
உரிமையாய் மனதி லுற்றிடுங் கருமங்
கண்டது போலக் கருத்துடன் உரைத்த
வண்டணி கூந்தல் வளர்குற மாதை
அழைத்துவா ரேனென் றறிவுடன் பாங்கி
தழைத்திடும் குறத்தி தன்னையே தேடிக்

குணமுடன் குறவர் குடில்தனை நாடி
மணமிகும் விராலி மலைதனில் சென்று
குறத்தியைக் கண்டு கூட்டிவந் ததுவும்
சிறக்கவும் குறத்தி தெய்வத்தை வேண்டி
மனதினில் நினைத்த வகையெலாஞ் சொல்லித்
தனதுடன் வரிசைகள் தான்பெற்ற வாறுஞ்
சிங்கனும் வேட்டை திறமுடன் ஆடிச்
சிங்கியைத் தேடித் தியங்கிய போதில்
வந்திடக் கண்டு வார்த்தைகள் பேசி
சொந்தமா யிருவோர் சுகமுடன் சேர்ந்து
இருவருங் கூடி யிணங்கிநன் றாக
மருவிவாழ்ந் ததுவும் வாய்மைய தாக
நலந்திகழ் குழுமூர் நகர்தனில் கங்கை
குலந்தனில் வந்தக் குழந்தைவே லய்யன்
தருமா தவத்தில் தழைத்திடும் பிள்ளைப்
பெருமா ளுகந்து பிரபல முடனே
கூறிய வின்பக் குறவஞ்சி தன்னில்
ஈறு தியிலே எங்கிருந் தாலும்
சீறுடன் முத்தமிழ் சேர்ந்திடும் புலவோர்
பேர்பெறச் செய்யும் பெருமைக ளவர்க்கே.

விராலிமலை வேலவர் முன்பாகக் கட்டியக்காரன் வருகிற விதம்

விருத்தம்

6. துய்யவெண் ணீறு பூசித் துலங்கவே பாடு கட்டி
மெய்தனில் பணியும் பூண்டு விதமுடன் சோமன் கட்டி
வையகம் புகழ்வி ராலி மலைவடி வேலர் முன்னே
கைதனில் பிரம்பு மின்னக் கட்டியக் காரன் வந்தான்.

7. அண்டர்தொழ வேபுகழ் கொண்டாய் பராக்கு
அற்புத மிகுந்தசிங் காரா — பராக்குத் (1

தொண்டருக் கன்புதருந் தூயா — பராக்குத்
துலங்கிய விநாயகன் துணைவா — பராக்கு (2)

வாசமலர் சூடுமுத் தய்யா — பராக்கு
வள்ளிபுய மேவுமண வாளா — பராக்கு (3)

வீசிவரும் ஈராறு கையா — பராக்கு
விதமான மயிலேறும் வீரா — பராக்கு (4)

மாதுகுஞ் சரிமருவு நீதா — பராக்கு
மாகநவ மணிவச்ர மார்பா — பராக்கு (5)

வேதமே வியசத்தி பாலா — பராக்கு
விண்ணவர்கள் துதிசெய்யும் வேலா — பராக்கு. (6)

விராலிமலை வேலவர் முன்பாக மோகனப் பாங்கி வருகிற விதம்

விருத்தம்

8 சருகைமின் னுடை கட்டித்
தரித்தபூ டணங்கள் மின்ன
முருகவிழ் மாலை சூடி
முகமலர்ந் தின்ப மாக
மருவுயர் விராலி வேலர்
மகிழ்வுறு கொலுமுன் பாகப்
பருவயின் கிதமாய்ச் சொல்லும்
பாங்கியுந் தோன்றி னாளே.

பாங்கி—தரு

9. மோகனப் பாங்கியும் வந்தாள் — சையோகமாக
மோகனப் பாங்கியும் வந்தாள்

நாகரீகர் விராலி நாதர்மேல் பதம்பாடி (மோகனப்)

கொங்கைக ளிரண்டுமின்ன கோலநடை யிலன்ன
செங்கைவளை கலகலென்னத் தெளிந்தசுகம் விற்பன்ன
(மோகனப்) (1)

செண்பக மலர்மேனி சேர்க்கை மிகும் நிதானி
நண்புறுங் கலைக்கியானி நாரியர்க் கபிமானி
(மோகனப்) (2)

விந்தைவிழி மையிட்டி வேண்டும்பணி கள்பூட்டி
கந்தமலர்க் கைநீட்டிக் கந்தர் விராலி நாட்டில்
(மோகனப்) (3)

விருத்தம்

10. சதுர்மறை வாணர் போற்றும்
சண்முக வேல ரன்பாய்
இதவுறு மஞ்ஞை மீதில்
இலகிய பவனி கண்டு
அதிவித மையல் மீறி
ஆசையாய்ப் பணிகள் பூண்டு
மதிநுதல் திலத மின்ன
வாலமோ கினிவந் தாளே.

வசனம்

அயில்வேல் துலங்கு மயில்முருகேசன் வருபவனி கண்டு மால் மோகங்கொண்ட வாலமோகினியாள் கொலுவிற்கு வருகிற விதம் - பராக்கு.

மோகினி—தரு

11. வால மோகினி மாது வந்தாள் — சிங்காரமாக
வால மோகினி மாது வந்தாள்

ஞாலம் புகழ் விராலி நாதர்மீதில் காதல்கொண்டு
(வாலமோகினி)

கதிரொளி யெனநவ மணிதக தகதகெனப்
பதசரம் நிறைமணி கொலுசொலி குமுற
(வாலமோகினி) (1)

சரசமு மிகுகுண ரதிவடி வெனவழ
கரமதி லணிவளை கலகல கலென (வாலமோகினி) (2)

அனநடை யிலுமிகு சுகநடை யெனவே
கனவட மிலகிய தனகிரி யசைய (வாலமோகினி) (3)

விருத்தம்

12. அந்தணர் சூழ்வி ராலி
அறுமுகர் மார்பி லுற்ற
விந்தைசேர் கடப்ப மாலை
மீதினி லாசை பூண்டு
சுந்தர மிகுந்த கொங்கை
துலங்குமோ கினியாள் வானில்
சந்திரன் வரவே கண்டு
தான்மிக வருந்து வாளே.

வசனம்

வந்த மோகினிப்பெண் மயலால் நொந்து அந்தியிலெழுந்த சந்திரனைக் கண்டு தன் சிந்தையில் துயரங்களைத் தான்சொல்லுகிற விதம் - பராக்கு.

நிலவு—தரு

[ராகம்—எதுகுலகாம்போதி)

13. பாற்கடலில் பெண்ணுடனே தீர்க்கமுடன் பிறந்திருந்தும்
பாவைபரைக் காய்வதுண்டோ நிலவே!—நாளும்
ஏற்கைதரும் வேல்முருகர் சேர்க்கையுடன் வந்தாலுன்
மார்க்கமுந்தா னெங்கோ போமோ நிலவே! (1)

மேருவல மாகவரும் போதுதனஞ் செயனுலுன்
மேனியனல் ரூபமாச்சோ நிலவே!— அல்லாலச்
சீருலவும் அரனுதலில் மேவும்விழி மேலிருந்த
தீர்க்கமதால் காயுருயோ நிலவே! (2)

மாதருட பெர்ருட்டாலுன் னுகமெல்லாந் தேய்ந்திருந்தும்
மருகவிங்கே வரலாமோ நிலவே!— நிதம்
ஆதரவாய் வேல்முருகர் மாலைதந்து சேர்ந்தாலுன்
னுண்மையெல்லாம் வீண்போமோ நிலவே! (3)

கலிப்பா

14. வாசமிகும் விராலிகிரி வடிவேல்முரு கஉ ரக்கண்டு
ஆசைமிகத் தான்கொண் டதிகமய லால்வருந்தி
நேசமுடன் திங்கள்தனை நிந்தித்துப் பின்னுமவள்
ஓசையுறு தென்றலைக்கண் டுற்றதுயர் சொல்வாளே.

வசனம்

சோமனை யெதிர்த்த காமினியாகிய மோகினிப்பெண் மலைத் தென்ற லெழுந்துவந்தது கண்டு, மனத்தினில் துயரம் தான்வழுத்து கிற விதம் - பராக்கு.

தென்றல்—தரு

15. தமிழ்முனி மலைவாழும் தென்றலே! — என்றன்
தமி[ழ்]மீறச் சீறுதே தென்றலே!
அமலரா பரணங்காண் தென்றலே! — கிட்ட
அடுக்காமல் அகலநில் தென்றலே! (1)

சித்தச னேறிய தென்றலே! — என்னைச்
சிறிவருத் தாதே தென்றலே!
புத்தியோ உனக்கிது தென்றலே! — சும்மா
போஉந்த னிடந்தேடித் தென்றலே! (2)

தமிழ்வர்ம மென்மேல் வேண்டாங் தென்றலே!
— உனக்குத்
தருமமல்லச் சொன்னேன் தென்றலே!
செம்மையுடன் வேலர் தென்றலே! — வந்தால்
செய்வதென்ன உன்னால் தென்றலே!
(தமிழ்முனிமலைவாழும்) (3)

விருத்தம்

16. மின்னணி விராலி வேலர்
மீதினி லாசை பூண்டு
பொன்னணி தனங்கள் விம்மிப்
போதவே விரக மீறிக்
கன்னல்மென் மொழியாள் திங்கள்
காலையும் நீத்துப் பின்னும்
வன்னமாங் குயிலைக் கண்டு
மனமிக வருந்து வாளே.

வசனம்

இந்துந் தென்றலையும் நிந்தித்துத் தனதாய் அகமறியாத குயிலைக் கண்டு தான் சொல்லுகிற விதம் - பராக்கு.

குயில்—தரு

(இராகம்—மத்யமாவதி)

17. மன்மதன் வரக் கூவுங் குயிலே!— விராலிமலை
வேலவர்க்குக் கூவாய் குயிலே!
நன்மையோ உனக்கிது குயிலே!— சும்மா
நாவோயும் பேசாதே குயிலே! (மன்மதன்) (1)

தன்னன்னை யறியாத குயிலே! — சற்றுஞ்
சலியாமல் கூவு(கி)ருய் குயிலே!
சொன்னேனுன் னுண்மைகேள் குயிலே! — மெத்தச்
சுருக்காகக் கூவாதே குயிலே! (மன்மதன்) (2)

தாயக மறியாத குயிலே! — என்மேல்
சலமாகக் கூவாதே குயிலே!
மாயன் மருகேசன் குயிலே! — வேலர்
வந்தால்நீ என்செய்வாய் குயிலே! (மன்மதன்) (3)

கலிப்பா

18. அட்டதிக்கும் புகழ்விராலி அறுமுகர்மே லாசைகொண்டு
வட்டமுலை மீதில்மையல் வளர்வால மோகினியாள்
இட்டமுறு மிந்துதென்ற லிசைந்தகுயில் நீத்து
துட்டமதன் பேரிகையை தூடணித்துச் சொல்வாளே.

வசனம்

மதியையுந் தென்றலையுங் குயிலையுஞ் சினந்து, அதிவிரகமீறிய மோகினிப்பெண், மதனிட முரசாகிய அலைகடலைக் கண்டு சொல்லு கிற விதம் - பராக்கு.

கடல்—தரு

(இராகம்—ஆனந்தபைரவி)

19. சங்குமுத்த முன்பாலுண்டு சங்குமுத்த
மென்பாலுண்டு — வாரணமே!
வங்கஞ்சேர்வ துன்பாலுண்டு வங்கஞ்சேர்வ
தென்பாலுண்டு — வாரணமே! (1)

சிகரமின்ன லுன்பால்தன் சிகரமின்ன
லென்பாலுண்டு — வாரணமே!
மகரமீறுவ துன்பால்விழி மகரமீறுவ
தென்பாலுண்டு — வாரணமே! (2)

ஓசையார்வ துண்பாலுண்டு ஓசையார்வ
தென்பாலுண்டு — வாரணமே!
வாசமலர் உன்பாலுண்டு வாசமல
ரென்பாலுண்டு — வாரணமே! (3)

பொங்குநதி உன்பால்மோகம் பொங்குநதி
யென்பாலுண்டு — வாரணமே!
செங்கைவடி வேல்முருகர் தினம்வந்தா
லென்னசெய்வாய்—வாரணமே! (4)

விருத்தம்

20. தேங்குயர் விராலி வெற்பில்
செழித்தசண் முகவர் மீதில்
பாங்குட னுசை கொண்ட
பதுமினி விரக மீறி
ஓங்கிய விந்து தென்றல்
ஒலிகுயில் கடலும் நீத்துப்
பூங்கணை மதனைக் கண்டு
புலம்பியே வருந்து வாளே.

வசனம்

பொங்கிய மயலால் கொங்கை யிரண்டு மீறிய மங்கை மோகினி யாள் அங்கசனுகிய மன்மதனைப் பார்த்துச் சொல்லுகிற விதம் - பராக்கு.

மன்மதன்—தரு

(இராகம்—மோஹனம்)

21. மோகநான் கொண்டதால் கோபமுனக் கென்ன
மன்மதா — வெகு
மூர்க்கமுடன் கணையிரிய நோக்கிவிடுகிறாய் மன்மதா!
(மோகநான்) (1)

ஆகமரூபியாய்ப் போயுமுனக் கின்ன மன்மதா!—இந்த
ஆண(வ)மிக்கை யேன்சும்மா [வீ]ணுக் கலைகிறாய்
மன்மதா (மோகநான்) (2)

வாவியில் மேவிய பூவெடுத் தேவரும் மன்மதா!
— என்மேல்
வாதாடி யேமெத்தப் போராட்டஞ் செய்யாதே
மன்மதா! (3)

பூவையர் சூழ இருந்து வளர்கின்ற மன்மதா! - என்மேல்
பூவாளி யெய்வதும் நீதியோ தானிது மன்மதா!
(மோகநான்) (4)

இக்கு வளைத்தென்னை இலக்காக செய்யாதடா
மன்மதா! — உனக்
கென்மீதி லேகன வர்மந்தா னேதடா மன்மதா! (5)

மிக்க புகழ்வடி வேலர் வருவார்காண் மன்மதா!—சும்மா
மேலுக்காக வுந்தன் கொலுக்கூடஞ்சேரடா மன்மதா!(6)

மோகநான் கொண்டதால் கோபம் உனக் கென்ன
மன்மதா!

வசனம்

மோகினியாள் ஓதிமப் பிள்ளையும் பேசுமஞ்சுகத்தையுஞ் சாதி மாங்குயிலையும் போதவே மிகுந்த வண்டினத்தையுங் கண்டு சொல்லுகிற விதம் - பராக்கு.

ஓதிமம்—தரு

22. அன்னமேநான் சொன்னபடி கேளும்வாரு — மந்த
தமயந்தியுடன் சென்றுரைத்து அன்பாய்ப் பாரும் (1)

பொன்னணியும் விராலிவேல் முருகரை நீரும் — கண்டு
போற்றி செய்தென் காதல்சொல்லிக் கூட்டி வாரும்! (2)

அஞ்சுகமே பூவையே யெந்நாளுங்காணே னெந்தன்
ஆசைகேளு முங்கள் ஆதரவு வேணும்! (3)

கொஞ்சுமயில் முருகரைக் கண்டுதானும் — நான்
கொண்டமோக மெல்லாம் விண்டுகூற வேணும்! (4)

வண்டுகாள்! என்மையல் சொல்லவிங்கே வாரும்
விண்டமலரில் மதுவுண்டு முங்கள் மனது மீறும்! (5)

அண்டர்தொழும் விராலிகிரி மீதிலமரும்!—போற்றும்
அறுமுகவர் மார்பில் மாலைவாங்கித் தாரும்! (6)

வசனம்

அந்தியிலெழுந்தச் சந்திரன் றன்னையும் மந்தரத்துற்றுவந்தத் தென்றலையும் உகந்திடு குயிலும் ஒலிகடல்தனையும் வந்து முன்னெதிர்த்த மன்மதன் றனையும் சினந்து, முன்வந்த சிறந்த மோகினியாள் நண்புறு சகியை இன்பமாய்க் கண்டு, தன்துயருரைத்து அன்புடன் வருந்துகிற விதம் - பராக்கு.

விருத்தம்

23. வேதமே வியவி ராலி வேலவர் மீதி லேநான்
போதவே கொண்ட மோகம் பொறுக்கவுங் கூடுதில்லை
சாதக மிகும்பி ராண சகியெனு மாதே கேளாய்!
ஆதர வாக மோகம் ஆற்றவுங் கூறுவாயே.

வசனம்

மையல்கொண்டு மயங்கி நான் இப்படி வருத்தப் படுகிறது சற்று மனதிரக்க மில்லையோ சொல்லடி! சகியே!

மறு—வசனம்

ஆசை மீறிய மாதரைப் பிரகாசமானக் கலைமதியும், வாசமாகிய கந்த மந்தமாருதமும் தேமாங் குயிலும், பூமன் கணையும் வருத்துவது சகசந்தானல்லவோ! பெண்ணே!

தரு

(இராகம்—ஆனந்தபைரவி)

24. மையல்கொண்டே னென்ன செய்வேன் மானே — நிதம்
வையம் புகழ்வி ராலிகிரி வடிவேலர் மீதில்
(மையல் கொண்டேன்)

திங்களன லாகவென்மேல் காய — மலைத்
தென்றல்புலி போலெழுந்து சீறிவந்து — பாயப்
பொங்கமதன் கணைமுனைகள் தேய — நிதம்
பொருதக் குயில்—கூவ, மோகம் பொங்கிக்கலை—தேய
(மையல் கொண்டேன்) (1)

செண்டுமுலை யிரண்டும் விம்மி நெருக்க—மலர்ச்
செங்கைவளை சோர்ந்து மெத்தத் தியக்க—முந்தான்

பெருகக்கொண்ட விரக மனத்தை யுருக்க — அலை
குமுறுந் தொனியி லாவியென் னுடன்குழைந்து—
விருவிருக்க (மையல்கொண்டேன்) (2)

விருத்தம்

25. சிந்தையில் துயரம் வேண்டாம்
தேன்மொழி மானே கேளாய்
மந்தரம் நிகர்வி ராலி
மலைக்குற வஞ்சி வந்தால்
புந்தியில் நினைத்த தெல்லாம்
பொருந்தவே சொல்ல வல்லாள்
கந்தர்தன் நாட்டில் சென்று
கண்டுநான் வரச்சொல் வேனே.

வசனம்

வாராய்! வாலமோகினியே! நினைத்த காரியம் உச்சிதமாகச் சொல்லவல்லவளாய் விராலி மாமலைக் குறத்தி வந்திருக்கிறாள். அவளை அழைத்து வருகிறேன். அவளைக்கண்டு குறி சொல்லச் சொல்லிக் கேளும் பெண்ணே!

ஆனலப்படியே அழைத்து வாராய் பிராண சகியே!

அகவல்

குணமிகும் நாரி குலாவும்வித் தாரி
இணைமுலை மீறி இலங்குமொய் யாரி
சித்தசன் மோகந் தெளிந்தசொற் பாக
மெத்தவை போக மிகுநாக ரீகம்
நடையினி லன்னம் நளினவிற் பன்னம்
இடைதனில் மின்ன லிசையுமெவ் வர்ண
மதனபி மானி வளர்கலைக் கியானி
இதவில் நிதானி இலகுபொன் மேனி
மன்னர்கள் மேட்டி வளர்சுகங் காட்டி
மின்னுகை நீட்டி விழிவலை மீட்டி
மாங்குயில் பேடு மதரதிக் கீடு
பூங்கிளி மொழியும் பொருகணை விழியு
மெய்வகை நெளிப்பும் விரிமலர்த் துளிப்பும்
கைவளைத் துலுக்குங் கந்தரப் பலுக்கும்
கொஞ்சிய நகைப்புங் குளிர்ந்தமெய்ச் சிகப்பு

மிஞ்சிய மெலுக்கு மினமுலைத் துலுக்குமப்
பரிமளப் பூச்சும் பனிமொழிப் பேச்சு
மருவிழி வீச்சு மிசைநெடு மூச்சும்
புனைதுகி லழகும் பொருந்துமே கலையுங்
கனதன மீதில் கச்சையுந் துலங்க
மார்பினில் பதக்க மணிவடஞ் சிறக்க
சீர்பெறு பவழமுஞ் சிறந்தமுத் தாரமும்
மோகன மாலையு முழுமணிக் கோர்வையுஞ்
சேகர முடனே சிறந்தபூ டணமும்
மின்னிய வளையும் விரலில்மோ திரமும்
பொன்னணிக் கடையம் பூட்டிய வகையுஞ்
சிலம்புடன் கொலுசு சிறக்கவு மிலங்க
நலம்பெறு சதங்கை நாதமுந் துலங்க
பாத சரமும் பருவிரல் மெட்டியுங்
காதினி லோலையுங் கதித்திடு சுட்டியு
மூக்குத்தி முத்து முகத்தினி லிலங்கப்
பார்க்கவு மின்பம் பரிவுடன் தோன்றக்
கொண்டையில் முத்துக் கூச்சுக ளசையக்
கெண்டைசேர் விழியில் கீறி யமையும்
வக்கர மணியும் வளைமணிச் சரமும்
மிக்கபொன் னாரம் விதவித மாகக்
குஞ்சுமா ராப்புங் குளிர்ந்த வீருப்பு
மஞ்சள் பிரகாசமும் மருமலர் வாசமும்
அஞ்சித் திடைதனிலே சேர்குறப் பெட்டியும்
நெத்தியில் திலதம் நிகநிகென் றிலங்க
வச்சிரஞ் சிறந்த மாத்திரைக் கோலும்
உச்சித மாக உரைத்திடுங் குறியுங்
கண்டவர் தங்கள் கருத்துகள் மயங்கி
விண்டலந் தங்கு மேனகை தானோ!
நாககன் னிகையோ! நலமிகு ரதியோ!
தோகையர்க் கரசோ! துலங்குபொன் மகளோ!
என்னவு மன்ன ரிதவுகள் பேச
மின்னணி விராலி வெற்பினி லிருந்து
காலினில் சிலம்பு கலீன்கலீ னென்ன
வாலிப மின்குற வஞ்சிவந் தனளே!.

தரு

(இராகம்—மத்திமாவதி)

27. சரணம்! பகவதி கௌரி புதல்வனே!
சரணம் கெசமுக விநாயகா சரணம்!
மதியணி அமலரா னந்த சரணம்!
உமைமண வாளனே சரணம்! சரணம்! (1)

சரணம் திருவுறை கமல மார்பனே!
சரணம் ராமாவ தாரவா சரணம்!
கருமுகில் மேனி மாதவா சரணம்!
வேங்கிட மாயவா சரணம்! சரணம்! (2)

சரணம்! சரவணமுருக குருபர
சரணம் வளர்மயில் வாக சரணம்!
கலைமகள் மருவு புயம்நிறை சரணம்!
தெய்வானை நாயகா! சரணம்! சரணம்! (3)

திரை—தரு

28. அழகு திருவினு முருவ மிவளென
அரசர் மயல்மிக — மீறவே
இளமை மதிநுத லிலக அனநடை
இசைய இதழமு — தூறவே
—குறவஞ்சி வந்தாள். (1)

தங்கச் சரப்பணி தும்பிப் பதக்கமுங்
கொங்கைக் கிரியுந் — துலங்கவே
செங்கைசி சிலைவேள் கலங்கச் சதங்கைச்
சிலம்புத் தொனியுமு — மிலங்கவே
—குறவஞ்சி வந்தாள். (2)

வட்ட மதிநுதல் சுட்டி தனிலுறும்
வச்சிரம் நிகநிக — நிகெனவே
சட்ட முடன்குறப் பொட்டியும் ரத்தினத்
தாழ்வடம் தகதக — தகெனவே
—குறவஞ்சி வந்தாள். (3)

காலில் கொலுசுடன் சதங்கை பாட
கங்கணத் தண்டைக — ளசையவே
நீல மயில்முரு கேச ரெனும்வடி (4)
வேலர் வளர்திரு—நாட்டினில்—குறவஞ்சி வந்தாள்.

வேறு—தரு

29. வஞ்சி வந்தாளய்யா ஒய்யாரக் — குற
வஞ்சி வந்தாளய்யா

வஞ்சி மருமலர் சூடி
வளர்மோ கனராகம் பாடி
வஞ்ச மதன்கண் ணூடி
வாலமோ கினியைத் தேடி—குறவஞ்சி வந்தாள். (1)

பச்சைப் பரிமளம் பூசிப்
பவழவிரல் கையை வீசி
மெச்சுமஞ் சுகம்போல் பேசி
மின்னார்க் குண்மைசொல் மகராசி
—வஞ்சி வந்தாள். (2)

சிந்துரத் திலதந் தீட்டிச்
செண்டுமுலை யிரண்டுங் காட்டிச்
சுந்தரப் பணிகள் பூட்டித்
துரைவே லர்திரு நாட்டில் (வஞ்சி வந்தாளய்யா) (3)

வேறு—தரு

30. வந்தனளே குறவஞ்சி — சிங்காரமாக
வந்தனளே குறவஞ்சி

குங்குமக் கொங்கைக் குடங்கள் குலுங்கவே
மங்கை மருங்கிடை வஞ்சியைப் போல (வந்தனளே) (1)

கந்த மிகுந்த கதம்ப மணிந்திடு
அந்த மிகுந்தமை யந்தியைப் போலே (வந்தனளே) (2)

விந்தை யுடன்திகழ் குஞ்சரி பங்கினு
கந்து மணம்புணர் கந்தர்தன் னாட்டில் (வந்தனளே) (3)

வேறு—தரு

31. வந்தாளய்யா குறவஞ்சி — மிகு
சுந்தரமேவிய துரைவேலர்தன் னாட்டில் (வந்தாளய்யா)

தங்க வடங்க ளிலங்க — முத்துத்
தாவட மேகலை தானுந் — துலங்கச்
செங்கை வளைக ளலுங்க — இணை
சேர்ந்திடு கொங்கை சிறந்து—குலுங்க (வந்தாளய்யா) (1)

சந்தனஞ் சவ்வாது பூசி — மிக்க
சரசஇங் கிதமான் தயவாகப் — பேசி
விந்தை விழிவலை வீசி — நல்ல
விதமான குறிசொல்ல மிகுந்த — பிரயாசி
(*வந்தாளய்யா*) (2)

வாசமலர்க் கையை நீட்டி — ரேகையை
மாத்திரைக் கோலினால் வரிசையாய்க் — காட்டி
ஆசை மன்மத வேள்கண் ணூட்டி — விராலி
அறுமுக வடிவேல ரன்புசேர் — நாட்டில்
(*வந்தாளய்யா குறவஞ்சி*) (3)

வசனம்

மோகங்கொண்ட நாகரீக மோகினியிடத்தில் யோகஞ் சேருங் குறி சொல்லவந்தக் குறவஞ்சிமாது, தராதலம் துதிக்கும் விராலியங்கிரி வாசனுடைய வாசலின் வளமை நேசமாய் சொல்லுகிறவிதம்-பாராக்கு.

வாசல்—தரு

32. *திருமகளுங் கலைமகளு — மம்மே!*
செழித்திருக்கும் வாசலிது
மருவுறையும் விராலிநக ராளும்
மலைவேலன் வாசலிது — அம்மே! (1)

இந்திரரும் வானவரும் — அம்மே!
இறையவரும் மறையவரும்
சந்திரரும் சூரியரும் — அம்மே!
தழைத் தோங்கும் வாசலிது (2)

சத்தரிஷி யீசுபரர்கள் — அம்மே!
தவம்பெறும் வாசலிது
சித்தர்நவ சித்தர்களு — மம்மே!
தெண்டனிடும் வாசலிது (3)

பெரியதவ மாமுனிவோர் வந்து
பேறுபெற்ற வாசலிது — அம்மே!
அரியசது மறைவாணர் — அம்மே!
அன்புசெய்யும் வாசலிது (4)

பைந்தமிழ்சேர் வாணருக்கும் — அம்மே!
பட்சமுள்ளப் பத்தருக்குஞ்
சந்தான சவுபாக்கியம் — அம்மே!
தந்தருளும் வாசலிது (5)

பச்சைமயில் சிறைவிரித்து நின்று
பணிந்துநிற்கும் வாசலிது — அம்மே!
உச்சிதமாஞ் சேவல்கொடி — அம்மே!
ஒளிவிளங்கும் வாசலிது (6)

தேவகன்னித் திருநடனம் — அம்மே!
சிறந்திலங்கும் வாசலிது
கோவில்பரி சனங்களெல்லாம் வந்து
கூட்டமிடும் வாசலிது — அம்மே! (7)

மருக்குலவுந் திருவுறையுஞ் செங்கண்
மால்மருகன் வாசலிது
திருக்கடப்ப மாலைபுனை — யம்மே!
செயவேலன் வாசலிது. (8)

வசனம்

ஆ!கோ! வாராய் வாலமோகினியே! நீ அழைத்துவரச் சொன்ன படிக்கு விராலிமாமலைக் குறத்திதனை அழைத்து வந்தேன். உன் மனத்தில் உதித்தக் காரியங்கேளும் பெண்ணே!

ஆனால், அப்படியே கேட்கிறேன் பிராண சகியே!

விருத்தம்

33. சுந்தர மிகும்வி ராலித் துரைவடி வேலர் நாட்டில்
அந்தமாங் குறத்தி யேயுன் னுண்மையும் வடிவம் போல
இந்திர லோகத்தி லில்லை என்னுடத் தவத்தால்
கண்டேன்
வந்துதா னுங்கள் சாதி வளமெல்லாம் வழுத்து வாயே.

வசனம்

ஆ!கோ! வாராய் குறவஞ்சிமாதே! உன்னைக் கண்டபோதே, மன தினில் நினைத்த காரியம் எல்லாங் கைக்கூடுமென்று மகா சந்தோஷ மாச்சுது. ஆனாலுங்களுடைச் சாதியும் சாதி வளப்பமும் இன்ன தென்று சொல்லும் பெண்ணே!

ஆனாலப்படியே சொல்லுகிறேன், கேளிரம்மே!

34. ஏ! அம்மே! ஏ! பெரியம்மே!
எங்கள் சாதி சொல்லவேணு மெ[ன்ற] ண்டல்லோ
— கேட்குறாய்

எங்கள் சாதி சொல்ல வேணுமா ;

சாதியர் நாட்டுக் குறத்தி யென்றுங் கொச்சைக்குறத்தி
என்றும் தெய்வக்குறத்தி யென்றும் மலையாளக்குறத்தி
[என்றும் நாலுசாதியுண்டு

அதிலே நாங்கள் தெய்வக்குறத்தி,
தெய்வக் குறத்திய ரம்மே!

தரு

35. மாதே யெங்கள்சாதி சொல்லக் கேளும்
மரியாதை யானமகா சாதி
நீதிவடி வேலவர்மே லாசை
நேசமதாய்க் கொண்ட மோகினியே! (1)

வெள்ளிமலை யீசர்தன் சாதியை
விளங்கின போதந்த ஈசுபரனர்
உள்ளபடி யுங்களுட சாதி
உச்சித மென்று மழுவெடுத்தார் (2)

மாயன்றனைக் கண்ட வனசாதி
வளங்களை யெல்லாம் விளங்கினதில்
நேயமுட னுங்களுட சாதி
நே(ர்)த்தி யென்றே கையை நெய்யிலிட்டார் (3)

கன்னல்சிலை வேழமதன் சாதியைக்
கண்டறிவோ மென்று போனேந்
தன்னெஞ்சு தனிலழுக்க முண்டாய்த்தான்
கண்ணில்கா ணைச்சடலங் கொண்டான் (4)

மானேவடி வேலவர்க்கு நாங்கள்
மாதைக் கொடுத்தவகை கேளும்
கானந்தனி லேவலிய வந்து
கைக்கொண்டா ரெங்கள்குலக் கன்னியைச் (5)

செண்டுமுலை மாதரசே நாங்கள்
செல்வஞ் சிறந்ததெய்வச் சாதி
அண்டர்தொழும் வேலவர்நன் னாட்டில்
ஆதரவாய் வாழு மோகினியே! (6)

வேறு—தரு

36. (1) எங்கள் சாதி வளமைகே ளம்மே — விராலிவேலர்
இலங்கும் நாட்டினில் துலங்கும் மோகினியே

(2) பசுங்களபக் கொங்கை நிறையக் கெந்தந் தரிப்போம்
அக்குமணிக் கோர்வைகள் அதிசிராய்த் தரிப்போம்

(3) நறுங்குறிஞ்சி மலர்முடித்துச் சிங்கடிப்போம்
பெண்களுடன் வாது பேசிக் கீதம்படிப்போம்

(4) அனுதினமும் நலமுடன் குறம்பாடி யாடுவோம்
வைய்துசிங்க னைநயந்து பின்பு கலந்து கூடுவோம்

(5) சிந்தை மகிழ்ந்து குழந்தையைப் பெற்று
நாங்களெடுப்போம்
உகந்தகாயங் கூட்டிக்குறவன் குடிக்கக் கொடுப்போம்

(6) கேட்டபேர்க்கு வளம்பெறக் குறியுரைத்து
வெல்லுவோம்
கையில் ரேகை மாத்திரைக் கோலால் நீட்டிச்
சொல்லுவோம்

(7) தேக்கிலைதனில் தேனுந்தினைமாத் தானருந்துவோம்
கணவனிருக்கச் சிறிய கொழுந்தன் சேரப்
பொருந்துவோம்

(8) தினைப்புனத்தில் மான்மயிலும் வந்தால் ஓட்டுவோம்
ஆனை சிங்கம் வந்தால் சரத்தைத் தொடுத்து
வாட்டுவோம்

(9) கறிசமைக்கப் பூனைகுத்த மனது பொருந்தோம்
ஆனைகுத்திப் பொறிக்கறிகளில்லாம லருந்தோம்

(10) இலங்கிவளர் கானமயில் வேலன் பதத்தைப்
பரவிநித்தங் கருத்திலிருத்தி மிகவுந் துதிப்போம்

(11) மணங்கள் செய்தால் அவரவர்க்கெல்லாம் கெந்தம்
பூசுவோம்
அஞ்சுபணம் வரிசையாகப் பரிசம் பேசுவோம்

(12) இருகரமுஞ் சொந்தமாகப் பிடித்து வாங்குவோம்
பெண்ணை மணம் சூடிக்கொடுத்துத் துயரம் நீங்குவோம்

(13) சீதனங்கள் வரையிலைச் சிலது விடுக்க விள்ளுவோம்
மானுதவும் வள்ளியம்மனை வாழ்த்திக் கொள்ளுவோம்

(14) மாமனுடன் பரியாசத்துடன் பண்டு கூறுவோம்
மாமி சொன்னபடிக்கு நடந்து வார்த்தை மீறுவோம்

(15) அம்மே! இன்ன மெங்கள் சாதி வலிமைதான் சொல்ல
வென்றுலிசைந்து செல்லுமெட்டுக் கிழமைதான்
—விராலிநகர்

(16) மன்னர் முருகர் நாட்டில் யோகமாய்
மீறிவளர் வாகினியே நிகராகு மோகினியே — அம்மே!
அம்மே! எங்கள் சாதிவலிமை கேளம்மே.

விருத்தம்

37. கங்கையருள் புதல்வனெனும் விராலிகிரி
மேவுந்திருக் கடம்பர் நாட்டில்
இங்கிதமாங் குறமாதே உங்களுட
சாதியெனக் கின்ப மாக
வங்கணமாய்ச் சொல்லினேன் சாதி வளப்
பமுமுரைத்த வண்மை போலச்
சங்கதியாய் நீயறிந்த மலைகளெல்லாம்
நானறியச் சாற்று வாயே.

வசனம்

ஆகா! வாராய் பெண்ணே! குறமகளே! உங்களுட சாதியும் சாதிவளம்பமுங் கேட்டு மகா சந்தோஷ மாச்சுது. இனி நீ சஞ்சரித்து வந்த மலைகளெல்லாம் நானறியச் சொல்லும் பெண்ணே!

ஆனலப்படியே சொல்லுகிறேன், கேளிரம்மே!

தரு

38. தேசமெங்கும் நானறிந்து வந்த
திருமலை யெலாம் சொல்லக்கே—ளம்மே!
ஈசனருள் முருகன் மேவுவிராலி நாட்டில்
இலங்கிவளரு வால மோகினியே!
மருவுறையுரு தங்க மகமேரு
மகேஸ்பரன் வளர்வெள்ளி மாமலை
தருவுய ரட்டகுல பர்வதம் மந்திரகிரி
தழைக்கு மிமையகிரி தானறிவே—னம்மே!
வையமகிழ் பவளமலை நீலமலை பச்சை
மாமலை முதலாக வெய்யோ

னுதயகிரி விளங்கிய அஸ்தகிரி விந்தை
கிரியும் வட வேங்கிட—மம்மே!
அருணகிரி விருத்தாசலம் வெகுஅன்பு சேர்ந்திடுங்
கொல்லி மாமலைதிரு வேங்கிமலை
இரத்தின கிரிசிரா மலையுடன் சீருயர்
சாமிமலை நானறிவே—னம்மே!
நாரத மாமுனி மலைப்பி ரான்மலை
நற்கந்த மலைகழுக் குன்றமுஞ்
சீர்பெறு பரங்குன்றம் பொதியமா மலையுடன்
செழித்துவளர் சதுரகிரி யறிவே—னம்மே!
ஆனைமலை வராகமலை புவியில் அன்பர்க்
கருளுதவும் பழனிமலை வானுயர்ந்திடுஞ்
சோலைமலை வேள்மலை கருமலை வீரமலை
தோகைமலை யறிவே—னம்மே!
இன்னம் வெகுகோடி மலைநாங்கள் இருந்தது
சொல்லமுடி யாததம்மே! அம்மே!!
மின்னணி வடிவேலர் விளங்கும் விராலிகிரி
மீதில் குடியாயிருந் தோமம்மே! அம்மே!!

விருத்தம்

39. அருமறை முனிவர் போற்றும்
அறுமுக வேலர் நாட்டில்
திருமக ளென்ன வந்த
தேன்மொழிக் குறப்பெண் ணேநீ
உருமையாய் மலைக ளெல்லாம்
உரைத்தது போல உங்கள்
மருவுயர் விராலி வெற்பின்
மகிமையை வழுத்து வாயே.

(தொடரும்)

VISVESVARA SATAKAMU

EDITED BY

Sri M. SARABHESWARA SARMA

AND

Sri T. SRIDHARA MURTY

(Continued from page No. 98 Vol. No. XI. No. 2)

వి శ్వే శ్వ ర శ త క ము

సీ. గుడిసొచ్చి సొమ్ములు కొల్లలాడిన నేమి
బ్రహ్మకపాలముల్ బ్రాఁతె నీకు
వెస వాహనమ్ములు విఱిచివైచిన నేమి
యెక్క నొక్కటి ముసలెద్దు లేదె
కదిసి నైవేద్యముల్ గావువెట్టిన నేమి
నెప్పటివలె బిచ్చమెత్తలేదె
క్రీడాగృహంబులు పాడుచేసిన నేమి
యొకనివాకిటఁ జేరియుండలేదె

తే. గీ. దాసరీ నీపదంబుగా దేసుమీ య
టన్నఁ దడఁబాటునుండైన యనకపోను
నే ననేవానికిది సిగ్గుగాననగునె
విజితపరయూథ ! కాశికావిశ్వనాథ ! 69

సీ. దివ్యాంబరమ్ములు దివిచిపోవఁగవైచి
తోలుగట్టుకయున్న దొసఁగుదేలు
చందనకర్పూర చర్చయంతయు మాని
భూతిఁబూసిన నాయెఁబోయె దినము
హారకిరీటకేయూరముల్ దిగనాడి
ఫునకపేరులు వైచికొనిన నేమి
చాలించి దేవతాసార్వభౌమత్వంబు
జోగివై తిరిగిన జోలిమాలు

తే. గీ. మహిని సామెత వినవయ్య మంచమిచ్చి
నేలఁబడియున్నఁ దురక యెగ్గేలసేయు
నంతవెఱప్పైన నిది యుపాయంబుకాదె
విజితపరయూథ ! కాశికావిశ్వనాథ ! 70

సీ. అఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకుఁడవై
యనదవృత్తివహించికొనఁగ నగునె
శతకోటిమార్తండజాజ్వల్య మూర్తివై
యొగి నణంగుట నీకు నుచితమగునె
ప్రళయకాలానలోద్భటరుద్రమూర్తివై
యంబేదశనమది యర్హమగునె
అష్టమూర్తులు జగంబంతయు నీవయై
హీనత్వముననుండుటెది సుఖంబె

తే. గీ. బిరుదుపేదర్కమేల ! నీ బింకమునకు
దీనజనరక్షణము చేసి తేజమెసఁగఁ
బృథివి శత్రులఁ దెగటార్చి పేరుగనుము
విజితపరయూథ ! కాశికావిశ్వనాథ ! 71

సీ. దండంబు దండంబు దండిగా సర్పంపు
సొమ్ములుదాల్చిన సొగసుకాఁడ !
దండంబు దండంబు తమ్ములపగవాని
సిగలోనఁ దగఁ బూని చెలఁగుసామి !
దండంబు దండంబు దనరెడుకత్తిమొ
యిలువన్నెకుత్తుకగలుగుఱేఁడ !
దండంబు దండంబు తపసిరాజులచిత్త
ములయందుఁ దిరుగుచువెలయువేల్పు !

తే. గీ. యనుచు మ్రొక్కెద నీకు నామనవిఁజిత్త
గించి తాలిమి డించి బల్కినుక వెంచి
యవనులను ద్రుంచి చేకొనవయ్య కీర్తి
విజితపరయూథ ! కాశికావిశ్వనాథ ! 72

సీ. పుణ్యమా! మందిరములలోనఁ దిరుగుచు
ష్టోరగంబులఁ జంపనోల్లకున్న
సుకృతమా! ధర మనుజులఁబట్టి భక్షించు
పులుగులఁ దెగటార్చిపుచ్చకున్న
ధర్మమా! మాయావిధంబున గ్రామముల్
దోఁచెడు మ్రుచ్చులఁదునుమకున్నఁ
దలఁప సుకర్మమా! తనసైన్యమెల్లఁ జ
క్కడచువిపక్షులఁ బొడువకున్న

తే. గీ. నెంచఁగాఁ గీర్తిగల్గునా యించుకేని
భయములేకను బురిసొచ్చి ప్రజలబాధ
పఱచుతురకల నీవు గీడ్పఱుపకున్న
విజితపరయూథ! కాశికావిశ్వనాథ! 73

ఇక్కడనుండి యీ వేల్పూరివిస్సమరాజుకు ఇనుమనుమఁడైన సాంబశివుఁడు చెప్పినపద్యాలు.

సీ. గంగానదీతటక్ష్మాజమూలంబులఁ
దపముసేయుచునున్న తపసులలర
నీపురాంతర్గత నిఖిలవిప్రక్షత్ర
విట్ఛూద్రులానందవిధి వహింప
నారామసీమలయందు సుస్థిరలీలఁ
గన్నయోగులు సౌఖ్యగరిమనంద
నెలఁదులు శిశువులు వృద్ధులు నిర్భయ
స్వాంతులై నీకీర్తి సంస్మరింప

తే. గీ. మ్లేచ్ఛబలముల సమయించి స్వేచ్ఛచేత
నిష్టభృత్యుల రక్షించి వృద్ధిగన్న
నీ పరాక్రమమేను వర్ణింపఁగలనె
విజితపరయూథ! కాశికావిశ్వనాథ! 74

సీ. భక్తసంరక్షణపరుఁడవు గావున
భక్తులదురవస్థఁ బాపినావు
వేదతురంగసంపాదివి గావున
బుధులెన్న వేదాళిఁ బ్రోచినావు
రుద్రప్రమథలింగరూపివి గావునఁ
దత్తదార్తినిఁ గడకొత్తినావు
సకలవిద్యలకు నాయకుఁడవు గావునఁ
జేరి విద్యలఁ బ్రతిష్ఠించినావు

తే. గీ. కాశికాక్షేత్ర మిప్పుడు కళవహించె
నౌర ! నీ భుజసత్త్వమహామహిమను
మడిసిపోయిరి యవనులు మానమెడలి
విజితపరయూథ ! కాశికావిశ్వనాథ ! 75

సీ. బలభేదిముఖ్య దిక్పాలకమణికిరీ
టాలంకృతాంఘ్రిద్వయాంబుజుఁడవు
సర్వలోకాధారజాతరూపాహార్య
కార్ముక ప్రస్ఫురత్కరతలుఁడవు
బహుదేశధనధాన్య పరిపూర్ణరత్నగ
ర్భాస్యందనోత్తమ భ్రాజితుఁడవు
కమలాలయాధీశ కంకపత్రసమేత
దుగ్ధవారాన్నిధితూణపతివి

తే. గీ. రాజరాజేశ్వరుండవు రాజరాజ
మిత్రుడవు రాజమౌళివై మెలఁగు నీకు
నన్నొకనిఁ బ్రోచుటెంత సంపన్నిదాన
విజితపరయూథ ! కాశికావిశ్వనాథ ! 76

సీ. చిత్రాంబరమ్ము లాశ్రితకోటుల కొసంగి
రెండగుతోళ్లు ధరించినావు
మలయజకర్పూరములు భక్తులకుఁగూర్చి
భూతి దేహంబునఁ బూసినావు
మణిభూషణాళి చరణసేవకులకిచ్చి
దందశూకంబులఁ దాల్చినావు
భక్ష్యభోజ్యాదులు భటవర్గమునకిడి
చేఁదైనవిషము భక్షించినావు

తే. గీ. నీకుదాసులపైఁగల నిండుకరుణ
యును నిసర్గవైరాగ్యము నూహసేయ
సన్నుతియొనర్పఁగా నాకుశక్యమగునె
విజితపరయూథ! కాశికావిశ్వనాథ! 77

సీ. జయజయ యమమృత్యుశౌర్యగర్వ విదూర
జయజయ లోకరక్షావిహార
జయజయ పార్వతీసంసక్తసితకాయ
జయజయ శ్రుతిజాలసారమేయ
జయజయ నారదసంగీతరసలోల
జయజయ వహ్నిదృక్సహితఫాల
జయజయ కైలాసశైలపట్టణవాస
జయజయ మాయానుసారిహాస

తే. గీ. యనుచు నీకు జయమ్ము నేననుదినమ్ము
గోరి కవిత రచింతు నక్షుద్రకరుణ
గడలుకొన నన్నుఁ బ్రోవవే గణసనాథ!
విజితపరయూథ! కాశికావిశ్వనాథ! 78

సీ. ఏతరంగిణి భీకరాతతాఘధ్వాంత
జాతంబునకు భాస్కరాతపాళి
యే శైవలిని తారకేశఫణీశ వా
ణీ శరదభ్రప్రకాశమూను
నేయేఱు కాంచనతోయజచరదళి
ప్రేయసీఝుంకారగీయమాన
యేస్రవంతి ప్రతిఘస్రనిజాంబుపూ
రస్నాతృమోక్షమార్గ ప్రదాత్రి

తే. గీ. యట్టినీపురిలోని పుణ్యప్రసిద్ధ
మైనగంగానదిని గొల్చునార్యవిబుధ
పుంజమునకే నమస్కారములు ఘటింతు
విజితపరయూథ ! కాశికావిశ్వనాథ ! 79

సీ. ఏవీడు నర్తనప్రావీణ్య మెఱిఁగించు
దేవాంగనలకు మేలావహించు
నేరాజధాని గౌరీరమణీకృపా
విఖ్యాతబహుశక్తి వేష్టితోర్వి
యేపుటభేదనం బాపత్పరంపరా
శుష్కాటవికిఁ బరశుప్రహార
మేనగరంబు యోగానందసాంద్ర ము
నీంద్రచకోరతారేశబింబ

తే. గీ. మట్టినీప్రోలు కన్నులఁ గట్టినట్లు
మనములో నాకుఁ గన్పించుననుదినమ్ము
దాని వర్ణించు తెలివు నాకానతిమ్ము
విజితపరయూథ ! కాశికావిశ్వనాథ ! 80

సీ. తనయులఁ బోషించు తల్లిచందంబున
నన్నంబు పెట్టించు నఖిలజనుల
కాత్మీయపాదపద్మార్చనాశీలుర
కపవర్గపదము నిత్యముగనిచ్చు
తతనామరూపభేదములతో జగముల
నిండి పాలించునన్నింటి నెఱిఁగి
యనురూపసాధ్వియై ప్రాణసమానయై
సామేనుగొని నిన్ను సంశ్రయించు

తే. గీ. నట్టిహిమవత్కుమారి మహామునీంద్ర
వందనీయ మాయమ్మ యానందమిచ్చి
నన్నురక్షించుఁగాక యనారతంబు
విజితపరయూథ! కాశికావిశ్వనాథ! 81

సీ. వ్యాఘ్రహితస్కరజ్వలనశస్త్రాస్త్రాప
మృత్యుభయోద్వృత్తు లెనయకుండ
పరధన పరదార పరగృహాన్నాశనా
పేక్షలు మనమునఁ బెనఁగకుండ
బ్రహ్మహత్యా సురాపాన గుర్వంగనా
గమనాది దోషముల్ గలుగకుండ
మదము మచ్చరము కామము క్రోధమును లోభ
మును మోహమును లోనఁ బొడమఁకుండ

తే. గీ. శివ మహాదేవ శంకర భవ గిరీశ
చంద్రశేఖర పార్వతీశ్వర పురారి
యనుచు నిను భజియించునన్నాదరించు
విజితపరయూథ! కాశికావిశ్వనాథ! 82

సీ. హాలాహలహరాయ శూలాయుధధరాయ
ప్రమథవరాయ తుభ్యం నమోఽస్తు
వ్యాఘ్రాజినపటాయ బహువేదఘోటాయ
హతనిశాటాయ తుభ్యం నమోఽస్తు
హేమాద్రిచాపాయ హృతమనస్తాపాయ
భవ్యరూపాయ తుభ్యం నమోఽస్తు
మానిశరణ్యాయ మహితకారుణ్యాయ
ఫలితపుణ్యాయ తుభ్యం నమోఽస్తు

తే. గీ. స్వామినే వృషభేశ్వరగామినే య
టంచు మ్రొక్కెద నీకుఁ బ్రపంచకారి
పంచవక్త్ర పంచేంద్రియప్రార్థనీయ
విజితపరయూథ! కాశికావిశ్వనాథ! 83

సీ. తరువులయందుఁ జిత్తరువులయందును
దెరువులయందుఁ బల్ చెఱువులందు
నగములయందుఁ బన్నగములయందుఁ జా
నగములయందు దోర్యుగములందు
తూలంబులందు వాతూలంబులందును
గాలంబులందుఁ గంకాళములను
సారంబులందుఁ గాసారంబులందును
దీరంబులందు ధుత్తూరములను

తే. గీ. బొడవులందును రతనంపుఁదొడవులందు
గాములందును బహువిధస్వాములందుఁ
గలిగియుండు నీరూపు నేఁ గాంచనేర
విజితపరయూథ! కాశికావిశ్వనాథ! 84

సీ. అంతర్గతకిరాతసంతానకలనయు
మందాకినీఝరీమగ్నతయును
గజముఖశరభముఖశ్రితప్రభుతయుఁ
దుహినాంశుపాండురద్యుతితనువును
దుర్గాంచిత విలాసతోషణ స్ఫురణయు
జీమూతసేవ్యశిరోమహిమయు
పంచానననిసర్గసంచారరేఖయు
బహుజంతురక్షణ ప్రౌఢిమంబు

తే. గీ. గలిగి మెలఁగి గిరీశవిఖ్యాతి నెనయు
మామగారినిఁ బోలినస్వామివీవు
ఖచరవినుతుండవై నన్నుఁ గరుణనేలు
విజితపరయూథ ! కాశికావిశ్వనాథ ! 85

సీ. మానసమ్మున నిన్ను ధ్యానింపఁగా నేర
నావాహనంబు సేయంగనేర
గంగాజలాభిషేక మొనర్పఁగా నేర
తడిమొత్తి తొడవులు దొడవనేర
చందనంబొడల నలంద నేమియు నేర
కాంచనాంబరము లర్పించ నేర
ధూపదీపములు తోడ్తో నియ్యఁగా నేర
నైవేద్య మొసగు చందంబు నేర

తే. గీ. వేదమంత్రమ్ములు వచించువిధము నేర
జడుఁడఁ దుచ్ఛుఁడ నా నేర్చుసరణి నిన్ను
దినము నర్చింతు సంతుష్టిగనుము దీన
విజితపరయూథ ! కాశికావిశ్వనాథ ! 86

సీ. ప్రకటితామూలాగ్ర రౌప్యమయంబయి
ధాళధళ్యద్యుతిఁ దనరునెద్ది
శక్రాశ్మమరకతాశ్మవ్రాత రచితసో
పానపంక్తులసొబగూనునెద్ది
సౌవర్ణమంటపశాలాగృహాంగణాం
తస్సౌధములజిగి దాల్చునెద్ది
భైరవ గణనాథ వీరభద్ర కుమార
నంది భృంగులచేఁ దనర్చునెద్ది

తే. గీ. యట్టికైలాసశిఖరిపై నఖిలభువన
జననియగుదుర్గతో ననిశంబు నుండు
లోకజనకుని నిన్నాత్మలోఁ దలంతు
విజితపరయూథ ! కాశికావిశ్వనాథ ! 87

సీ. అతివిశాలములు రమ్యములు హేమమయంబు
లైనపత్రములచే నతిశయిల్లి
విమలరత్నద్యుతుల్ వినువీథికెక్కించు
నున్నతశాఖల నొఱపుమిగిలి
కాంచనాంగములతోఁ గనుపట్టుకలకంఠ
కీరశారికల కాధార మగుచు
నీయంతవారలై నినుఁ గొల్చుబహువిధ
ప్రమథకోటులచేతఁ బరివృతమయి

తే. గీ. సంతతము నీకు వసియింప సద్మమైన
మఱ్ఱిచేఁబొల్చు నీకొండ మతిఁదలంతు
....
విజితపరయూథ ! కాశికావిశ్వనాథ ! 88

సీ. భర్గాయ ధృతసాధువర్గాయ తే నమో
యని మ్రొక్కు-రాజహంసావళులును
శర్వాయ బహుకాలపూర్వాయ తే నమో
యని మ్రొక్కు-లిడుశారికావళులును
రుద్రాయ సుగుణసముద్రాయ తే నమో
యని మ్రొక్కు-లిడుమయూరాగ్రణులును
భీమాయ పరిహృతకామాయ తే నమో
యని మ్రొక్కు-లిడుకోకిలార్భకములు

తే. గీ. వేడ్క-(దనయందుఁ జరియింప వింతవింత
లైన మిద్దెల మేడల నరుగుగముల
నలరుచున్నట్టి నీ రాజతాద్రి నెంతు
విజితపరయూథ! కాశికావిశ్వనాథ! 89

సీ. ఎద్దానిరత్నధ్వజోద్దామహేమఘం
టికలలో నోంకారనినద మూను
నెద్దానిపైఁ జనియించిన కనకబి
ల్వములు నీమూర్తులై కొమరుమిగులు
నెద్దానిశిఖరమ్ము లినసుధాకరమండ
లంబుల దాటి యెూలఁ గనుపట్టు
నెద్దానిమీఁద మాహేశ్వరపూజిత
మరకతలింగసమాజ మొప్పు

తే. గీ. నట్టి నీ రజతాచల మక్షియుగళ
పర్వముగ నాకుఁ జూపవే! పార్వతీశ!
మోద మిగులొత్త దాని నే మ్రొక్కి-కొందు
విజితపరయూథ! కాశికావిశ్వనాథ! 90

సీ. అక్షయబాణతూణాస్త్రాసనాంచితుల్
వల్కలాంబరధరుల్ వజ్రతనులు
నేత్రత్రయోపేతచిత్రాననాంబుజుల్
భసితత్రిపుండ్రాంకఫాలతలులు
పృథులభుజాస్తంభభీకరమూర్తులు
యౌవనోపేతు లనంతబలులు
చారుమయూరపింఛవ్యాప్తమస్తకుల్
జాతరూపమణిప్రశస్తభూషు

తే. గీ. లనఁదగు కిరాతరుద్రుల కాకర మగు
నట్టి నీ రజతాద్రినే నాత్మ నెంతు
వారి దర్శించుమేలు చేకూరఁజేయు
విజితపరయూథ ! కాశికావిశ్వనాథ ! 91

సీ. జంగమస్థావరసత్త్వహృద్వర్తివి
భూరిజగత్పరిపూర్ణకీర్తి
వంతర్బహిస్సముద్రాచలస్థాయివి
భక్తనిర్మలమనఃపద్మశాయి
వాఖండలాద్యమరాధీశనేతవు
కపటయుగ్రాక్షసత్రిపురజేత
వర్కేందుహవ్యవాహనలోచనుండవు
మోహలోభక్రోధమోచనుఁడవు

తే. గీ. గాన నీపాదయుగళంబె గతియటంచు
నాశ్రయించితి ననుఁ బ్రోవుమయ్య ! ప్రోవ
కున్న నపకీర్తి పాలౌదువన్న ! నీవు
విజితపరయూథ ! కాశికావిశ్వనాథ ! 92

సీ. నిలువెల్ల మానికంబులడాలు వెదచల్లు
జాళువాగద్దెలచాలు గలిగి
బంగారుగోడల ప్రాపున నిలిచిన
నిలువుటద్దంబులనీడఁ గలిగి
బలుముత్తియంపుజొత్తులు వ్రేల మీఁదుగా
లీలఁ గట్టినచందువాలుగలిగి
చెప్పరానిధనంబు చింతితార్థంబునా
రీవిఁ గన్పట్టుపెట్టియలు గలిగి

తే. గీ. సభలు బహులక్షలై యున్నసభలకెల్ల
నాకరంబగు నీరజతాద్రి నెంతు
దానిఁ గాన్పింపఁ జేయఁగదే! నిరీహ
విజితపరయూథ! కాశికావిశ్వనాథ! 93

సీ. భేరీమృదంగఢక్కారాజములయందు
రత్నసింహాసనరాజియందు
కార్ముకప్రాసఖడ్గకుఠారములయందు
జవవచ్ఛిలీముఖసంఘమందు
ఝల్లరీఘంటికాస్యందనమ్ములయందు
నవమణీమయవిమానములయందు
మకుటహారాంగుళీయకహంసకములందు
నకలంకభర్మపాత్రికలయందు

తే. గీ. మఱియుఁ గలవస్తులం దోన్నమశ్శివాయ
యనఁ దగు షడక్షరీమంత్రమంతరస్థ
మగుచు నిరవగు నీ రజతాద్రినౌర!
విజితపరయూథ! కాశికావిశ్వనాథ! 94

సీ. ఒకవంకఁ బ్రమథనాయకసభాభవనంబు
లొకవంక మంత్రనైష్ఠికులశాల
లొకవంక శైవదేశికులమంటపజాల
మొకవంక దాసులయుప్పరిగలు
నొకవంక వేదపారకులకుటీరంబు
లొకవంక మానివర్యులగృహమ్ము
లొకవంక శాక్తులయోలంపుగుళ్లు వే
ఱొకవంక సౌరులయోవరులును

తే. గీ. దేజరిల్ల శృంగారసందీప్తమైన
నీదుకైలాసశిఖరి వర్ణింతు నేను
జేరి సారూప్యమోక్షంబు చెందఁగోరి
విజితపరయూథ ! కాశికావిశ్వనాథ ! 95

సీ. భర్మలింగార్చనాపారగుల్ కొందఱు
రజతలింగార్చనావ్రతులు కొంద
ఱనలలింగార్చనాభ్యాసులు కొందఱు
పవనలింగార్చనాపరులు గొంద
ఱాకాశలింగార్చనాకౌతుకులు కొంద
ఱవనిలింగార్చనోత్సవులు గొంద
ఱంబులింగార్చనాడంబరు లొకకొంద
ఱశ్మలింగార్చనాయతులు గొంద

తే. గీ. తెప్ప దర్మ్యోస్థలంబుల నెంతయేని
భక్తిమై నిన్ను గొలుచునప్పరమపురుష
సమితి నేలెడినీకొండ సన్నుతింతు
విజితపరయూథ ! కాశికావిశ్వనాథ ! 96

సీ. కేశవుఁడగు హయగ్రీవున కెనయగు
బహుహయగ్రీవులు బలసికొలువ
గణనాయకుండగుగజవక్త్రుఁ బోలిన
బహుగజవక్త్రులు బలసికొలువ
శరభసాహ్వాకృతిఁ బరగిననీసాటి
బహుశరభాస్యులు బలసికొలువ
మర్కటుండగుహనుమంతు నుల్లసమాడు
బహుమర్కటాననుల్ బలసికొలువ

తే. గీ. మఱియు నిటువంటి ప్రమథు లమర్త్యరూపు
లెంద ఱేనియుఁ దనయందు సందడింప
నలరు కైలాసకుధరమే నాత్మఁ దలఁతు
విజితపరయూథ ! కాశికావిశ్వనాథ ! 97

సీ. మణిదీపయుత ఫణామహితాహిహారాయ
మరణదూరాయ నమశ్శివాయ
మందార శరదిందు కుందశుభ్రాంగాయ
మహానిసంగాయ నమశ్శివాయ
గళమధ్య నిహిత భీకరతరక్ష్వేళాయ
మదనకాలాయ నమశ్శివాయ
కరుణామృతాసారకలితకటాక్షాయ
మథితదక్షాయ నమశ్శివాయ

తే. గీ. మంగళకరాయ తుభ్యం నమశ్శివాయ
యనుచు మ్రొక్కెద నామ్రొక్కు లవధరించి
నీదుదాస్యం బొసంగి మన్నింపు నన్ను
విజితపరయూథ ! కాశికావిశ్వనాథ ! 98

సీ. భక్తిఁ జతుర్ముఖప్రమథులఁ గొల్చిన
నబ్బుఁ జతుర్ముఖానల్పమహిమ
పంచముఖాంచితప్రమథులఁ గొల్చిన
నబ్బు నీరూపమత్యద్భుతముగ
షణ్ముఖప్రమథులచరణముల్ గొల్చిన
నబ్బు షణ్ముఖునిమాహాత్మ్యమెల్ల
మఱి సహస్రముఖప్రమథులనే కొల్చిన
నబ్బు సహస్రముఖాతిశయము

తే. గీ. గాన నీ రజతాద్రిపైఁ గలుగుప్రమథు
లరయ నీయంతవారలై యాశ్రితులకుఁ
గూర్తు రుత్కృష్టభాగ్యముల్ గుఱిదనర్ప
విజితపరయూథ! కాశికావిశ్వనాథ! 99

సీ. భగవంతుఁడైన పన్నగరాజశయనుండు
తాళనాదము వినోదముగ నింప
రసగుంభనముగ హేరంబుండు విహితమృ
దంగనాదంబు చెలంగఁజేయఁ
దనవాక్పటిమ పెంపుగన సరస్వతి శబ్ద
ముగ్గడింపుచు లయ నుద్ధరింప
విబుధేంద్రగణికలు వెరవుగానక సిగ్గు
నబ్బురం బొదవ నంతంతనిలువ

తే. గీ. భరతవిద్యామహత్త్వమ్ము ప్రకటితముగ
రజతగిరిమీఁద నీవు నర్తన మొనర్పు
శక్తి వినుతింపఁగా నాకు శక్యమగునె!
విజితపరయూథ! కాశికావిశ్వనాథ! 100

సీ. ఫాలభాగంబున భస్మత్రిపుండ్రాంక
మాత్మలోఁ ద్వత్పదధ్యాననియతి
జిహ్వాగ్రమున సదాశివనామజపమును
బదయుగమున నిన్ను వలగొనుటయు
కరములయందు నీకడ సేవనంబును
గర్ణంబులను భవత్కథలు వినుట
చూపులచే నిన్నుఁ జూచు సేమంబును
చెలఁగి నీమీఁద రచించుకవిత

తే. గీ. మెడను రుద్రాక్షమాలికల్మెఱయనుండు
నీదుభక్తులతోఁ జెల్మి నిరుపమాన
కరుణతో నాకుఁ జేకూర్పఁగదె మహేశ !
విజితపరయూథ ! కాశికావిశ్వనాథ ! 101

సీ. దారిద్ర్యదుఃఖోగ్రధారాధరమునకు
భయదాయకైకప్రభంజనంబు
భూరిపాతకజాలభూరుహశ్రేణికి
ఘోరదుర్వారకుఠారధార
కాలకింకరమహాకాలసర్పములకు
నాగారిశాతతుండప్రహార
మనుపమాంతశ్శత్రువనరుహపటలికి
భద్రేభహస్తసంస్పర్శనంబు

తే. గీ. గాదె తావకనిర్నిద్రఖచరవినుత
రమ్యపంచాక్షరీమంత్రరాజ మెపుడు
దాని నాజిహ్వపై వేడ్కఁదవులఁజేయు
విజితపరయూథ ! కాశికావిశ్వనాథ ! 102

సీ. అడుగఁజుమీ! సుందరారామమానినీ
ధనధాన్యసౌధపుత్రప్రకరము
వేఁడఁజుమీ! హయవేదండ రథపదా
తిచ్ఛత్రచామరాదిక రములను
యాచింపఁబూనఁజుమీ! చిత్రరత్నమ
యాభరణాంబరవై భవములఁ
జెయ్యిచాపంజుమీ! కయ్యాన నోడించి
యన్యభూవరులరాజ్యములఁ గొనఁగ

తే. గీ. నభవ! నీపాదపంకేరుహద్వయంబు
తిరముగాఁ బ్రత్యహమ్మును దివ్యకుసుమ
వితతిచేఁ బూజసేయుటే వేఁడికొంటి
విజితపరయూథ! కాశికావిశ్వనాథ! 103

సీ. మంచును విరియించుమార్తండుచాడ్పున
నురగులఁ బోద్రోలుగరుడునిగతి
తూలరాసులఁ గాల్చుకీలవిధంబున
వనవహ్ని నార్పెడువానయట్లు
రాక్షసతతిఁగూల్చురామబాణమువలె
మృగములఁబొరిగొను మృగయుఁడనఁగ
జంతుకోటులఁ జంపునంతకుచందాన
నుదకంబు లోఁగొను నుదధికరణి

తే. గీ. నభవ! మద్బహుజన్మకృతాఖిలాఘ
బృందమును జెందుమయ్య! నిన్నెట్టకేల
కాత్మను స్మరించికొన్నపుణ్యంబుకతన
విజితపరయూథ! కాశికావిశ్వనాథ! 104

సీ. వికృతవేషపిశాచనికరమ్ము సుభటులు
భీకరతరశక్తి ప్రియవధూటి
మన్మథభస్మంబు మలయజచర్చయు
పునఃకలపేరులు పూలదండ
లుగ్రసర్పోత్కరం బొడలిభూషణములు
హాలాహలంబు శాల్యన్నకబళ
మఖిలదిక్కులు విశాలాంబరఖండంబు
లభ్రతరంగిణి యనుఁగుజార

తే. గీ. వల్లకాడు పరుండెడు వలపుసెజ్జ
గాఁగ వర్తించు జోగివిగ్రహర ! నీవు
కొలుచుదాసుల కేమియ్యఁగలవు సామి !
విజితపరయూథ ! కాశికావిశ్వనాథ ! 105

సీ. నెలఁతలు నగ దిస్సమొలతోడఁ దిరుగు ని
న్నంబరమ్ములు వేఁడుటర్హమగునె !
కుక్షింభరుండవై భిక్షమెత్తికొను ని
న్నన్నంబు యాచించుటర్హమగునె !
జమునకుజముఁడవై జనములఁ జంపు ని
న్నాయువిమ్మనెడిచొప్పర్హమగునె !
శైలపుత్రికతోడ సంగంబొనర్చు ని
న్ననుకంపఁ జేయుమంటర్హమగునె !

తే. గీ. కాన నిన్నెద్దియును వేఁడఁగాని నీదు
భద్రతరశివనామసంస్మరణ మడిగి
కొనెద నీకోర్కి నాకుఁ జేకూర్పవయ్య
విజితపరయూథ ! కాశికావిశ్వనాథ ! 106

సీ. వసుధ నెల్లెడలను వర్షించుమేఘుండు
వర్షింపఁడే శవవ్రాతముపయి
సకలదేశముల ముంచుకపాఱునేఱు దా
ముంపదే హేయంపుమురికినైన
ఘృణు లన్నిచోటుల నెలయించుభానుండు
ఘృణులూఁదకున్నె కరీషముపయి
నాఁకొన్నయర్థుల కర్థంబిడువదాన్యుఁ
డన్నంబు వెట్టఁడే యంత్యజునకు

తే. గీ. సర్వజనములరక్షించుసామి వీవు
చెనఁటినైనట్టి నన్ను రక్షింపరావె!
సర్వసముఁడవు నీకేల స్వల్పబుద్ధి
విజితపరయూథ! కాశికావిశ్వనాథ! 107

సీ. యమునానుషక్తజాహ్నవివోలె గిరిజాంగ
సక్తమై నీమేనుచాయలీన
నాతపజ్యోత్స్నలైక్యమునంది వెలుఁగ న
ర్కసుధాంశునయనముల్ కాంతినినుపఁ
దలమీఁదితటినియు నలికానలాక్షియు
శీతలత్వోష్ణత్వసిద్ధిఁ బెనుప
భూషణీభవదహిఫూత్కృతుల్ కౌలేయ
రూపవేదధ్వనుల్ మ్రోయుచుండ

తే. గీ. సోమహాద్రిప! నీవు నాయొద్దకరుగు
దెంచి నన్నుబాధింప నేతెంచునట్టి
యమభటులఁ బాఱఁద్రోలి సౌఖ్యమున మనుపు
విజితపరయూథ! కాశికావిశ్వనాథ! 108

సీ. అంభోనిధు ల్గలయంతకాలంబు ప
ద్మాప్తచంద్రములుండునంతకాల
మాదిశైలము లుండునంతకాలంబు గ్ర
హంబులేదును గలయంతకాల
మవనీనభ ములుండునంతకాలంబు మ
హాబలుం డుండెడునంతకాల
మహిరాజు ధర మోచునంతకాలంబు బ్ర
హ్మకు శతాబ్దము లగునంతకాల

తే. గీ. మతిశయము గల్గి యీపద్యశతకరాజ
మార్యజిహ్వాగ్రపఠితమై యలరుఁగాక
తావకీనగుణస్ఫూర్తి దవులుకొనఁగ
విజితపరయూథ! కాశికావిశ్వనాథ! 109

≡ సంపూర్ణము ≡

SIVAYOGANGAVIBHUSANA

Edited by

Sri M. SHANKARANARAYANA BHAT.

The present work Śivayōgāṅgavibhūṣaṇa is based on a palm leaf manuscript preserved in the Government Oriental Manuscripts Library, Madras under D. No. 299. The authorship of this work is attributed to the famous Kannada poet Gurubasava. The author whose date is roughly mentioned as 1430 A.D., has also written many other works, namely Kalyāṅēśvara, Svarūpāmṛta, Sadguru rahasya, Vṛṣabhagīta, Avadhūtagīta and Manōvijaya. The first three works have already been published.

This work depicts the Vīraśaiva relegion and is in the form of conversation between a teacher and a desciple. The style is attractive. It contains 278 Parivardhini Ṣaṭpādīs and 3 Anuṣṭup ślōkās, in the end.

ಎರಡು ಮಾತು

“ **ಶಿವಯೋಗಾಂಗವಿಭೂಷಣ** ”ವೆಂಬ ಈ ಕೃತಿಯು ಮದ್ರಾಸು ಸರಕಾರದ ಪ್ರಾಚ್ಯ ಪುಸ್ತಕಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀತಾಳ $7 \times 1\frac{13}{16}$ ಆಕಾರದ ಡಿ. ನಂ. 299ನೇ ಪ್ರತಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಯಿತು. ಇದು ಆರು ಉಪದೇಶಗಳಿಂದಕೂಡಿದ ಉತ್ತಮವಾದ ಯೌಗಿಕಗ್ರಂಥವು. ಇದರಲ್ಲಿ 278 ಪರಿವರ್ಧಿನಿ ಷಟ್ಪದಿಗಳೂ 3 ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಶ್ಲೋಕಗಳೂ ಇರುವುವು. ವಿಜಯನಗರದ ೨ನೆಯ ಪ್ರೌಢದೇವರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. 1430 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದಾದ ಗುರುಬಸವನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ವೀರಶೈವಗುರುವು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಇದನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದಂತೆ ಬರೆದನು. ಈತನ ಸದ್ಗುರು ರಹಸ್ಯ, ಕಲ್ಯಾಣೇಶ್ವರ, ಸ್ವರೂಪಾಮೃತಗಳನ್ನು ಈ ಮೊದಲೇ ನಾವು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವೆವು. ಸರಳಸುಂದರವಾದ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಈತನ ಕೃತಿಗಳು ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡದಿರಲಾರವೆಂದು ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವೆವು.

ಮೊಳೆಯಾರು ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟ.

ಶ್ರೀ ಗುರುಬಸವಲಿಂಗಾಯ ನಮಃ ॥

ಶಿವಯೋಗಾಂಗವಿಭೂಷಣ

ಪಲ್ಲವಿ ॥ ತನ್ನಿರವಂ ತೋರಿಸಿ ನಿಜಸುತನಂ
ಧನ್ಯನ ಮಾಡಿ ನಿರಂತರ ದಯೆಯಿಂ
ಮನ್ನಿಸಿ ಪಿಂಡೋತ್ಪತ್ತಿಯನುಚಿತದೆ ಪೇಳಿದ ದೇಶಿಕನು ॥

ಪದ್ಯ ॥ ಶ್ರೀ ಗುರುಲಿಂಗಸದೋದಿತ ಘನಸುಖ
ಸಾಗರ ಷಟ್‌ಸ್ಥಲನಾಯಕ ಪರಶಿವ
ಯೋಗಿಮನೋಮಂದಿರ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಜಗತ್ಸಾಕ್ಷಿ ।
ರಾಗವಿರಾಗವಿದೂರ ನಿಖಿಲಭವ
ರೋಗಚಿಕಿತ್ಸಕ ಬಸವೇಶ್ವರ ಗಮ
ನಾಗಮನಾದಿವಿವರ್ಜಿತ ಕರ್ಮಫಲಪ್ರದ ಜಯ ಸತತಂ ॥ ೧

ಪ್ರಣವವೆ ಪುಸ್ತಕ ಪರಮಾನ್ಯತಸ್ಯ
ಕ್ವಣಿಯಿಂದಿಳಿತಹ ಜಲವಖಿಳಾದ್ಯರು
ಹಿಣಿಲುಪನಿಷದಾದಿಗಳು ವಿಷಾಣಂಗಳು ಕುಣಿವಂಘ್ರಿಗಳು ।
ಬಣ್ಣಿಪ ವೇದಂಗಳು ಗುಣಷಟ್ಕವೆ
ಠಣಕಾರಧ್ವನಿ ಭುವನಂಗಳ ತಿಂ
ಥಿಣಿ ಸಕಲೋದರವೆನಿಸುವ ವೃಷಭೇಂದ್ರಂಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ॥ ೨

ವ್ಯಸನ ಮದೋರ್ಮಿಗುಣಭ್ರಮೆ ಬಲದಿಂ
ದೆಸೆದಿಹ ಷಡುಮಿತ್ರರ ಸಂತಾನವ
ಕುಸುಜೀದಜೀವ ಭರದಿಂ ಷಟ್‌ಸ್ಥಲಕಳನೊಳು ಮರ್ತ್ಯಕ್ಕಿಳಿದು ।
ಬಸವಾಹ್ವಯದಿಂದವತರಿಸಿ ಸದಾ
ವಸುಧೆಯ ಭಕ್ತರ ಸಲಹಿ ಮಹತ್ವದೆ
ಮಸುಳಿಸದೆನ್ನೊಳು ಬೆಳಗುವ ವೃಷಭೇಂದ್ರಂಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ॥ ೩

ಶರಧಿಯೊಳಡಗಿದ ಬುದ್ಬುದದಂತಂ
ಬರದೊಳಡಗಿದ ವಿದ್ಯುಲ್ಲತೆಯಂ
ತೆರವಿನೊಳಡಗಿದ ಚೇತನದಂತಾ ದರುಶನನೋಟದೊಳು ।
ಸರಿದಡಗಿದ ಬಿಂಬದ ವೊಲು ಸಾಕ್ಷಾ
ತ್ಕರದಿಂದಂಗದೊಳೆಲ್ಲರ್ತಿಳಿಯಲು
ಶರಿರವನೇಕೀಕರಿಸಿದ ನೀಲಾಂಬಿಕೆಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ॥ ೪

ಬಸವೇಶನ ಬಸವೇಶನ ರಾಣಿಯ
ಬಸವೇಶನ ಶಿಶುವನು ಶಿಷ್ಯರುಗಳ
ಬಸವೇಶನ ಪರಿಚಾರಕರನು ಸಖರನು ನಿಜಸಟ್ಟಿಣವ ।
ಬಸವೇಶನ ಭಾವವ ವಚನವನು
ಬಸವೇಶನ ದಾಸೋಹವನನುದಿನ
ಪಸರಿಸಿ ಕೀರ್ತಿಸಿ ನುಸುಳದೆ ನಾಂ ಭವಮಾಲೆಯ ಖಗದೊಳಗೆ ॥ ೫

ಧಾರುಣಿಯೊಳಗಿಹ ನದಿಗಳು ಪಾರಾ
ವಾರವನೆಯ್ದುವ ಪರಿಯಂತಿರದಿವ
ರಾರೆಂದರಿಯದ ಹಾಂಗೆ ಮನುಷ್ಯರ ಲೋಕದೊಳವತರಿಸಿ ।
ಭೂರಿ ಪವಾಡಂಗಳ ಮೆರೆದವಧಿಯ
ನಾರೈದಭವನ ನಗರಿಗೆ ತನುಗಳ
ಸೇರಿಸಿ ಶಿವನೊಳಗಡಗಿಹ ಶಿವಗಣಚಕ್ರಕೆ ನಮಸ್ಕಾರ ॥ ೬

ಕವಿಗಮಕಿಗಳಿಗೆ ವಾದಿಗೆ ವಾಗ್ಮಿ
ಪ್ರವರಕ್ಕವಗಡವಿದು ವೇದಾಂತಿಗೆ
ವಿವರಿಸಬಾರದು ಭಾಟ್ಟಪ್ರಭಾಕರರ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ।
ಕವಡಿದು ವಾಗ್ವ್ಯವಹಾರಿಗೆ ಮಿಗೆ ಮಿಗೆ
ಹವಣಿಸಬಾರದು ಚಾರ್ವಾಕಂಗಿರ
ದವಿವೇಕಿಸಬಾರದು ಸಾಂಖ್ಯಂಗುಪಮಿಸಬಾರದಿದು ॥ ೭

ನೀಲಪಟನ ನೆಳಲೊಳು ನಿಲ್ಲದ ಕಾ
ಪಾಲನ ಕಪಟದ ಬೋಧೆಗೆ ಸಿಲುಕದ
ಕೌಳಕುಳಾಕುಳಪೂಜಕರಿಂ ಹಿಡಿವಡೆಯದೆ ದೂರದೊಳು ।
ಮೇಳವ ಮಾಡದ ಸೌಗತಮತದೊಳು
ಹಾಳಾಗದ ಶಾಂಭವರೊಳು ಬಳಲದ
ಸಾಲೋಕ್ಯಾದಿಗಳನು ಬಯಸದ ಶರಣರಿಗಿದು ಸಾಧನವು ॥ ೮

ತರ್ಕಿಸಿ ಮಿಗೆ ಕಂಡವರೊಳು ತತ್ಸಮ
ಯಕ್ಕೆ ಸದೃಶವಹ ವಚನಂಗಳ ಸಂ
ದಿಕ್ಕಿ ವಿವಾದವ ಮಾಡಿ ಜಗಜ್ಜನರರ್ಥವ ನೆವದಿಂದ ।
ತಸ್ಕರರಲ್ಲದ ಹಾಂಗಪಹರಿಸುವ
ಠಕ್ಕುಠವಾಳನು ಬಿಟ್ಟನು ಭವಗುರು
ವೊಕ್ಕಣೆಯೊಳಗನುಮತಿಸಿಹ ನಿಶ್ಶಂಕರಿಗಿದು ಸಾಧನವು ॥ ೯

ಪುರದೋದನದಿಂ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಕಳವಳ
ಹರಿಯದೆನುತ್ತತಿಯತ್ನದಿ ಡಿಳ್ಳಿಯ
ತಿರಿದು ಮನೋತ್ಸಾಹದಲುಣಬೇಕೆಂದಲವರುವವನಂತೆ ।
ಮರುಳಾಗದೆ ಬಹುಮತತಂತ್ರಂಗಳ
ಹರವರಿಗಪವರ್ಗಾರ್ಥಮಹಾತ್ಮರು
ವರಯೋಗಾಂಗವಿಭೂಷಣಮದು ಕೆಱದೆನ್ನದೆ ಭಾವಿಪುದು ॥ ೧೦

ಅನವಧಿಯಿಂ ನಾನಾಜನ್ಮಂಗಳ
ನನುಭವಿಸಂತಕೆ ನರಜನ್ಮದ ವಾ
ಸನೆಯುಳಿದುನ್ನತಮುಕ್ತಿಯನೈದುವ ಕಾಲವು ಸಂಘಟಿಸಿ ।
ಘನಪಿಂಡಜ್ಞಾನವು ತೋರಲ್ಕಾ
ಯೆನದೊರ್ವಂ ಸದ್ಗುರುವಂ ಪಡೆದಪೆ
ನೆನುತತ್ಯರ್ಥದೊಳುತ್ಸಹದಿಂ ಮಿಗೆ ತಾಂ ಧ್ಯಾನಿಸುತಿರ್ದ ॥ ೧೧

ಬಿಡುವುದೆ ಹಂಗಕಟಾ! ಭವಬಂಧನ
ತೊಡಕಿಹ ಪರದುಃಖಕ್ಕೆ ವಿಚಾರಿಸಿ
ಕಡೆಯಂದಹುದೆಲೆ ಬಾಲಕ ಚಿಂತಿಸಬೇಡೆಂದಭಯವನು ।
ತಡೆಯದೆ ಕೊಟ್ಟು ಲಲಾಟದ ಲಿಖಿತವ
ತೊಡದು ಮಹಾಘನದೊಳು ಮಚ್ಚಿತ್ತವ
ನಡರಿಸುವಭವನದಾವವನೆಂದೊರ್ವನು ನೆನವುತ್ತಿರಲು ॥ ೧೨

ವರವಿಲ್ಲದ ದೇವತೆ ಪರಿವಾರದ
ನೆರವಿಲ್ಲದ ಭೂಪತಿ ದುರ್ಲಿಖಿತವ
ನೊರಸದ ಗುರು ಮಾರುತನತಿಗಳೆದ ಶರೀರದ ಸಿರಿ ಪರಮು ।
ಹರುಷಿತನಲ್ಲದ ಯೋಗೀಶ್ವರ ನಿಜ
ಪುರುಷನಿಹದಿಂದಗಲಿದ ಸಮ್ಯ
ಕ್ಸರಸಾಂಗನೆಯ ವಿಲಾಸವದೇತಕ್ಕೆಂದನು ತನ್ನೊಳಗೆ ॥ ೧೩

ಆವ ಸುಕೃತದಿಂ ಗುರುಪದಪದ್ಮವ
ಸೇವಿಸುವರೊ ಮಹಿಮರು ಪೂರ್ವದೊಳಿರ
ದಾವಸುಕೃತವ ಮಾಡಿದರೋ ಸದ್ಗುರುಸುತರೆನಿಸುವರು ।
ಏವೆನಹೋ! ಶಿವಶಿವ! ಮುಂದಱಯದೆ
ಗಾವಿಲತನದಿಂ ಬಯಸಲು ದೇವರ
ದೇವನಕಟ ಸುಲಭನೆ ತನಗೆಂದೊರ್ವನು ನೆನವುತ್ತಿರಲು ॥ ೧೪

ಆ ನೆನಹಿಂಗತಿಕರುಣದೆ ಸದ್ಗುರು
ತಾನೊಲಿದುಪಚರಿಸುತ್ತಲೆ ಕಂದ ದು-
ಮ್ಮಾನವಿದೇತಕ್ಕಾವುದಱಿಂ ಬೆಸಸೆಂದನು ಭರದಿಂದ ।
ಸ್ವಾನುಭವದ ಪರಮಾಶ್ರಯವಹ ಸು
ಜ್ಞಾನದ ವರಮೂರ್ತಿಯ ತೋಱಿಸಿ ನಯ
ನಾನಂದದಿ ಹೆಚ್ಚಿದನು ಮನಃಪೂರ್ವಕದಿಂ ಸಂಭ್ರಮಿಸಿ ॥ ೧೫

ವಂದಿಸಿ ಘನಸದ್ಗುರುವೆ ದಯಾಮೃತ
ಸಿಂಧುವೆ ಭವಶತಕೋಟಿಗಳೊಳು ನಿ-
ಮ್ಮೊಂದಿರವಱಿಯದೆ ತೃಣಕೀಟಕಪಶುಪಕ್ಷಿಗಳಂತಿರದೆ ।
ಬಂದೆನು ಬಹುಕಂಟಕದುರಿಯಿಂ ನೆಱೆ
ನಿಂದುರಿದೆನು ಬಳಲಿದೆನಾನು ಭವ
ಬಂಧನವಿದು ಬಿಡುವುದ ಸಂಕ್ಷೇಪದಿ ನೀ ಬೆಸಸೆನಗೆಂದ ॥ ೧೬

ಆದಡೆ ತನುಜನನದ ಮಾರ್ಗವ ಕೇ
ಳಾದಿಯನಱಿಯಲು ಬಹುದದಱಿಂ ಬೇ
ಕಾದೊಡೆ ಮುಂದೆ ಪರಮಶಿವತತ್ವಜ್ಞಾನರಹಸ್ಯವನು ।
ಸಾಧಿಸು ನೀನೆನಲಾ ತನುಜನನದ
ಭೇದವದಾವುದು ಬೆಸಸೆಂದೆನೆ ಕರು
ಣೋದಯಚಿದ್ಭಾಸ್ವತ್ಕಿರಣಾಂಗನು ಕರುಣಿಸಲನುವಾದ ॥ ೧೭

ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಕಾಲದೊಳನುವಿಂ ನೆಱೆ
ನೀಕರಿಸುವ ಕಾಲದೊಳು ಶರೀರವ
ನೇಕೀಕರಿಸಿ ಮನಸ್ತನ್ಮಾತ್ರಂಗಳ ಸಂಹತಿಯಿಂದೆ ।
ವ್ಯಾಕುಳದಿಂ ಚರಿಸುವ ಜೀವನು ಬಿಡ
ದಾಕರ್ಷಿಸಿ ಪವನನು ಗಂಧವ ಕೊಂ-
ಡಾಕಾಶವನೆಯ್ದುವ ಪರಿಯಂತೆ ಶುಭಾಶುಭಗತಿಯಿಂದ ॥ ೧೮

ಗುರುವೆ ಪರಾಪರಸಾಕ್ಷಿಕ ನಿರ್ಗುಣ
ನಿರುಪಮ ಕೇವಲನೆಂದು ನಿರಂತರ
ವರವೇದಾಂತರಹಸ್ಯಾಗಮವಚನಂಗಳು ವಿಧಿಸಿರಲು ।
ಪೊರೆದು ವಿನಾಶವಿಷಯವೃತ್ತಿಗಳಿಂ
ಚರಿಸುವ ಕರ್ಮವೆ ಹೇಂಗಣುಮೂರ್ತಿಗೆ
ದೊರಕಿತ್ತೆನಗಿದನಿರ್ವಹನೀಯ ನಿರೂಪಿಸಬೇಕೆಂದ ॥ ೧೯

ಪರೆ ಮೊದಲಾಗಿಹ ಸಂಜ್ಞೆಗಳಿಂ ಬಿಡೆ
ಪೊರೆದುರುತಚ್ಛಬ್ದಾಹ್ವಯ ವಿಶ್ವದ
ಕರು ಗೋಳಕಲಿಂಗಸ್ಥಲವಾಗಿಹುದದಱೊಳಸಮಯಕ್ಕೈ ।
ಸ್ಫುರಿಸುತ್ತಿಹವಖಿಲಾಂಡಂಗಳು ತರ
ತರದ ವಿನಾಶವನೈದುತ್ತಿಹವಹಿ
ಹೆರೆಗಳವಂತಿದು ನಿಜ ಬೀಜಾಂಕುರಪದ್ಧತಿಯೆಂತಂತೆ ॥ ೨೦

ತರಣಿಯ ಕಿರಣೋದಕಮುಲ್ಲಾಸಿಸಿ
ತೆರೆನೊರೆಬುದ್ಬುದಮಧುರದ್ರವ ಶೀ
ಕರಶೈತ್ಯಾದಿಗಳಂಕಿಸಿ ಪರಿಪರಿಯಿಂ ಶೋಭಿಸುವಂತೆ ।
ಸ್ಫುರಿಸುತ್ತಿಹುದು ಮಹಾಘನಲಿಂಗದ
ಹೊರೆಯೊಳು ವಿಶ್ವವಿಚಿತ್ರತೆಯಿಂ ಪರಿ
ಪರಿಯ ಗುಣಾಶ್ರಮ ಬಹುನಾಮಕ್ರಿಯೆ ರೂಪುಗಳಿಂ ಸಹಿತ ॥ ೨೧

ನಳಿಕೆಯ ಕೀರನ ವಿಧಿಯಂತಳಲು
ತ್ತುಳುಮೆಯ ತನ್ನಂ ಮಱೆದು ವೃಥಾಯದೆ
ಹಲವಂಗವನೆಯ್ದುತ್ತಲ್ಲದೆ ನಿಶ್ಚಯವೆಂದೆಂಬಂತೆ ।
ಜಲಧಿಯ ಭೈತ್ರದೊಳೆಡೆಯಾಡುವನಂ
ತೊಳಗಱಿಯದೆ ತಾನೇ ಸುಖದುಃಖದ
ನಿಲವೆಂಬಂತಿಹನೆಲೆ ಜೀವತ್ವವ ತಳೆದು ಸದಾಶಿವನು ॥ ೨೨

ದೇವ ನಿರೂಪವಿದಹುದು ಹಸಾದ ಪ
ರಾಪರನೆನಿಸುವ ಶಂಭು ವಿನೋದದೆ
ಜೀವತ್ವವನಂಗೀಕರಿಸಿದನಿದಕೇಂ ಸ್ವವಿಲಾಸವಲೆ ।
ಕೇವಲಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳಭವನ
ಬೇವಸಗೊಳಿಸಲ್ಕಾರ್ಪವೆ ಸುಲಭದೆ
ಪಾವನಚರಿತ ಚಿದೋದಯಗುರುವೆ ನಿರೂಪಿಸಬೇಕೆಂದ ॥ ೨೩

ಹುಸಿಯಹುದೇ ಸ್ವಪ್ನದ ಸುಖವದು ತೈ
ಜಸವೆನಿಸುವ ಜೀವಂಗೆ ವಿಚಾರಿಸೆ
ವಿಷಮವಿವೇಕಿಗೆ ಹುಸಿಯಪ್ಪಂತೆ ಕೃತಾಕೃತವಾಸನೆಯಿಂ ।
ವಶನೆಂದೆನಿಸಿ ವಿಮೋಹದ ಜಡತಾ
ಮಸದಿಂದೆಡೆಯಾಡುತ್ತಿಹನುಚಿತದೆ
ಶಿಶುವರ ತಿಳಿ ನಿರ್ವಾಸನೆಯಿಂ ದೇಶಿಕನೆಂದೆನಿಸಿಹನು ॥ ೨೪

ಆತುಮನಿಂ ಜನಿಸುವನಾತುಮನೆಂ
ದೋತು ನಿಖಿಳವರಮತತಂತ್ರಂಗಳು
ಮಾತಾಡುತ್ತಿಹವೆಲೆ ಸದ್ಗುರುವೆ ಪರಾತುಮನ್ಯೆತಂದು ।
ರೀತದೊಳಿರದಂತಂಸುವನೆಂಬದು
ನೂತನವೆನಗೆ ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಪು
ರಾತನಮತ ಸನ್ಮತವಪ್ಪಂತೆ ನಿರೂಪಿಸಬೇಕೆಂದ ॥ ೨೫

ಪಿತಸುತರೊಂದೆಂಬೊಡೆ ಪಿತ ಸತ್ತೊಡೆ
ಸುತನಿಹನೇಕೆ ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡಲು
ಪಿತನತಿನಿಷ್ಠುರನಾಗಿರೆ ಸುತನತಿಶಾಂತಿಯೊಳಿಹನೇಕೆ ।
ಪಿತ ಸಂಸಾರವಿಷಯಪರನಾಗಲು
ಸುತ ಗತಸಂಸಾರಿಕನಹನೇಕಿದು
ಕೃತಕವೆ ವಾಸನೆಯಿಂ ಹಲವಾತುಮನಹನೇಕಾತುಮನು ॥ ೨೬

ಆತುರದಿಂದಲೊಡರ್ಚಿದ ಜಪತಪ
ನೀತಿಗಳಿಂದಮರೇಂದ್ರನ ಪುರದೊಳ
ಗೋತನುಭವಿಸುತ್ತಿಹ ಜೀವನು ಕೃತಕರ್ಮೋಚಿತಫಲವಂ ।
ಪ್ರೀತಿಯನೆಸಗುತ್ತಿಹರಮರರು ಮೃದು
ವಾತುಗಳಿಂ ಬಹುವಿಧದುಪಚಾರವ
ಚಾತುರ್ಯದೆ ಮಾಡುತ್ತಿಹರತಿಚಪಲತೆಯಿಂ ತಮತಮಗೆ ॥ ೨೭

ತೀರೆ ಸುರಾಲಯಸುಖವನುಭವದಿಂ
ಸೇರಿ ನಭೋನಿಲಜಲಭೂಮಿಗಳ ವಿ-
ಚಾರಿಸಿ ನಾಲ್ಕುಭವದ್ವಾರಂಗಳೊಳಾವುದುಚಿತವದಱಿಂ ।
ಪ್ರೇರಿತನೆನಿಸಿರಲಾಹುತಿಯಿಂ ಪರಿ
ಪೂರಿತನಹನುದರದೊಳೇನೊಂದನ
ಕಾರಣವಿದನಱಿ ಜನನಸ್ಥಿತಿಗಣುರೂಪಕವದಱಿಂದ ॥ ೨೮

ಸತಿಪತಿಗಳ ಋತುಕಾಲದ ಯೋಗ
ಸ್ಥಿತಿಯೊಳು ಶುಕ್ಲಶ್ರೋಣಿತಗಳು ಮಿಗೆ
ಕೃತದುಷ್ಕೃತನಿಯಮೋಚಿತವಿಧಿಯಿಂ ಕಲಸಿ ಕಲಲವಾಗಿ ।
ಪ್ರಥಮದಿನಕ್ಕಿಹುದದು ಬುದ್ಬುದದಾ
ಕೃತಿಯಿಂದಿಹುದೇಳನೆಯ ದಿನಕ್ಕು
ನ್ನತಿಯಿಂ ಮಿಗೆ ಪಕ್ಷದೊಳಾ ಪಿಂಡವಿಹುದು ಗೋಳಕದಂತೆ ॥ ೨೯

ವಸ್ತಿಯೊಳಧಟೀಱುತ್ತು ಬಸಿವ ಕಳಿ
ರಕ್ತದಿ ರಂಜಿಸಿ ಲಘುತರದಿಂ ಶಿಖಿ
ಸುತ್ತಿ ಬೆಳೆದು ಚಿಗಿವಲ್ಲೆಯತೆಱದಿಂ ಹೊಳಹೊಳದಡಿಗಡಿಗೆ ।
ವಿಸ್ತರದಿಂದೊಳ ಹೊಂಗಿ ಬಲಿದು ಹೊಗೆ
ಯೆತ್ತಿ ರಸದಿ ಮುಸುಳಿಸಿ ದುರ್ಗಂಧದ
ತತ್ತಿಯೊಳಿಹುದು ಶಿರಃಸ್ಥಾನವ ಮಿಡಿವುತ್ತದು ಮಾಸಕ್ಕೆ ॥ ೩೦

ಬಲಿಬಲಿದೆಡೆ ನೀಳದಿ ಬಲಿದಷ್ಟಾಂ
ಗುಲಮಾನವನೊಳು ಕೊಂಡು ವಿಭಾಗಿಸಿ
ನಲವಿಂ ಜನನಿಯ ಶರಣಂಗಳ ಸುಖಶಾಂತಿಯ ಪ್ರೊಂಪಿನೊಳು ।
ತಲೆದೋಱುವುದದಱಿಂ ಭುಜತೊಡೆಗಳು
ನೆಲೆಗಳು ನುಡಿವುತ್ತಿರಲದಮದ್ರವ
ದೊಳಗಱುವತ್ತು ದಿನಕ್ಕಿಹುದದು ಕರ್ದಮಗತಝುಷದಂತೆ ॥ ೩೧

ತಿಂಗಳು ಮೂಱಕ್ಕುದಯಿಸಿ ಕರಚರ
ಣಂಗಳು ಗಳಕಂಧರಕಕ್ಷೆಗಳು ಸ
ಮಂಗೊಳಿಸುವವಂಸಕಸಂಧಿಗಳು ಸಮೇತ ವಿಶೇಷದೊಳು ।
ಕಂಗಳು ಕಿವಿಮುಖನಾಸಿಕಗುದಗು
ಹ್ಯಂಗಳು ಜನಿಸುವತಾಣಂಗಳು ಮಿಗೆ
ಹೊಂಗುತ್ತಿಹವಭಿವೃದ್ಧಿಯನಾಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಪಿಂಡಾಂಗದೊಳು ॥ ೩೨

ಪ್ರಕಟಿಸಿ ತಿಂಗಳು ನಾಲ್ಕುಕ್ಕನಲನ
ಸೆಕೆಯಿಂ ಕುಕ್ಷಿಯ ಬಿಲದೊಳು ಲಘುಗೋ
ರ್ಕವಿಹ ಹಂಗೆ ವಿತಸ್ತಿಯ ಮಾನದೊಳಿಹ ಪಿಂಡಾಂಗದೊಳು ।
ಮುಖನೋಹನಗುದನಾಸಿಕವಕ್ಷಿಗ
ಳಖಿಲಸುಖಾಸ್ಪದಮಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿ
ವಿಕರಿಸಿ ಸಂಭವಿಸುವ ನಾತ್ಮಜನಹ ಕರ್ಣಂಗಳು ಸಹಿತ ॥ ೩೩

ಸುನಿಯತಪಂಚಮಮಾಸಕ್ಕುಱಿಯಲು
ತನಯುನಿರಂತರನಾಯಕನರಕ
ಕ್ಕನುಸರಿಯಹ ಗರ್ಭದೊಳಿಹ ಪಿಂಡಾಂಗದೊಳನುಮತದಿಂದ ।
ತನುಚರವಾದೀ ಜಠರಪಾರ್ಶ್ವಂಗಳು
ಜನಿಸುವವದರ ಕಕುಂಧರಗಂಡ
ಸ್ತನಜಾಬುಕತ್ರಿಕಕಟಿನಿಟಿಲಾಂಗುಲಿಯಸ್ಥಿಗಳಿಂ ಸಹಿತ ॥ ೩೪

ಉನ್ಮಿಷಕಾಷ್ಠೆಕಳಾಕ್ಷಣಶತಿಗಳ
ಚಿಮ್ಮಿ ಮುಹೂರ್ತವಹರ್ನಿಶತಿಥಿಗಳ
ನೆಮ್ಮುಗೆಗಳನೀಡಾಡಿ ಸುಪಕ್ಷದಶಂಗಳನತಿಗಳದು ।
ಪೊಣ್ಮಿದ ಚಿಕುರನಖಂಗಳ ವೃಂದದ
ಸನ್ಮತದಿಂದ ಪಿಚಂಡದ ಧರೆಯೊಳು
ಷಣ್ಮಾಸಕ್ಕಿಹುದದು ಕೇವಲ ಮೂರ್ಛಿತಲಘುಕಪಿಯಂತೆ ॥ ೩೫

ನೆಲೆಗಳು ನವಚಕ್ರಂಗಳ ನಾಡಿಗ
ಳೆಳವಿಗಳನುವಿಂ ಧಾತುಗಳೇಳಱ
ಹೊಳಹುಗಳಂಗಪ್ರತ್ಯಂಗೋಪಾಂಗಂಗಳ ಬಲಿಕೆಗಳು ।
ನಿಲುವವಣುಗ ತದನಂತರ ನಾಭೀ
ನಳಿಕೆಯ ಸೂತ್ರದ ಬಲುಹಿಂ ರಸಶೀ
ತಳವಿಧಿಯಿಂ ಬೆಳೆವುತ್ತಿಹುದದು ಸಪ್ತಮಮಾಸಾವಧಿಗೆ ॥ ೩೬

ನೆಲ ಗುದಜಲಮೇಹನಶಿಖಿನಾಭಿ
ಸ್ಥಲಮಾರುತಹೃದ್ಗಗನಗಳಂಗಳು
ತಿಳಿಯಲನನ್ಯಂಗಳು ಕೇಳದಱಿಂ ಹೃದಯಕುಹರದೊಳಗೆ ।
ಚಲಿಸಿತ್ತನಲನು ರಸಮಲರುಧಿರಂ
ಗಳು ಮೊದಲಾದವ ಚೇಷ್ಟಿಸಿ ತಾನೊಳ
ಗೊಳಗೆ ವಿಜೃಂಭಿಸಿ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದಂಗೋಪಾಂಗಂಗಳ ಧರಿಸಿ ॥ ೩೭

ಬಿಡೆ ಮೂಗಿನ ಕಡೆಯಿಂ ಹೃದಯಾನಿಲ
ನೆಡೆಯಾಡಲು ಹಳೆವಸುಱಿನ ಪುಣ್ಣಿಂ
ಸಡಿಲಿದ ಹಡಿಕೆಯ ಗಂಧಕಪಾಳಿಸಲಿರದೆ ಕರಾಂಘ್ರಿಗಳಿಂ ।
ಕೊಡಹುತ್ತೊಗಡಿಸಿ ಸೆಡದುಬ್ಬಸದಿಂ
ಸಿಡಿಮಿಡಿಯಿಂ ನೆಳಲಂಚೆಯ ಹಾಹೆಗೆ
ಪಡಿಯೆನಿಸುವುದದರಾಸನದಿಂದಷ್ಟಮಮಾಸಾವಧಿಗೆ ॥ ೩೮

ಸುತ್ತಿಹ ಹೊಲಸಿನ ಗಂಧವನಾ ಕಳಿ
ರಕ್ತವ ವಾಸಮಲವ ಹಳೆವಸಿಯಂ
ಮುತ್ತುವ ಹುಳುಗಳ ನೆಣನೆತ್ತರ ಪೆರ್ಮಿದುಳಿನ ಹಡಿಕೆಯನು ।
ಅಸ್ತಿಯನಾಫಲಲವಕೆಲ ಮೂತ್ರದ
ಗರ್ತವನಿರದೆ ವಿವೇಕದೆ ನೋಡಿ ನಿ
ಮಿತ್ತವದಾವುದೊ ಶಿವಹಾ ಯೆಂದಿರದಳಲಿತು ಮನದೊಳಗೆ ॥ ೩೯

ಮಾಡೆನಲೇ ಶಿವನಿಂದೆಯನಱಿಯದೆ
ಕೂಡೆನಲೇ ಪರಸತಿಯರ ನೆವದಿಂ
ದಾಡೆನಲೇ ಸಜ್ಜನರಭಿಮಾನದ ಮುಖ ಮಸುಳಿಸುವಂತೆ ।
ನೋಡೆನಲೇ ಗುರುವಿನ ನರಭಾವದಿ
ರೂಢಿಸಿ ತಿಳಿಯಲಿದಲ್ಲದಿರಲ್ಕಘ
ವೀಡಿನೊಳಿಹೆನೇ ಶಿವಹಾ ಯೆಂದಿರದಳಲಿತು ಮನದೊಳಗೆ ॥ ೪೦

ಶಿವಶರಣರ ಸಂಗತಿಯನು ಬಿಟ್ಟಾಂ
ಭವಿಯೊಡನಾಡೆನಲೇ ಶಿವಕೀರ್ತಿಗೆ
ಕಿವಿಗಳ ಮುಚ್ಚೆನಲೇ ಶಿವಧರ್ಮಾರ್ಥದ ಮತಿಗಳೆಯೆನಲೇ ।
ಶಿವಮಂತ್ರವನಾನಂದದಿ ಮನದೊಳು
ವಿವರಿಸದನ್ಯವ ನೆನೆಯೆನಲೇ ಹಾ
ಶಿವ ಶಿವನಿರವಿಂದಾವುದೊ ತನಗೆಂದಳರಿತು ಮನದೊಳಗೆ ॥ ೪೧

ಶ್ವಾಸದ ಮುಖದಿಂದಱಿದಪವಿತ್ರವ
ಹೇಸಿಸಿ ದುಷ್ಕರವೆನಿಸುವ ಗರ್ಭನಿ
ವಾಸತ್ಯಾಗವಿದೆಂದಹುದೋ ತನಗೆಂದತಿಭರದಿಂದ ।
ಈಶನೆ ಗತಿ ಸರ್ವೇಶನೆ ಗತಿ ನಭ
ಕೇಶನೆ ಗತಿಯೆಂದಿರದೆ ನಿರಂತರ
ಸೂಸದೆ ಸಂಸ್ಮರಿಸುತಿ ಹುದದು ಕೇಳಾಸನವಕ್ತ್ರದಱಿಂ ॥ ೪೨

ಮಱಿಹಿಂ ಘಟಿಸಿದ ಭವಬಂಧನದಿಂ
ಕಱಿಕಱಿಗಂದಿದೊಡೇನಹುದೊಮ್ಮೆಗೆ
ಹೊರ ಹೊಮ್ಮಿದೆನಾದಡೆ ಗುರುಪದವಿಡಿದಭವನ ಮಱಿವೊಕ್ಕು ।
ಕುಱುಹಿನ ಮಂತ್ರಾಸ್ತ್ರದಿ ಭವಪಾಶವ
ಹಱಿಗಡಿದುಗ್ರನ ಸನ್ನಿಧಿಯೊಳಗಾ
ನುಱುವ ಗಣೇಶ್ವರನಾಗಿಹೆನೆಂದನುಗ್ರೈವೃತ್ತಿಹುದೊಳಗೆ ॥ ೪೩

ಅನುಗ್ರೈವೃತ್ತಿರಲಭವನ ಸೂತ್ರದಿ
ಜನಿಸಿತ್ತವಧಿಗೆ ಸೂತಿ ಸದಾಗತಿ
ಜನನಿಯು ಜಠರವ ವೇಷ್ಟಿಸಿ ದಳದುಳಿಗನ ಪೊಲು ಗಡಬಡಿಸಿ ।
ಅನುಕರಿಸುತ್ತಾ ಭ್ರಮಣಪದನರೇ
ಜನಗತಿಗಳನದಱಿಂದಾಕ್ಷಣ ವೈ
ಜನನ ತಲೆಕೆಳಗಾಗಲು ಕೆಡಹಿತ್ತದನೇಂ ವರ್ಣಿಸುವೆ ॥ ೪೪

ತಲೆಕೆಳಗಾದಾ ಕ್ಷಣ ತಲೆಮಾಸಿನ
ಹೊಲಿಗೆಯು ಹರಿದುಚ್ಚಳಿಸುತಿರಲ್ಕಾ
ಕಳಿಶ್ರೋಣಿತದಳವಾದ್ರವಮಲಮೂತ್ರಂಗಳಿರದೆ ಕೂಡೆ ।
ಗಳಿಸುತ್ತಿರೆ ಭವಯಂತ್ರದ ಮುಖದಿಂ
ದಿಳಿವುತ್ತನಿಲನ ಮತದಿಂ ಭೂತಳ
ದೊಳು ಹೊಡಗೆಡಯಿತ್ತದು ಬರಸೆಳದಂತತಿಪರವಶದಿಂದ ॥ ೪೫

ಸೀಮಂತಿನಿ ಜನಿಸುವಳತಿರಕ್ತದಿ
ಸೋಮಕಳಾಧಿಕದಿಂದಲಿ ಪುರುಷನು
ಸಾಮರಸದಿ ಜನಿಸುವನಾನಪುಂಸಕನಾ ರಜಬಿಂದುಗಳ ।
ಕಾಮಿನಿನರರ ಪರಸ್ಪರನೆನಹಿನ
ತಾಮಸದಿಂ ಕೃಶತನು ಕೇಕರಕುಣಿ
ವಾಮನನೊದಲಾದವರುಗಳಹರು ಕೃತೋಚಿತಫಲದಿಂದ ॥ ೪೬

ಸೂಕರನಹನಂತ್ಯದಿ ಸುರೆಯಿಂ ಕೃಕ
ವಾಕನಹನು ಸಂತತ ಗರ್ವಿಸಿದವ
ಕೇಕರನಹ ಪರಸತಿಯರ ನೆವದಿಂದೀಕ್ಷಿಸಿ ಕಡೆಗಣ್ಣಿಂ ।
ಕೀಕಟನಹನು ನಿಜಸ್ತ್ರೀವಿಮುಖನು
ಕಾಕನಹನು ವಿಘಸದ ವಂಚನೆಯಿಂ
ಮೂಕನಹನು ಪರನಿಂದಾರತನಿರದಾವವ ಜನನದೊಳು ॥ ೪೭

ಕುರುಡನು ಹುಟ್ಟುವ ಶಾಸನಲೋಪದಿ
ಮರುಳನಹನು ಪರರ ವ್ಯಾಪಾರದಿ
ದುರುಳನು ಹುಟ್ಟುವ ವಂಚನೆಯಿಂ ನಾಸ್ತಿಕತನದಿಂ ಮುಂದೆ ।
ಕರಭನಹನು ಬಿಡದಭ್ಯಾಖ್ಯಾನದಿ
ಪೊರೆದವ ನಾಡನಹನು ಕೇಳ್ಕ್ರಮದಿಂ
ಸರಟನಹನು ಭಿಕ್ಷುಕಬಾಧಕನವನಾದವ ಜನನದೊಳು ॥ ೪೮

ವೃಶ್ಚಿಕನಹನು ಕರ್ಣಜಪದಿ ಸಲಲವ
ಮಚ್ಚಿಗಮನು ಕುಕ್ಕುರನಹನವರವ
ನಿಶ್ಚಯ ಟಿಟ್ಟಿಕನಾಗಿಯೆ ಜನಿಸುವ ಗುರುಹಿರಿಯರ್ಕಳನು ।
ತಚ್ಛತ್ವದಿ ನಿಂದಿಸಿ ಬಳಲಿಸಿದವ
ನಚ್ಚಯ ರೋಗಿಯುಹನು ಪರಸತಿ
ಗಿಚ್ಚಿಸಿದವನು ರಾಸಭಗರ್ಭಜನಹನವ ಜನನದೊಳು ॥ ೪೯

ಪುದಿದು ಪರಸ್ಪರ ವಿಸ್ಮೃತಿಯಿಂ ಬಿಡ
ದೊದವಿ ನಿಜಾತ್ಮಜ್ಞಾನದಿ ತನುತವು
ಗುದರೋದ್ವಾಹನಯಂತ್ರದ ತೆಱದಿಂದನವಧಿಯಿಂ ಕೆಲರು ।
ಉದರದೊಳುದ್ಭವಿಸುತ್ತಿಹರಾತ್ಮಜ
ಮುದದಿಂ ವರ್ತನೆಯೊಳು ಕೆಲವಿಹವಂ
ತ್ಯದೆ ಕೆಲವಂಗಂಗಳ ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಿಹವತಿಭರದಿಂದ ॥ ೫೦

ಇಂತು ಲಯಸ್ಥಿತಿಜನನಂಗಳೊಳು ನಿ
ರಂತರ ಭವಭಯದುಃಖಸಮುಗ್ರದ
ಸಂತಾಪದಿ ಬಳಲುತ್ತ ಮರುದ್ಧತಪತ್ರದ ಪೊಲು ತಾಲ ।
ವೃಂತದ ಮಾರ್ಗದೊಳಿಹ ಲಘುದಂಶಕ
ನಂತುಭಯಾಗ್ರದೊಳುರಿಮುಸಗಿದ ಕಾ
ಷ್ಠಾಂತರ್ಗತಕೀಟಕದಂತಿಹುದೀ ಜಗವತಿದೈನ್ಯದೊಳು ॥ ೫೧

ಮಡಲಿಱಿದಾಶಾನಾಮದ ಲತೆ ಸುತ
ಷಡುಮಿತ್ರರಗಂಟುಗಳೊಡದೂರ್ಧ್ವವ
ನಡರಿ ಜಗದ್ವಿಸ್ತೀರ್ಣದ ಬಹುಚಿಂತಾತುರವೃಕ್ಷವನು ।
ತೊಡರಿ ವಿಷಯತಳಿರಿಂ ಶೋಭಿಸಿ ತಾಂ
ಜಡಿದು ವ್ಯಸನಪುಷ್ಪಂಗಳ ದೆಸೆಯಿಂ
ದೆಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸುಖದುಃಖಾತ್ಮಕಫಲದಿಂದಲುಗುತ್ತಿಹುದು ॥ ೫೨

ಸವಿದಾ ಫಲವನು ಲೌಕಿಕರಱಿಯದೆ
ಬವಣೆಬರುತ್ತಿಹವೀ ಭವಭವದೊಂ
ದರಿವಿಲ್ಲದ ನಿರವಧಿಯಿಂ ಕೇಳ್ಗುರುಸುತರೆಂದೆನಿಸುವರು ।
ವಿವರಿಸೆ ಚಿಂತಾತುರವನು ವಿಪರೀ
ತವ ಮಾಡಿ ದುರಾಶಾಂತಿಯನು ನೆಱೆ
ಹವಣಿಸಿ ಕಿತ್ತು ಭಸಿತವಂ ಮಾಡಿ ಧರಿಸಿ ಮೆಱೆವುತ್ತಿಹರು ॥ ೫೩

ಸಾವವ ಗುರುಸುತನೇ ದಿಟ ಸಾಯದ
ಜೀವದ ನರನವ ಗುರುಸುತನೇ ಸ
ದ್ಭಾವವಿಚಾರವಿವೇಕದಿ ನುಡಿವ ಸುಜಾಣನು ಗುರುಸುತನೇ ।
ಜೀವವ ಬಿಡದನುದಿನ ಸತ್ತಂತಿಹ
ನಾವನವನು ಗುರುಸುತನಲ್ಲದೆ ಭವ
ಭಾವತಿಕಂಗುಂಟೇ ಸದ್ಗುರುಪದವೆಂದನು ದೇಶಿಕನು ॥ ೫೪

ಅದು ಕಾರಣ ಭವಶಂಕಿತರಾಳ್ದನ
ಪದಪದ್ಮದ ಬಲುಹಿಂ ಭವಪಾಶವ
ನೊದದು ಹಱಿದು ನಿಶ್ಶಂಕತೆಯಿಂ ನಿಜಸುಖರತಿಯಿಂ ಮುಕ್ತಿ ।
ಸುದತಿಯ ಮೇಳದೊಳಿಹರು ಸದಾ ಸ-
ನ್ಮದದಿಂದೆ ಮಹಾಮರನು ವಿಭಾಡಿಸಿ
ಮದಮುದ್ರಿತರಂತಕಮನ್ಮಥರಿಂ ಸದಸಿಕೊಳುತ್ತಿಹರು ॥ ೫೫

ಪಾವನಚರಿತಚಿದೋದಯದೇವರ
ದೇವ ನಿರೂಪಿಸಿದಂತೆ ಭವದ ಬಹು
ಧಾವತಿಗಾಹುತಿಯಾದೆನು ನಿಮ್ಮವ ಸಾರಿದೆನೆಂತಕ್ಕೆ ।
ಕಾವುದು ಕರುಣಿಸಬೇಹುದು ಮುಂದೆನ
ಗಾವುದು ಭವಪಾಶಂಗಳ ಹಱಿದನು
ಭಾವದ ಸುಖದೊರಗಿರುತಿಹೆಸರತರವಹ ಮತವಹುದೆಂದ ॥ ೫೬

ಅಂಜದಿರೆಲೆ ಬಾಲಕ ಕೇಳೆನಗೆ ಸ
ಮಂಜಸದಿಂದ ಸುಲಭವೆಂದೆನಿಸುವ
ಮಂಜುಳವರವಾಕ್ಯಂಗಳ ಪೇಳಿ ಮಹಾಭವಜಾಲವನು ।
ಕಂಜಸಖನ ಕಿರಣಂಗಳ ಮಂಜಿನ
ಪುಂಜವ ನುಂಗಿದ ಲಘುಗತಿಯಿಂ ಬಿಡೆ
ಭಂಜಿಸುವೆನು ಕೇಳೆಂದಂತರ್ಮುಖಸುಖಮಯನಾಗಿರ್ದ ॥ ೫೭

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಶಿವಯೋಗಾಂಗವಿಭೂಷಣೇ ಪಿಂಡೋತ್ಪತ್ತಿರ್ನಾಮ
ಪ್ರಥಮೋಪದೇಶಃ ॥

ಶ್ರೀ ಗುರುಬಸವಲಿಂಗಾಯ ನಮಃ ॥

ದ್ವಿತೀಯೋಪದೇಶಃ

— ರಾಗ - ಅಹಿರಿ —

ಪಲ್ಲವಿ ॥ ಸುನಿಯುತವಾಗಿ ಮನೋನಿಲಬಿಂದುಗ
ಳನುಮತಿಸಿಹ ವೃತ್ತಿಗಳನು ತನ್ನಯ
ತನಯಂಗತಿಕರುಣದಿ ಪೇಳಿದನಘತಿಮಿರದಿವಾಕರನು ॥

ಪದ ॥ ಹೀನಮತಿಗೆ ಹಿಸುಣಂಗವಿವೇಕಿಗೆ
ತಾನಾರೆಂದಱಿಯದ ಬಱಿಮುಖಿಗಿರ
ದಾನೆಂದಿದಿರ ವೃಥಾ ವಾದಿಸುತಿಪ್ಪಂಗುಪದೇಶಿಸಲು ।
ಶ್ವಾನನ ಶಿಥಿಯೊಳು ಗೋಘೃತವಂ ಸುಯಿ
ದಾನದೊಳಿಂಸಿದ ತೆಱನಹುದೆಂದಿದ
ಜಾನಿಸಿ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಯೊಳತಿಚತುರತೆಯಿಂದಱಿದಿಹುದು ॥

ಹುತವಹನೊಳು ಖದ್ಯೋತವಮೃತದಾ
ಹುತಿಯೊಳು ಶಾಕವಿಕರ್ತನ ಕಿರಣ
ದ್ಯುತಿಯೊಳು ದೀಪಸ್ಥಿತಿ ಪತಿಹಿತಸಾತ್ವಕಿಯಹ ಸಾಧ್ವಿಯೊಳು ।
ಅತಿಚತುರಾಂಗನೆಯಂತಾತ್ಮಜ ಬಹು
ಮತಗತತರ್ಕಕುತರ್ಕದೊಳುಸಹತ
ಮತಿಯ ವಿವೇಕವ ಹವ್ಯವಹಂಗೀ ಮತದೊಳು ಭಾವಿಸಲು ॥ ೧

ಮಕರಂದದ ಪಾನದೊಳಿಹ ಮಧುಮ
ಕ್ಷಿಕಷಟ್ಪದಿಗಳು ಪಕ್ಷದಿ ತನುಮೇ
ಚಕದಿಂ ಸಾಮ್ಯಂಗಳು ಕೇಳ್ಮಕ್ಷಿಕನಿಂ ಘನಪುಷ್ಪರಸ ।
ಪ್ರಕಟಿಸಿ ತಳಿಯಿಂದೇಂ ಫಲ ತಿಳಿ ಲೌ
ಕಿಕರೊಳಲೌಕಿಕರಿಹ ವಿಧದಿಂದಂ
ತಕವಿದು ಪಾತ್ರಾಪಾತ್ರಂಗಳನಱಿದುಸುರ್ವುದು ಮತವೆಂದ ॥ ೨

ವ್ಯಾಕುಳದಿಂ ತಿರಿಗಿಸುವ ಮತ್ಸವಿ
ವೇಕವ ಸುಟ್ಟನುಭವಗುರುಮುಖದಿಂ
ದೇಕತ್ವದ ಸುಖದಿಂ ಸುಖಿಸದೆ ಬಱಿದೇ ತಾಪತ್ರಯದ ।
ಆಕರಣೆಯೊಳುಂಡುಂಡು ದಿನಂಗಳಿ
ವೀ ಕಲುಷಿತರಹಮರ್ತ್ಯರು ಮರ್ತ್ಯದೊ
ಳೈಕರಕಷ್ಟರಹೋ ಮಱೆಯದಿರಿದನೆಂದನು ದೇಶಿಕನು ॥ ೪

ಓಕರಿಸುತ್ತಾಹುತಿಯಂ ಕೊಳುವದ
ಲೌಕಿಕಭವಸಂಸಾರದ ಸುಖವಿದು
ಕಾಕೆಂದಱಿದಱಿದತಿಗಳೆಯದೆ ಬಱಿದೇ ಸಂಸಾರಿಕವಂ ।
ಸ್ವೀಕರಿಸಿಯೆ ಬಳಲುವನಿಂತಿರ್ವರು
ಕೀಕಟನರಪಶುಗಳು ಭೂಭಾಗದೊ
ಳೈಕರಕಷ್ಟರಹೋ ಮಱೆಯದಿಱಿದನೆಂದನು ದೇಶಿಕನು ॥ ೫

ಹಗೆಗಳಮನೆಯೌತ್ರಳಕೇಳ್ಮಾರಿಯ
ನಗೆನುಡಿ ವೀರಾಶಂಸನದೊಳಗಣ
ಸೊಗಸು ಮನೋಮರುತೇಂದ್ರಿಯತನುವೆಸನಂಗಳ ಕಾಹುರದ ।
ಜಗಣವ ಸಖಸನ್ಮಿತ್ರತೆ ನಾಱುವ
ತೊಗಲೆಲುನರರೋಮಂಗಳ ಕೂಟದ
ಹಗರಣವೀ ಸಂಸಾರವಹೋ ತಿಳಿ ಯೆಂದನು ದೇಶಿಕನು ॥ ೬

ಹೋತಿನ ಬಱಿ ಹೋರಟೆ ಮಧುಪಾನಿಯ
ಮಾತಿನ ಸಡಗರದಿಂಪು ವೃಥಾ ಕಲ
ಕೇತನ ನೃತ್ಯ ನಿರಾತ್ಮಜ್ಞಾನಿಯ ಜೀವನ ನಿಸ್ನೇಹ ।
ಜ್ಯೋತಿಯ ಬೆಳಗಭಿಕನ ನಂಬುಗೆ ದು
ರ್ನೀತನ ಗೋಷ್ಠಿ ಖಳನ ಸಿರಿ ಲಲನಾ
ಪ್ರೀತಿಯ ಹೊಸಸಂಸಾರದ ರಂಜನವೆಂದನು ದೇಶಿಕನು ॥ ೭

ಶ್ವೇತಶಿಲೆಯ ಮೊಸರೋಗರವೆಂದಿರ
ದೋತು ತನುವನತಿಗಳದಂತಿಳೆಯೊಳು
ಬೂತಾಟವನಾಡಿದ ಪರಿಯಂತೆ ಶಿರೋಗತಮಕ್ಷಿಕನ ।
ರೀತಿಯನಱಿಯದೆ ಸೊಣಗನು ಕೇಳೀ
ಧಾತುಜರಹ ಮನುಜರು ದುರ್ವಿಷಯಾ
ಶಾತುರದಿಂ ಬಱಿದೇ ಬಳಲುತ್ತಿಹರೆಂದನು ದೇಶಿಕನು ॥ ೮

ಉಣಲುಣ ಹೆಣವಾಗುತ್ತಿಹ ಬದುಕಿಂ
ಗಣಿಕೆದ್ದತಿಮುದದಿಂ ಮುಂದಱಿಯದೆ
ಹೆಣಗುತ್ತಿಹರಕ್ಷಯಸುಖದಿಂದಿಹೆನೆಂದೀ ಮಾನವರು ।
ತಣಿವಿಲ್ಲದೆ ನರಿಗಳ್ಮೃಗತೃಷ್ಣೆಗೆ
ಸೆಣಸಿ ವೃಥಾ ತಮ್ಮೊಳಗಱಿವಿಲ್ಲದೆ
ಸೊಣಗಂಗಾಹುತಿಯಾದಂತಿದನಱಿಯೆಂದನು ದೇಶಿಕನು ॥ ೯

ಪಿಡಿವಡೆ ಸದ್ಗುರುಮಾರ್ಗವ ಬಲದಿಂ
ಪಿಡಿ ಅಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟೊಡೆ ಬಿಡು ಬಱಿದೇ
ತೊಡರಿಸಿ ಕೊಂಡಪರಾಧಕ್ಕಳಿಮನಸಿಂ ಲೋಕಕ್ಕಂಜಿ ।
ಸಿಡಿಮಿಡಿಯಿಂದಾಚರಿಸಲು ಬಾಲಕ
ಕೆಡದಿಹುದೇ ಮನಸಿಂಗನುವಲ್ಲದ
ಬಡಕುಳವಾಡಿಯ ಬದುಕಿನ ಪರಿಯಂತೆಂದನು ದೇಶಿಕನು ॥ ೧೦

ಕಾಡಲದೇಕಘಹರಭವದುಃಖಿಯ
ನೋಡಲದೇನವಕರುಣದಿ ಮಿಗೆ ಮಾ
ತಾಡಿಸಲೇಕೆ ಮಹಾದೈನ್ಯಾಂಕಿತನಂ ಮಱಿವೊಕ್ಕವನಂ ।
ಝಾಡಿಸಲೇಕಾನತನಂ ನಿಮಗಿದು
ಪಾಡೆ ಪರಮಪಾವನಸುಖಮಯ ಕೂ
ಡಾಡಿಗನಿವನೆಂದೆನ್ನದೆ ಬಿಡದೆ ಕೃತಾರ್ಥನ ಮಾಡೆಂದ ॥ ೧೧

ಆಡೆದ ತಿಳಿ ಜೀವಿತಮಾರುತಜನ
ನಾದಿಸಮೀರಮನೋವೃತ್ತಿಗಳನು
ಸಾಧಿಸು ಮೋಕ್ಷವ ಪಡವಡೆ ಮಾತಿನ ಮಾಲೆಗಳಿಂದ ವೃಥಾ ।
ವಾದಿಸಲದಱಿಂ ಜನನಲಯಂಗಳು
ಬಾಧಿಸದಿಹವೇ ಮಾತಿನ ಮುಕ್ತಿಗೆ
ಹೋದವರುಂಟೇ ಬಂಧವಿಮೋಚನವಾಗಿ ಧರಿತ್ರಿಯೊಳು ॥ ೧೨

ಸಾಧಿಸಿ ಮುಕ್ತಿಯ ಪಡೆವುದು ದಿಟವೆಂ
ದೋದಿ ನಿರೂಪಿಸಿದಿರಿ ನೀವೆನಗೆಲೆ
ವೇದವಿವಾದವಿವರ್ಜಿತಕರ್ಮಫಲಪ್ರದ ಸದ್ಗುರುವೆ ।
ಸಾಧನೆಯಿಂದಹುದಾವುದು ಮೊದಲೊಳು
ವೇದಿಸಿ ತನ್ನಂ ತಿಳಿಯದೆ ಬಱಿದೇ
ಸಾಧನೆಯಿಂದಹುದೆಂಬುದೆನಗೆ ಸಂಶಯಪಡವೆಱಿವೆಂದ ॥ ೧೩

ಸಾಧಕನಲ್ಲದ ಮನುಜನು ಪೇಳಲು
ವೇದಕನೆಂತಹ ವೇದಿಸಿದದು ಘನ
ಸಾಧಕತನದಿಂದಲ್ಲದದೆಂತು ನಿಲುವುದು ಮಾಯವನು ।
ಓದುತ್ತಿರೆ ಕಿವಿಯೊಳು ಮನಸಿಂದದ
ವೇದಿಸಿ ತಿಳಿದಾಹ್ಲಾದಿಸಿ ಪುನರಪಿ
ವೇದವನೋದನದೇತಕ್ಕವನಾ ಕ್ರಮಸಹಿತಲೆ ಮರುಳೇ ॥ ೧೪

ಕಾದಬಹುದೆ ರಣದೊಳು ತಾಪನ ವಿ
ಚ್ಛೇದನತಾಡನಕರ್ಷಣದಿಂ ನೆಱೆ
ಸಾಧಿಸಿದಲಗಿಂದಲ್ಲದಯಃಪಿಂಡದಿ ಪಟುಭಟನೆನಲು ।
ಓದಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ತಿಳಿ ತನುವಿಷಯೋ
ಪಾಧಿಕನಹ ಜೀವನು ಕೈವಲ್ಯವ
ನೈದಬಹುದೆ ವಾಗ್ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಸತ್ಕ್ರಿಯೆಯಿಂ ವಿರಹಿತನಾಗಿ ॥ ೧೫

ಗೋಪುರಕರ್ಮವಧೋಗತಿಗಿಳಿವುದೆ
ಕೂಪದ ಕರ್ಮದ ವೊಲು ದಿಟ ಕೇಳ್ಕೆ
ವ್ಯಾಪಿಸಿ ತಿಳಿ ವಂಧ್ಯಾಸತಿ ಸಂತಾನಾರ್ಥನೆ ಲೋಕದೊಳು ।
ಈ ಪರಮಾರ್ಥವನಱಿಯದ ಜನ್ಮದ
ಪಾಪಿಗಳುಸುರ್ವಂತಱಿಯದೆ ಮುಕ್ತಿಗೆ
ಸೋಪಾಧಿಕವಹ ಸತ್ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದಹುದೇನೆಂದೆನಬಹುದೆ ॥ ೧೬

ಆವುದು ಮೊದಲಿವರೊಳು ನಾ ಸಾಧಿಸ
ಲಾವುದು ನಡುಕಡೆ ದಯೆಯಿಂ ಸುಸ್ಥಿರ
ಪಾವನಚರಿತ ನಿರೂಪಿಸೆನಲ್ಕಿವಱೊಳಗೆ ಸುನಿಶ್ಚಯದಿಂ ।
ಭಾವಿಸೆ ಮರುತನು ಬಿಂದು ಮನಸ್ಸುಗ
ಳೀ ಪರಮುಖ್ಯಂಗಳು ತಿಳಿ ಭವಭಯ
ದಾಹುತಿ ಬಿಡುವುದೆನಲ್ಕುಳಿದವಕಿನ್ನಾವುದು ಹದನೆಂದ ॥ ೧೭

ಮರುತನ ಗತಿ ಜೀವಿತ ಬಿಂದುವಿನಂ
ಕುರತರದೇಹವ ಹಂಗೆ ಮನಸ್ಸಿನ
ಹರವರಿವೃತ್ತಿಯೆನಿಪ್ಪುದಱಿಂ ಕಾರಣರೂಪುಗಳಾಗಿ ।
ಹೊರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮನಸಿಂದ್ರಿಯಸಂಶಯ
ಕರಣಂಗಳು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಪರಸ್ಪರ
ಹರಿಗೊಂಡೇಕತ್ವದ ಸಮರಸದಿಂದಿಹವಪ್ರಾಂತದೊಳು ॥ ೧೮

ಮನವೆನೆ ಬಿಂದು ಮನೋಬಿಂದುಗಳೆನ
ಲನಿಲನು ತಿಳಿಯೆ ನಿವೃತ್ತಿಗೆ ಮೂಱೊಂ
ದೆನಿಸಿ ಸದಾ ವರ್ತನತನುಕಾಲಂಗಳ ತತ್ಕ್ರಮದಿಂದ ।
ಅನುಕರಿಸಿವುವೊಂದಿರದೆಲೆ ಮೂಱೊಂ
ದೆನಿಸಿ ನಿರಂತರವಿಹರಕ್ಕದಱಿಂ
ವಿನಯದಿ ಸಾಧಿಸು ಮರುತಮನೋಬಿಂದುಗಳ ಸಮಾಧಿಯೊಳು ॥ ೧೯

ನೆಲವಾರಿಗಳ ಧನಂಜಯಮರುತಂ
ಗಳ ಗಗನಾತ್ಮರ ಮೇಳದಿ ಸಂತತ
ಬಲಿದಿಹವೀ ಜನನಾದಿಸಮೀರಮನಸ್ಸುಗಳದಱಿಂದ ।
ಹೊಲಬಱಿ ಜಗದುದಯಸ್ಥಿತಿನಾಶಂ
ಗಳಿಗಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಸಮಸ್ತವ
ಬಳಸಿಹವದುಕಾರಣದಿಂದವ ನೀಂ ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದ ॥ ೨೦

ಹಲವಂಗದ ಪ್ರಕೃತಿಗಳ ವಿಕಾರದ
ಮೆಳೆಯೊಳಗಿರ್ದ ಮನೋವ್ಯಾಘ್ರನು ಕೇ
ವಲಸಂಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪಮನನಮೂರ್ಭಾಜಡವಕ್ತ್ರಗಳಿಂ ।
ನೆಲನಿಲವಂಗಂಗಳ ತೋಱಿಸದ
ಪ್ಪಳಿಸಿ ಸುರಾಸುರಮಾನವರನು ಮು
ಕ್ಕುಳಿಸಿ ತಿನುತ್ತಿಹುದಣುಗ ಮನೋವ್ಯಾಘ್ರನು ತಾನೊಗಡಿಸದೆ ॥ ೨೧

ಜೆಗಡಿಸಿ ತತ್ವವಿದರ ನಿಷ್ಠುರದಿಂ
ತಗದು ತಪಸ್ವಿಗಳನುಸಂಚಲದಿಂ
ಬಿಗಿದು ಮಹಾಸಿದ್ಧರುಗಳ ಯೋಗೀಶ್ವರರ ಸಮಾಧಿಗಳಿಂ ।
ದಗಲಿಸಿ ವಿಷ್ಣ್ವಾದಿಗಳ ಗುರುತ್ವವ
ತೆಗದು ಸುರೋರಗನರರಿಂಗಗ್ಗದ
ಹಗಲಿರುಳಾಗಿ ವಿಜೃಂಭಿಸಿ ಕಾಡುತ್ತಿಹುದೀ ಮಾನಸವು ॥ ೨೨

ಮನಸಂತರ್ಗತನೆನಿಸಲು ಭಕ್ತನು
ಮನಸು ಬಹಿರ್ಗತಮಾಗಲು ಭವಿ ಕೇ
ಳ್ಮನಸೊಳಹೊಱಗೆರಡನು ಬಿಡದಿರೆ ತಾನೇ ಬಹು ಸುಖದುಃಖ ।
ಮನಸನು ನಿರ್ಮಳಮನಸಿಂದೀಕ್ಷಿಸಿ
ಮನದೊಳಗೈಕ್ಯವ ಮಾಡಲು ಮುಕ್ತನು
ಮನಸಿದು ಕಾರಣ ಕಾರಣವಖಿಳಕ್ಕೆಂದನು ದೇಶಿಕನು ॥ ೨೩

ಪಸರಿಸಿ ರಸಮಲರುಧಿರಂಗಳ ಪೋ
ಷಿಸಿ ದಶವಿಧವೃತ್ತಿಗಳಿಂದಾ ನವ
ಪಶುನರಸುರರವಪುತ್ಥಳಿಗಳ ಸಮುಚಿತಗತಿಯಿಂದ ।
ಪೊಸಪೊಸರೀತಿಗಳಿಂ ಕುಣಿಕುಣಿದಾ
ಡಿಸಿ ಭಂಗಿತರನು ಮಾಡುತಲೊಯ್ಯನೆ
ನುಸುಳಿ ನಿರಂಜನವಾಗುತ್ತಿಹುದೀ ಮರುತಮಹಾಭ್ರದೊಳು ॥ ೨೪

ಅಸುಮೂಲಾಕ್ಷರ ನಿನದಶ್ರುತಿಗಳ
ಪೆಸರುಗಳಿಂ ಪರೆ ಮೊದಲಾದವ ಯೋ
ಜಿಸಿ ಸಂಚಲವಲ್ಗುಂಚನವಾಕುಂಚನರೋಧನವಿಭ್ರಮಣಾ ।
ಪಸರಣೆಗಳ ಮಾಡುತ್ತ ಸಮೀರಣ
ನುಸುಳುತ್ತಿಹುದಖಿಲಾಂಗಂಗಳೊಳೊಡೆ
ಗುಸಿಯುತ್ತಿಹುದದಱಿಂ ಜೀವಿತವೆಲೆ ಸೂನು ನಿರರ್ಥಕ್ಕೆ ॥ ೨೫

ಮಱಿದಂತಿಹ ಬೆದಱುವ ಬೀಗುತ್ತಿಹ
ತಱತಱಿಸುವ ಚೆಱತಂತಿಹ ವ್ಯೈಯಂ
ಮುರಿವ ಪರಿವ ಪಾಱುವ ತೊಡೆವಱೆಗುಟ್ಟುವ ನಟಿಸುವ ನಗುವ ।
ಕಱಿಕಱಿಗುಟ್ಟುವ ಬಱಿದಹ ಹುಲ್ಲಂ
ಹಱಿವುತ್ತಿಹ ಮುಱುಕಿಸುವ ವೃಥಾ ಕ
ಣ್ಣೊಱೆವ ಸಮೀರವಿಕಾರಂಗಳ ಮಯವಾಗಿಹುದೀ ಜಗವು ॥ ೨೬

ಬಿಂದು ಸದಾಶಿವವಿಗ್ರಹವಱಿಯಲು
ಬಿಂದು ಸಹಜಪಾವನಪರಮಾಮೃತ
ಬಿಂದು ಮಹಾಘನಸಿದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣ ಬಿಂದು ಮಹಾಸೂರಂ ।
ಬಿಂದು ಜಗದ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ ನಿರುಪಮ
ಬಿಂದು ನಿರಂತರ ಬೆಳಗಿನ ದೀಪಕ
ಬಿಂದು ಸಮಗ್ರಸುಖಾಶ್ರಯ ತಿಳಿ ಚಿದ್ಬಿಂದು ಗಗನಮಯವು ॥ ೨೭

ತ್ವಕ್ಕಿನ ಮಱೆಯೊಳಗಿಹ ರಕ್ತವ ಸಂ
ದಿಕ್ಕಿದ ಪಲಲದೊಳಿಹ ಮೇದಸ್ಸನು
ಹೊಕ್ಕಿಹ ಸಲ್ಕ್ಯೋದರದೊಳಗಡಗಿಹ ಮಜ್ಜೆಯ ಸನ್ಮತದಿಂ ।
ಸಿಕ್ಕಿಹುದಿಂದುಕಳಾತ್ಮಕನೆನಿಸಿ ದಿ
ಟಕ್ಕೆ ಮನೋಮಯದಿಂ ಪಸರಿಸುತ
ವೆಖ್ಯಾಪಿಸಿ ಜನನಧೃತಿ ಷಡುರಸಬಳದಿಂ ಭಾವಿಸಲು ॥ ೨೮

ತಂದೆತಾಯಿಸತಿಸುತಸೋದರಸಮ
ಬಂಧುಗಳಿಂದ ನಿಖಿಲಜೀವರುಗಳ
ಬಂಧಿಸಿ ಮಂದಮತಿಗಳಂ ಮಾಡಿ ಮಹಾಭವಬಟ್ಟೆಗಳ ।
ಸಂದಿಗೊಂದಿಗಳನು ಸುಳಿಸಿ ತಾಲಾ
ವೃಂದದ ಕರಗಳ ತೊಡರಿಸಿ ಕೇಳೆ
ದಂದುಗಧಾರಿಗಳನು ಮಾಡುತ್ತಲೆ ಬಂದು ಸುಖಾಂಧದೊಳು ॥ ೨೯

ಹಸುತೃಷೆನಿದ್ರಾದಿಗಳು ವಿಚಾರಿಸೆ
ವಸುಜಾತಂಗಳೆನಿಸಿದದುಕಾರಣ
ವಸು ತನ್ನಂಗದೊಳಿರಲೇನೊಂದು ರಸಾಹುತಿಗೊಳುವಲ್ಲಿ ।
ರಸನವ ವಂಚಿಸಿ ಬಹುದೇ ದಿಟವಾ
ರಸನೆ ವಿಜ್ಞಾನಿಸೆ ಗುಹ್ಯಾದಿ ತಾನೇ
ನುಸುಳಿ ಶರೀರವ ಕೆಡಿಸುತ್ತಿಹುದೀ ಬಿಂದು ಸುಖಾಂಧದೊಳು ॥ ೩೦

ದೇಹದೊಳಗೆ ಜನನಧೃತಿ ನಿಂದಡೆ
ಹೋಹನೆ ಯಮನಗರಿಗೆ ಭವದುಃಖ
ಕ್ಕಾಹುತಿಯಹನೇ ಸುರನರಪನ್ನಗದೇವತೆಗಳು ಕಂಡು ।
ಮೋಹಿಸದಿಹರೇ ತಿಳಿಯದಱಿಂ ಘನ
ಸಾಹಸ ನೆಲೆಗೊಳದೇ ಜನನಧೃತಿ
ಗೋ ಹೊಸಮಾನವದಾವುದು ವಿಶ್ವದೊಳೆಂದನು ದೇಶಿಕನು ॥ ೩೧

ಮನಸಿನ ನೆನಹೇ ಮನ್ಮಥ ಪವಮಾ
ನನ ಸಂಚಲನವೆ ಶಮನನು ವಿಶ್ವದ
ಜನನಧೃತಿಯಸುಧಾಳವೆ ಮಾಯಾಂಗನೆ ಕೇಳದಱಿಂದ ।
ಮನಸಿಜವೈವಸ್ವತರನು ಮಾಯಾಂ
ಗನೆಯನು ಗೆಲಲೆಳಸುವರೆ ಮನೋನಿಲ
ಜನನಾದಿಗಳನು ಗೆಲಬೇಕಾದಿಯೊಳೆಂದನು ದೇಶಿಕನು ॥ ೩೨

ಮನಸಿಂದಧಿಕನೆ ಮನ್ಮಥ ಪವಮಾ
ನನ ಕರ್ಕಶದಿಂ ಕಠಿನನೆ ಯಮರಾ
ಡ್ಜನನಸಾದಿಯ ಧಾಳಕತನದಿಂ ಧಾಳಕಿಯೇ ದಿಟ ಮಾಯೆ ।
ತನ್ನ ವಿಚಾರಿಸು ಮನಸಿಂ ಪವಮಾ
ನನ ಗತಿಯಂ ಜನನಾದಿಯ ಕಡೆಯಿಂ
ಸಿನೆ ಹಾಳಾಗುತ್ತಿಹರೀ ಕಿಂಕರರೆಂದನು ದೇಶಿಕನು ॥ ೩೩

ಸ್ಥೂಲವೆನಲು ತಾನೇ ಜನನಧೃತಿ
ಕೇಳಾಂತರತನುವೇ ಪವಮಾನನು
ಮೇಲಣ ಕಾರಣ ದೇಹವೆನಲು ತಾನೇ ಮಾನಸವದಱಿಂ ।
ಲಾಲಿತಜನನಧೃತಿಯಿಂ ಸಮೀರನ
ಬಾಲಕ ಮನಸವನನುವಿಂ ಬಿಡದೆ ವಿ
ಶಾಲವಿವೇಕದಿ ಸಾಧಿಸು ಮಱೆಯದಿರೆಂದನು ದೇಶಿಕನು ॥ ೩೪

ತಂದೆ ಮರುತಜನನಾದಿಮನಸುಗ
ಳಿಂದಜಹರಿಸುರವಾಚಸ್ಪತಿಗಳು
ಸಂದೇಹಕ್ಕೊಳಗಾದರೆನಲ್ಕಣುಮಾತ್ರವೆನಿಪ್ಪೆನ್ನ ।
ಮಂದಮತಿಗೆ ವಶವೇ ಬಂಧಿಸಲಿವ
ಮುಂದು ಗೆಡಿಸದೆನ್ನಳಬಳವನು ನೆವ
ದಿಂದ ವಿಚಾರಿಸಲೇನುಂಟೆಲೆ ಕರುಣಾಕರ ಬೆಸಸೆಂದ ॥ ೩೫

ತರಣಿಯ ಕೂಕಂಭದೊಳಿಹ ಕಾಕನ
ಪರಿಯಂತಖಿಳವಿಮೋಹಂಗಳನಿರ
ದೊರಸಿ ಸಚೇತನದಿಂ ನಾಮಕ್ರಿಯೆರೂಪುಗಳಂ ಬಿಟ್ಟು ।
ಸ್ಥಿರಮತಿಯಿಂ ಗಗನಾತೀತನ ಮಮ
ಕರಿಸಿ ನಿರಂತರನಾಗಿರೆ ಕೇಳ
ಟ್ಟಿರುಳಾಹುತಿಗೊಂಡರ್ಭಕನಂತೆ ಮನೋಲಯವಾಗಿಹುದು ॥ ೩೬

ತೊಡರಿಸಿ ಹಂಸಾಕ್ಷರಮಯದಿಂದಿರ
ದೊಡದುಚ್ಚಳಿಪ ಸಮೀರನ ಮೂಲದೊ
ಳೆಡೆಯಾಡುವ ಮರುತನೊಳು ಮಹಾಬಂಧಾದಿಗಳಿಂ ಸಹಿತೆ ।
ಷಡುಚಕ್ರದ ನಡುನಾಳೀವಿವರದೊ
ಳಿಡಿದು ನಡಸಿ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಚಿದಭ್ರವ
ನಡರಿಸಿ ಬಿಡಲದಱಿಂ ಮಾರುತ ಸುಸ್ಥಿರವೆಂದೆನಿಸಿಹುದು ॥ ೩೭

ಕೇಳು ಮಗನೆ ರಣಸಾಧಕನಂತೆ ಸ
ಮೇಳದಿ ತನುಕರಣಾಕ್ಷಂಗಳ ನೆಱೆ
ಬೋಳೈಸುತ್ತಸನವ ಸಂಕೋಚವನೆಯ್ದಿಸಿ ಚಿತ್ತವನು ।
ಕೀಲಿಸಿ ಲಿಂಗದ ಬೆಳಗಿನೊಳಂಗವ
ಹಾಲುಗೆಡಹಿ ನೀರಸನಾಗಿರೆ ನಿಜ
ಚಾಲನವಳಿದು ನಿರಂತರ ಬಿಂದು ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿಹುದು ॥ ೩೮

ಶ್ರವಣದಿ ಕೇಳಿ ಮನನದಿಂ ಮನ್ನಿಸಿ
ಹವಣಿಸಿದೆಂ ಬೋಧೆಯನದಱಿಂದನು
ಭವಿಯಹನೇ ಸದ್ಗುರುವೆ ನಿದಿಧ್ಯಾಸನದ ಮಹತ್ವವನು ।
ಅವಯವದಿಂ ವಿವರಿಸಿ ತತ್ಕ್ರಮದಿಂ
ತವೆಯದ ಪರಮೋಲ್ಲಾಸದ ಸುಖವಂ
ಸವಿದಡಗದ ಫಲವೆಂಬರು ನಾಮದ ನಾಯಕತನರಂಕಿ ॥ ೩೯

ಎಂದೆನಲಾ ಬಿನ್ನಪವನು ಸವಿನಯ
ದಿಂದವಧರಿಸಿ ಮನೋಮುದದಿಂ ಕೃಪೆ
ಯಿಂದ ಪರಾನುಭವಾನಂದಾದ್ವಯನಿಜಘನರೂಪಕನು ।
ಕಂದ ವಿಶೇಷವ ಕೇಳಿದೆ ನಿನಗೊಲ
ವಿಂದೆ ಸುಲಭದಿಂದಳವಡುವಂತದ
ಱಂದವ ಪೇಳುವೆನೆಂದಂತಮುಱಖಸುಖಮಯನಾಗಿರ್ದ ॥ ೪೦

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಶಿವಯೋಗಾಂಗವಿಭೂಷಣೇ ಮನೋಪವನ ಬಿಂದು ವಿವೇಕೋನಾಮ ದ್ವಿತೀಯೋಪದೇಶಃ ॥

ಅಂತು ಪದನು ೯೭ಕ್ಕಂ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ

(ಮುಂದುವರಿಯುವುದು)

(To be Continued)

PALLIVĀNAR CARITRAM

Edited By

M. P. MUKUNDAN

This work is based on a paper manuscript preserved in the Govt. Oriental Manuscripts Library, Madras under No. D. 270. This deals with story of Cēramānperumāḷ, traditionally the last of eighteen Perumāḷs, the former Emperors of Kēraḷa. In this record Cēramānperumāḷ is called by the name Paḷḷibāṇapperumāḷ. It is said that Paḷḷivāṇapperumāḷ had a trustworthy agent by name Paṭamala Nāyar. He was accused of adultery on the charges levelled against him by the wife of Perumāḷ. Paḷḷivāṇar awarded him the capital punishment. Being an innocent man, the agent was some how saved by the grace of God. When the innocence of Paṭamala Nayar was proved, Perumāḷ repented for his hasty action. As directed by the Nayar, Paḷḷivāṇar embraced Isḷām. He went to Mecca after distributing the country to his 18 feudatories. The above history is also alluded to in Kēralōtpatti, a work regarding the history of Kērala. Perumāl is named here as Paḷḷivāṇar probably because of his association with the mosque. The equivalent word in Malayālam for mosque is Paḷḷi.

One Bāṇapperumāḷ who was traditionally the fourth among the eighteen, was the first to introduce a foreign religion (Islam) in Malabar. He was a strong believer in Isḷām. The name Paḷḷivāṇar is attributed to him by various records. The Kēraḷotpatti, Aitihyamāla (Part V),and a work published in this library bulletin Vol. V, Part I; (Paramapada Prakāśavazhi) are of the opinion that Bāṇapperumāḷ is the person otherwise known as Paḷḷivāṇapperumāḷ. But it is an established fact that these events took place only in the period of Cēramānperumāḷ and not in the period of Bāṇapperumāḷ.

There is no indication about the authorship and date of this work. The language is neither modern nor very old though we find some peculiar composition of words here and there.

This is useful in knowing the details of some limited historical facts.

പള്ളിവാണർ ചരിത്രം.

സ്ത്രീജിതനായ ഒരാളെ "പെൺ ചൊല്ലുകേട്ട പെരുമാൾ" എന്നു് പറയുന്നതു് ഒരു ശൈലിയാണു്. ഈ പഴഞ്ചൊല്ലിന്നു് മൂലമായ കഥാഭാഗമാണു് "പള്ളിവാണർ ചരിത്രം" എന്ന പേരിൽ ഇപ്പോൾ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്ന ഗ്രന്ഥത്തിൻെറ പ്രധാനമായ പ്രതിപാദ്യം. ലൈബ്രറിയിൽ D-270-ാം നമ്പറായി കടലാസിൽ എഴുതിവെച്ചിട്ടുള്ള ഒരു കയ്യെഴുത്തു ഗ്രന്ഥമാണു് ഇതിൻെറ പ്രസാധനത്തിന്നു് അവലംബമായ മാതൃകാ ഗ്രന്ഥം.

കേയപ്പെരുമാൾ മുതൽ ചേരമാൻ പെരുമാൾ വരെയുള്ള 18 പെരുമാക്കന്മാർ പണ്ടു് കേരളത്തിലെ ഭരണാധികാരികളായിരുന്നുവല്ലോ. അവരിൽ നാലാമത്തെ പെരുമാൾ ബാണപ്പെരുമാളെന്ന പേരിലാണു് അറിയപ്പെടുന്നതു്. ഒരു ഹിന്ദുവായിരുന്ന ഇദ്ദേഹത്തിന്നു് കാലാന്തരത്തിൽ ബൌദ്ധമതത്തിൽ അതിരററ വിശ്വാസം ജനിക്കുകയും കേരളത്തിൽ ബൌദ്ധമതം പ്രചരിപ്പിക്കുന്നതിൽ സാരമായ പങ്കു് വഹിക്കേണ്ടിവരികയും ചെയ്തു. ഇദ്ദേഹം തൻെറ ഭരണം മതിയാക്കി മക്കയ്ക്കു പോകുകയാണത്രെ ഉണ്ടായതു്. തന്മൂലം പള്ളിവാണപ്പെരുമാളെന്ന നാമാന്തരത്താൽ അറിയപ്പെടുവാനും സംഗതിവന്നു.

ജംഗമഋഷിയുടെ സമകാലികനും ബൌദ്ധമതാവലംബിയുമായിരുന്ന ബാണപ്പെരുമാളെയാണു് പള്ളിവാണരെന്ന നാമാന്തരം കൊണ്ടു് വ്യവഹരിച്ചു വന്നിരുന്നതെന്നു് കേരളോല്പത്തിക്കുപുറമെ ഈ ബുള്ളററിൻ പരമ്പരയിൽ അഞ്ചാം വാല്യം ഒന്നാം ഭാഗത്തിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ള "പരമപദപ്രകാശവഴി" എന്ന ഗ്രന്ഥവും തെളിയിക്കുന്നുണ്ടു്.

ബുദ്ധമതാനുയായിയായ ബാണപ്പെരുമാളെ മക്കയിൽനിന്നു വന്ന ചില തങ്ങൾമാർ ഇസ്ലാം മതത്തിലേക്കാകർഷിക്കുകയും ആ മതത്തിൽ പ്രബലമായ വിശ്വാസം മൂലം അദ്ദേഹം പള്ളിയിൽ താമസിച്ചതുകൊണ്ടു് പള്ളിവാണരെന്ന പേരിൽ പ്രസിദ്ധനാകുകയും ചെയ്തുവെന്നു് ഐതിഹ്യമാല 5-ാം ഭാഗത്തിലും കാണുന്നുണ്ടു്.

ഇപ്രകാരം രേഖാമൂലമായിത്തെളിയുന്നതു് ബാണപ്പെരുമാൾക്കു് മാത്രമാണു് പള്ളിവാണരെന്നു് നാമാന്തരമുണ്ടായിരുന്നതെ

ന്നാണ്. എന്നാൽ പ്രകൃതകൃതിയിലെ പള്ളിവാണർ ബാണപ്പെരുമാളല്ലെന്ന് കഥാവസ്തുവിൻെറ ഔചിത്യത്തിൽനിന്ന് നല്ലപോലെ തെളിയുന്നുണ്ട്. ഭാര്യയുടെ വാക്കുകേട്ട് തൻെറ കാര്യസ്ഥനായ പടമലനായരെ ദ്രോഹിക്കുവാൻ മുതിന്നത് ചേരമാൻ പെരുമാളാണെന്നാണ് കേരളോൽപത്തിയിൽ രേഖപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ളത്. പ്രകൃതത്തിലെ പ്രധാനമായ പ്രതിപാദ്യ വിഷയവും ഇതുതന്നെയാണല്ലൊ. മാത്രമല്ല ചേരമാൻ പെരുമാളാണ് അദ്ദേഹത്തിൻെറ അവസാനകാലത്ത് കേരളത്തെ വിഭജിക്കുകയും പിൻവാഴ്ചക്കാരെ നിയമിക്കുകയും ചെയ്തതെന്നുമുള്ള ചരിത്രവും അതേ കേരളോൽപത്തിയിൽ നിന്നും മനസ്സിലാക്കാം. പ്രകൃതഗ്രന്ഥത്തിലും പള്ളിവാണർ കേരളത്തെ കാര്യസ്ഥന്മാൎക്ക് വിഭജിച്ചു കൊടുത്തുവെന്ന് കാണുന്നുണ്ട്. നാലാമത്തെ പെരുമാളായ ബാണപ്പെരുമാൾക്ക് 12 കൊല്ലം ഭരിക്കുവാനുള്ള അധികാരം മാത്രമെ കേരളബ്രാഹ്മണർ കൊടുത്തിരുന്നുള്ളു. തന്മൂലം അദ്ദേഹത്തിന്ന് നാടു വിഭജിക്കുവാനൊ തൻെറ പിൻവാഴ്ചക്കാരെ നിയമിക്കാനൊ അധികാരമുണ്ടായിരുന്നില്ല. അതുകൊണ്ട് പ്രകൃതകൃതി ചേരമാൻപെരുമാളെ ആസ്പദിച്ചെഴുതിയതാണെന്നുള്ളതിൽ സംശയമില്ല. ചേരമാൻ പെരുമാൾക്ക് പള്ളിവാണർ എന്ന നാമാന്തരം ഉള്ളതായി രേഖാമൂലം തെളിയിക്കുവാൻ വഴിയൊന്നുമില്ലെങ്കിലും അദ്ദേഹം ബൌദ്ധമതം സ്വീകരിച്ചിരുന്നതുകൊണ്ട് പള്ളിയുമായി സംപർകം പുലൎത്തിയിരിക്കാമെന്ന ധാരണയിൽ പള്ളിവാണർ എന്ന നാമാന്തരം ബാണപ്പെരുമാൾക്കെന്നപോലെ ചേരമാൻ പെരുമാൾക്കും കല്പിച്ചതായിരിക്കാം.

ഈ കൃതിയുടെ കൎത്താവാരെന്ന് നിശ്ചയിക്കാൻ വഴിയില്ല. ഭാഷയ്ക്ക് വലിയ പ്രാചീനതയൊന്നും കാണുന്നില്ലെങ്കിലും ചില സമസ്തപദങ്ങളും സമുച്ചയങ്ങളും നവീനമല്ലാത്തമട്ടിലാണ് കാണുന്നത്.

കേരളത്തിൻെറ പ്രാചീന ചരിത്രത്തിൽ ചില സൂചിതകഥകളെ വിശദമാക്കുന്ന കൃത്യം നിൎവ്വഹിക്കുന്നുണ്ടെന്ന ചാരിതാൎത്ഥ്യം ഇത്തരം ചെറുകൃതികൾക്കുണ്ട്.

മദിരാശി
4-7-'59

എം. പി. മുകുന്ദൻ

പള്ളിവാണർ ചരിത്രം

൬൪൮-ാം (648) വർഷം മലയാളത്തിൽ പള്ളിവാണർ എന്ന രാജാവ് ബൌദ്ധമതം അനുസരിക്കേണ്ടിവന്ന കാരണവിവരചരിത്രം.

പള്ളിവാണര എന്ന രാജാവിന്ന് മലയാളഭൂമി മുഴുവനും അടക്കി അധികാരമിരിക്കും കാലം ഏറ്റവും അഴകായും ബാല്യമായും ഉള്ള ഒരു ഭാര്യയോടുകൂടെ എപ്പോഴും വിനോദസൌഖ്യ രാജ്യ പരിപാലനം ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കും കാലം ആത്മാവിന്ന് വളരെ സത്യ വിവേകമുള്ളവരായും ഭക്തജ്ഞാനമുള്ളവരായും രാജസേവ നീതി അറിവുള്ളവരായും പടവ(മ)ലനായരു എന്ന ഒരു കാര്യസ്ഥ(സ്ഥ)നുണ്ടായിരുന്നു. ആ കാലത്തിൽ ആ രാജാവ് ഒരു ദിവസം തന്നുടെ സേനകളോടുകൂടെ നായാട്ടിന്ന് പോയപ്പോൾ ഈ കാര്യസ്ഥൻ പടവ(മ)ലനായരു് വീട്ടുകാവൽ പരിപാലനമായി വീട്ടിൽ ഇരിക്കുമ്പോൾ ആ രാജസ്ത്രീ ഈ കാര്യസ്ഥനെ രഹസ്യമായി വിളിച്ച് അന്യോന്യ കാമരഹസ്യം പറഞ്ഞു. അപ്പോൾ കാര്യസ്ഥൻ അകൃത്യ വ്യസനഭാവമായി ദൂരത്തിൽ നിന്ന് ഈവക അകൃത്യവാക്യങ്ങൾ രാജനീതിയാ(ത്യാ) സത്യപാതിവ്രത്യത്തിന്ന് വളരെ കൊറവാണെന്നും ഇനിമേൽ ഒരു സമയത്തും ഈവക രഹസ്യ വർത്തമാനങ്ങൾ അടിയനോട് അരുളിച്ചെയ്യരുതെന്നും പറഞ്ഞു് ഉടനെ പുറത്തു പോകയും ചെയ്തു.

അപ്പോൾ ആ രാജസ്ത്രീക്ക് വളരെ നാണവ്യസനമുണ്ടായി. തന്നുടെ മോഹാപേക്ഷ തീരായ്കകൊണ്ടും തന്നുടെ രഹസ്യബുദ്ധി വെളിപ്പെട്ടുപോയെന്നും ഇനിമേൽ എപ്പോഴെങ്കിലും ഈ വർത്തമാനം രാജാവോടും മററും പറയുമെന്നും ഇതിന്നുമുമ്പെ ഇതിനൊരുപായം ചെയ്തുകൊള്ളേണമെന്നും വിചാരിച്ച് രഹസ്യമായി തന്നുടെ ദേഹം മുഴുവനും മാന്തിക്കീറിത്തിരുമ്പിച്ചൊകപ്പിച്ച് അഴിച്ചുവിരിച്ച് ആരും കാണാതെ രാജാവു കിടക്കുന്ന കട്ടിലിന്മേൽ കരയുന്ന ഭാവമായിരിക്കുമ്പോൾ രാജാവ് നായാട്ടു സമർപ്പിച്ച് സന്തോഷത്തോടുകൂടെ

സ്നാനകൎമ്മങ്ങൾ ചെയ്തു് ഭക്ഷണത്തിന്നായ്ക്കൊണ്ടു് അകത്തുകടന്നു് നോക്കിയപ്പോൾ മേൽപ്രകാരം രാജസ്ത്രീ ദുഃഖഭാവത്തോടും ദേഹമ്ലേച്ഛത്തോടും കൂടി ഇരിക്കുന്നതു കണ്ടു് രാജാവു് വിസ്മയപ്പെട്ടു് "ഹേ സുന്ദരാംഗി! ഇപ്രകാരം നീ ദുഃഖഭാവം അനുസരിപ്പാൻ കാരണമെന്തു?" (എന്നു ചോദിച്ചു.) അപ്പോൾ രാജസ്ത്രീ "അയ്യയ്യോ എൻ പ്രാണനാഥാ! നിങ്ങൾ എന്നെപ്പിരിഞ്ഞു് നായാട്ടിന്നു പോയപ്പോൾ നിങ്ങളുടെ സ്വാന്തകാൎയ്യസ്ഥൻ പടവ(മ)ലനായര കാമമദഭ്രമത്താൽ ആരും അറിയാതെ എന്റെ അടുക്കൽ വന്നു് അന്യോന്യരഹസ്യ അകൃത്യം പറഞ്ഞു. അതു് ഞാൻ അനുസരിക്കാത്തതിനാൽ എന്നെ ഇപ്രകാരം ഉപദ്രവം ചെയ്തു. ഇനിമേൽ ഞാൻ ജീവനോടുകൂടെ ഇരിക്കേണമെങ്കിൽ അവനെക്കൊല്ലുക എങ്കിലും ഈ രാജ്യത്തിൽനിന്നു് ദൂരെക്കളക എങ്കിലും വേണം. ഇല്ലെങ്കിൽ ഞാൻ ഇന്നുതന്നെ പ്രാണത്യാഗം ചെയ്യും."

അപ്പോൾ രാജാവു് ഏററവും ക്രൂരകോപിതനായി വേറെയുള്ള കാൎയ്യസ്ഥന്മാരെ വിളിച്ചു് പടവ(മ)ലനായരെ വേഗത്തിൽ ഞാനും എന്റെ ഭാൎയ്യക്കും(യും) കാണത്തക്കതായി ഒരു സ്ഥലത്തു നിൎത്തി വെട്ടിക്കളവിൻ എന്നു് കല്പിച്ചു. അപ്രകാരം അവർ ആ സത്യവിവേകിയാം സൎവ്വജ്ഞാന പടവ(മ)ലനായരെ വെട്ടിക്കലചെയ്വാൻ ഭാവിച്ചപ്പോൾ പടവ(മ)ലനായര സൎവ്വചരാചര സത്യകൎത്താവായവർ സൎവ്വവും കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കെ (ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു.) "നിങ്ങൾ എന്നെ വെട്ടിക്കലചെയ്യുന്നതിന്നു് എനിക്കു് വ്യസനമില്ല. ഇതുവരേയും ഞാൻ രാജാവെ സേവിച്ചുവന്നതിൽ ഇനിക്കു് ഇതുവരേയും ഉള്ള ബാക്കിയും അളവും അരിയും തരാതെ എന്നെക്കൊല്ലുന്നതു് രാജധൎമ്മഹീനത്വമെന്നു് തോന്നുന്നു." ഈ സംഗതി രാജാവു കേട്ടു് അവന്നു് ഇതേവരേയും കൊടുക്കേണ്ടുന്ന ബാക്കിയെല്ലാം കൊടുത്തു് കൊല്ലുവിൻ എന്നു് കല്പിച്ചു * അപ്രകാരം അവൎക്കു് അന്നു് അരി

---

* പടമലനായരുടെ മുണ്ടു് മൂട്ടയരിഞ്ഞു് അഴിയാറെന്ന പുഴയിൽ കാട്ടി മടിപിടിച്ചു് നാളും കോളും തീൎത്തു് ജീവിതമടക്കിക്കൊടുത്തു് അരിയളവും കഴിച്ചു. അന്നു് അഴിയാറെന്ന പുഴയ്ക്കു് അരിയാറെന്ന പേരുണ്ടായി. (മേൽ ഉദ്ധരിച്ച ഭാഗം കേരളോൽപത്തിയിൽ ചേരമാൻ പെരുമാളുടെ ചരിത്രത്തിലാണു്. പള്ളിവാണരുടെ ചരിത്രത്തിലല്ല.)

ബാക്കി അളന്നുകൊടുത്തതുകൊണ്ടു് ഇന്നും മലയാളത്തിൽ ഒരൊഴക്ക് അരി ആറു് എന്നു് പേരു പറഞ്ഞുവരുന്നു.

മേൽപ്രകാരം അവരെ വെട്ടിക്കലശിക്ഷ ചെയ്യാൻ വാളെടുത്തു് ഓങ്ങുമ്പോൾ പടവ(മ)ലനായരുടെ സത്യപാതിവ്രത്യജ്ഞാന ഭക്തിയാൽ സ്വാമി കടാക്ഷം ഉണ്ടായി. ഒരു അഗ്നിജ്വാലപോലെ ഒരു ജ്വാല ഇടിമിന്നൽ ⊕ പരിചായി ആ വെട്ടുവാൻ നിന്നവനേയും മററും അനേകംപേരെ(യും) ജീവനാശം വരുത്തി. പടവ(മ)ലനായരു് മാത്രം അന്തരമാർഗ്ഗ വഴിയായി സ്വർഗ്ഗത്തിലേക്കു് ദേഹത്തോടെ പോകുന്നതുകണ്ടു് രാജാവിന്നു് ഭയവും ഭക്തിയും ഉണ്ടായി. വേഗത്തിൽ പടവ(മ)ലനായരെ നോക്കി "ഞാൻ ചെയ്ത അപരാധ അബദ്ധം ക്ഷമിച്ചു് എനിക്കു് ഒരു ഗതിമാർഗ്ഗം കാട്ടിത്തരണം എന്നു് വളരെ അപേക്ഷിച്ചപ്പോൾ, പടവ(മ)ലനായർ "സ്ത്രീയുടെ വാക്കു പ്രമാണിച്ച മൂഢാത്മാവെ! നീ ബൌദ്ധമതം വിശ്വസിച്ചു് മക്കത്തിനു് പോയിരുന്നാൽ മാത്രം സ്വർഗ്ഗാനുഭവം സംഭവിക്കും നിശ്ചയം" എന്നു പറഞ്ഞു.

ആ ശാപവാക്കു കാരണത്താൽ പള്ളിവാണരു് എന്ന രാജാവു് ബൌദ്ധമതം പ്രമാണമെന്നു വിശ്വസിച്ചു് തന്നുടെ രാജ്യമെല്ലാം ഓഹരിയാക്കി തന്നുടെ ഇഷ്ടാനിഷ്ടപ്രകാരം കാര്യസ്ഥന്മാർക്കു് കൊടുത്തു. അതു നിമിത്തമായി മലയാളത്തിൽ പലദേശത്തും പല രാജാക്കന്മാർ ജാതി വിവരം ഇല്ലാതെ അതാതു് ദേശാധികാരത്തെ ചെയ്തുവരുന്നു. ആ കാരണം തന്നെ മലയാളത്തിൽ ‡ പതിനാലു രാജാക്കന്മാരും മററും ഉള്ള അധികാരികൾ പല പ്രകാരത്തിൽ രാജ്യം അധികരിച്ചു വരുന്നതു്. ഇതു് ദൃഷ്ടാന്ത പൂർവ്വീക പരമാർത്ഥമെന്നറിക.

സമാപ്തം.

⊕ 'ഇടിമിന്നൽ തുല്യമായി' എന്നർത്ഥം കല്പിക്കാം.

‡ 17 നാട്ടിന്നു് 18 രാജാക്കന്മാരെ കല്പിച്ചുവെന്നും നാടെല്ലാം ഭാഗിച്ചു കഴിഞ്ഞതുകൊണ്ടു് മാനവിക്രമന്നു് വേണ്ടിയാണു് പതിനെട്ടാമത്തെ ഓഹരി (കോഴിക്കൂടുന്ന ദേശവും ചുള്ളിക്കാടും) ഉണ്ടാക്കേണ്ടിവന്നതെന്നുമാണു് കേരളോൽപത്തിയിൽ കാണുന്നതു്.

POONA PETT KAIFIAT

EDITED BY

Sri K. THULAJARAM KSHIRASAGAR

(*continued from page.* 131 *in vol. XI. No.* 2)

त्यास दाणे वैरणा बंद केलि. तेंव्हा इंग्रजेस माहागाइचा पेंच पडला, ते समयी छेबिन्याची लोकांची नजर चुकऊन रात्रीस कूच करुन जाऊन बाणा खाली खिळाउरास मुकाम केला. तेंव्हा ते समयी हरिपंत फौज सुधां धारवाडांत उतरुन त्याचा पाठिवर पाउणा कोशाचा तरावतीने रात्रीस उभे राहिले. त्यास इंग्रजानी प्रहररात्री राहातां छं १६ तारीखें कूच करुन चालिला. तेंव्हा हरिपंत व सर्व सरदार व लोक गाडदि हाशमयानी लगट करुन जुंज्याचे तोंड लाविले. चिकाटी फसली व तुकोजी हाळेकार व परशराम पंत याणी आधाडीस तोंड लाविले. इंग्रजे जुंझाकरीत तीने कोशावर चौमगाव आहे तेथे गेला. तेथून रात्रौरात छे २८ तारीखे कूचकरुन चालिला. ते समयी सरकारच्या लोकानी नीमड करुन जुंझाचे तोंडा लाविले. तोफाची व बाणाची मारगीर करुन इंग्रजास जर होंत आगौन सिक्स्ति केला. गारडाउ इंग्रजास हिंमत अधिक माणुस लढाइचा चांगला जंगी सामान लढाइती फार चांगलें म्हणुन कोट समोरे पनावलीस जाऊन पोंहचला. त्याचे लोक फार पडिलें व जखमी जाहाले. सांक्षी मुंबाई जाहाज आणौन बुणगे सुधां निघोन गेला. गाडदी इंग्रजानी हिंदुस्थानांत जागा जागा लढायाकरुन शेर होऊन त्याचे तरहेन इकडें अला होता. त्यास स्वामीचा राज्य प्रातपे करुन शेत्रुचे पारपत्ये करुन पराभव केला. माहाराष्ट्र राज्याचा साधन याचे वृत्ती विस्तार सारांश दिलि आहे. त्यांत मुख्यार्थ सिवाजी माहाराज याणिं स्वतां साहास कर्म करुन राज्य साधन केलें. त्याचे मागे शाहु माहाराजाचे तेजोप्रांते श्रीमंत बाळाजी विश्वनाथ यासी नाना साहेब म्हणताहेत. नंतर बाजीरावसाहेब व नानासाहेब व त्याहि

पेक्षां वृध्री केलि. शाहुमाहाराजांचे मागे राजारामसाहेब राज्यासनी अरुढ जाहाल्यावर नानासाहेब व माधवराव साहेब याहि शत्रु पदांक्रांतकरुन त्याहि पेक्ष आधिक राज्याचे वृधि केलि. राजारामसाहेब सत्तावीस वेर्षे राज्य केला. त्यास व्याथा होऊन व्याधिंत होते. पोटि पुत्र संतान नाहिं. माहाराजांची वंशवृधि चालुन राजमुद्रा विराजीत राज्य शोभीवंत असेल पाहिजे, याजकरितां स्वामिनी विच्यार करोन माहाराजाचे गोत्र पुरुष त्रिंबकजी भोसले वाविकर यांचा पुत्र आणौन सुमुहूर्त विधाने करुन माहाराजांचे मांडीवर बसऊन शाहुराजे म्हणुन नाव ठेविलें. त्याजवर शकें १६९९ सोलासे णव्याअणु हेमलंबि संवछर मार्गसिर्ष शुध पक्षी राजारामसाहेब कैलासबासी जाहाले. त्यानंतर शकें १७०० सतरासे विळंबि नाम संवछरें मार्गसीर्ष वध्यं ८ अष्टमी सुमुहूर्तें राज्याभिशेक करुन राज्यारुढ केले. त्यासमयां पासून माहाराज कारकीर्दि स्वामी प्रतापि आहेत. इंग्रजानी इंदुस्थानांत व दंक्षणेंत तेख केलीं. गर्वारुढ होऊन सरकारांत अमर्यादा वर्तुणुक करुन लढाईस सनमुख जाहाला. त्यांचे पारपत्येस स्वामीनि सरदार फौज सुधां पाटऊन त्याचे पारपत्ये करुन स्वामीचे प्रांतांत प्रगट करौन इंग्रजानी तह करावयास वकील पाहटऊन टेविले होते. त्याणि वसइ १ व बोलापूर १ व कलयाण १ व हमदाबाद देखील घेतले होतें तो मुलुक त्याणि आपले आप होऊन सरकारांत दिल्हा. यास राव राजेश्री महदाजी सिंदे याणि त्याचे बाजीब वर चौहुकडील दखेडा उठोन राज्याचा बंदोबस्त येणे स्थितत होता. त्याजवर नजर देऊन सरकार बंद याजवर बैसऊन तह केला. नवाबा नीज्यामालिखानाचे साहा सुभे देक्षणाचे सुभेदार तेहि स्वामीस फारच निखाल पणें चालतात. लग्न समारंभास आपण यावे हे त्यांचे चितांत गत वर्षीपासून होतें. परंतु येंदा जाबीत जेंगाचे पुत्राचे मसलतीस गुंतले. याजमुळे त्याणि आले नाहित. आपले पुत्र फोलदजेंग व कारभारी तहदरजेंग यासी बराबर फौजेनिसी पुणेस पाठविलें व माहाराजानी कृपाकरुन सातारीयाहून आलें. त्यास लग्नाचा समारंभ राजेश्री नानाफडनीस याणि मंडप व कापडी व अरश्याचे वाडयांत व बागांत वधुमंडप फारच तरहेन केले. व कागदीबाग व मेणाचे झाडे केलि. आंत षबाजी दारुचा काम येक फार केलें. व थोर

चौरंग चेरुन माणसाचे खांध्यावर देऊन त्याजवर कलवंतणि स्वारी चालत वधु मंडपा पर्येंत दिवे व हिलाल दुरस्ता सारी रात्री लावावें. शहरा भोंते नालबंदि फौज व गाडदि देऊन दाटि व गुल गलबला चाल भोंवांत होऊन द्यावें, त्या रीतिनें बंदोबस्त केले. नूतन कल्पना करुन फार चांगलि केलि. थोर थोर सिष्टास ब्रम्हणास अमंत्रणें पालख्या घोडे पाठऊन आणौन ब्रम्हणास भोजन याचें समारंभ करुन देक्षणा व वस्त्र स्वरुप पाहोन अफार दिला. माहाराजाची सुक समारंभ करुन दक्षणा व वस्त्रें अलंकारे हाती घोडे नजरी देऊन माहाराजांची स्वारी सातारीयास गेलि. यावर नवाबाचे पुत्रआले. पंद्रा दिवस पुण्यास राहून बखिलरा वाडयांत व बागंतिल मंडपांत येऊन भोजन करुन राग रंक नस्ता पाहून स्वइछने येणे जाणे करीत होते. त्याच्या लषकरांत सरदार राज्यांतील याच्या लषकरास सिंदे सामग्री सर्व साहित्य दिलही. नवाबाचे पुत्राची व सरदाराची मुबारत म्हणीजें मर्यादा येणें योग्यतेन रुपे वस्त्रें अळंकार हाती बहुमान करुन ते निरापे घेऊन गेले. व सरकारांचे मुतसद्दि व कारकून लाहाण मोठें यासी भोजेनास घालुन स्वरुप पाहून वस्त्रे दिलेहें. याची मराहाटे सरदार व सिपायी फौजे हशम लोक व खिदमतगार वगैरे बाजेलोक व साहुकार लाहाण थोरास भोजेनास घालुन वस्त्रे देणे. त्यास समजून दिलहीं. नाना फडनिवीस यानी स्वामीने लग्न समारंभाची रात्री दिवस जीव ज्यास श्रम केलि. राज्यांत दुष्ट दुराच्यारी होते त्याचे उपमर्दन करुन स्वामीचा राज्याचा बंदोबस्त उतम प्रकारे करीता सरकाराचे पुरातन लोकांस व सेवक लोकांस जितिके आहे तितिकयास व पूर्ववत निष्ट पाहुन चालिवितात. सारांश्ये स्वामीचा प्रतापे करुन कीर्ती भूमंडली विख्यात वणलि आहें. ते विस्तार लिहीलि असे, सवाई माधवराव यांचे पेष वाईंत नाना फडणीस बहुत प्रकारे राज्याचा बंदोबस्त करुन मागांती काहिं दिवसानंतर नवाब निजामुलमुलखान यांसी खरडे किलेचे विसई युत्धाचा प्रसंग होऊन पुणेहून श्रीमंत पेषवे सवाई माधवराव व फौजकरी येक लक्षाची सुमार हामतः घेऊन खरडेवर स्वारी करुन निजामलिखानासी युत्धचा प्रसंग दुबले होऊन अखेरास निजामीलि

स्वान खरड्याजाचे मुकामे हूऊन पलुन गेला. सबब त्याची फौज संगांरत व अजीजम करुन खरडेचा किल्ला घेऊन निजामालिखानाचा दिवाण मीसरयाजला घरुन आणौन पुण्यांत कैदेंत टेविले होते. त्यानंतर कांहि दिवसाने पुनरपि सलुकीचा डौल होऊन कैद कुमखलिसी करुन निजामलिखन यांसी हैद्राबादेस दिवाण याजला रवाणा करुन दिल्हे. खरडेचा स्वारीहून आल्यास संवछरीच शके १७१७ अस्विन शुध विजयेदशमी दसरे या रोजी सीमा गुळघेण करणेस श्रीमंत सवाई माधवराव पेषवे व दिवण नानफडणिस व अपावळवंतराव सरदार वगैरे दोनीया फौज सुधां स्वरीस जाताना ते समयी श्रीमंत पेषवे यांस शेरीर विकृतीचा प्रसंग होऊन वायु प्रकोपामुळे शरीर त्यागाचा जाला. तैसेच हे वर्तमान विकृमतीची नानाफडणविस यास समजलयावर अतित्वरेन खांस अंबारी सुधा वाड्यास येऊन पावले. तधी पासाने अश्वनी सुध येकादसी सारी रात्र तैसीच होती. नंतर सुमार बारा तासासी द्वादसी या रोजी श्रीमंत पाहाटे स्थान करुन देवाची पूजा व आहनीक उरकुन घेऊन भोजनास जावें असा बेत हाता. इतकीयांत प्रहर दिवस आला. तेंव्हा अकस्मात श्रीमंताचे प्रज्ञा वीपरयास होऊन माडिवर उभे राहिले होते. व समागमे खिजमतगार वगैरे माणस असता कोणासहि न समजून देता माहडिवरुन खालि उडि टाकीली. ते समयी उनमतीची जागा करितां अंग सर्वहि चूरचूर होऊन मस्तक फुटुन नाकावाटे मुखावाटे रत्क प्रवाह जाहाला. कांहि समरण श्रीमंताचे आंगी राहिला नाहिं. प्रेतारुपें पडोन राहिले. सवेंच वाडयांत शार जाहाले. ते समयी नानाफडणविस आपल्या धरी स्थनकरुन सिवाची पूजा करीत होते. श्रीमंताची बातामी समजल्यावर झडकरी उठोन वाडयास येऊन श्रीमंतास पाहिले. काहि चेतना नाहि. तैसेच माहाळ थोर संपरदाईक समस्तानीक वैद्यापासुन अउशदे उपायेस सिकीक्षा करुन लागले काहिच उपाये न चाले ते दिवसी सारि रातबर प्रेता प्रमाणे अथे रुणावर पडुन राहिले. तेंव्हा सर्व खरखाना व तोफखाना वगैरेचे बंदोबस्त नानाफडणवीस याणि केले. दुसरे दिवसी च्यार घटिका रात्रीस गर्भश्रीमंत संभावतार सवाई माधवराव पेशवे बारा वरुष

पर्यंत राज्यची वृधि करोन शेवट नानाफडणविस याजपासुन अमर्यादाची गोष्ट काहिं उण अंगळ घडली करीतां श्रीमंत साहावेनासे होऊन प्राण त्याग केला असें माहाराष्ट्र प्रांताचे लोकाची वाणि बहुत बरतपूर पावेतो विख्यात जाला असे. शेल १७१७ अस्वीजे मास शुक्ल पक्षे द्वादसी प्रहर दिवस आला. तेंव्हा श्रीमंताचे अपमृत्यु करुन काळ जाला. कैलास वासी जाले. नंतर श्रीमंत दादासाहेब उर्फ रघुनाथ राव यांचे पुत्र वडिल बाजीराव व धाकुटा चिमाजी अपा दोघे असतां नानाफडणविस व कित्येक सरदार येकत्र होऊन वडील बाजी राव यांस गाधीस अधिकारी नकरीतां धाकुटे चिमाजी अपा याजला गाधीस आधिपती करुन ऐसे एक १ दोनी २ वरुष सुरलीत चालत आला. नंतर तिसरे वरुषी बाजीराव यांस गाधीचि आधिपती चालिवर धाकुटे चिमाजीअपास परशराम भाऊ समस्थानीक ब्रम्हण कोंकणस्त सरदार यानि अठास करुन रातोरात चिमाजीअपास पुणेंतून काहाडुन तेथुन अम्मदाबदेस वाटेस ताहाद दाहा कोस भूमिवर उतरेस तुलपूर ग्रामी भिमातीरीं आहे तेथोर जाऊन नंतर तेथुन पछमेस दाहा कोस भूमिवरी जुंजरे या जागी वोहचून होते. ऐसे काहि दोनी च्यार महिने जाहाल्यावर समाधान होऊन वडिल भाजीराऊ व धाकुटे चिमाजी अपा हे दोघे व कुल सरदार ब्रम्हण वगैरे एक रुप करुन स्वस्त चित्त होऊन गादी वडील बाजीराव यांस जाला. नंतर धाकुटे चिमाची अपा यांस वरुषास' खर्चाची नमेणुक करुन व त्याच व तैनातीस एक दोघे सरदारास नेमून देऊन व खास पागा पैकीं शेंभरे घोडेहि दिदले. या प्रकारे चालत असतां समस्तानीक सरदारां पैकी सिंधें १ व होलकार १ एकून दोघे सरदारास येकास एक मनस्ताप पडून आणी होळकार याणि बाजीराव यांचे तरफने जाले. खुद श्रीमंत दौलतराव सिंधचे जाले. पहिले होळकारास व सिंधेस या उभयेतास अदावत होता. याखेरीज तुकोजी होळकाराचा चिरंजीव खंडेराव होळकार सिंध्या समीप होता. त्यास आपणास द्यायवे या प्रमाणे अनेक दिवस जवाब स्वाल लावला होता. परंतु सिंधे काहि सदरहु होळका राचे मुलास दिधले नाहित· यास्यव उभयतास खखश पडून हिंदुस्थान

प्रांतिच होते. दौलतरावसिंधे कडिल कितेक पालटन त्यास सरदार फिरुन जमला होता. तो पुण्यास श्रीमंत बाजीराव याजपासी चाकरी करीत असें. व श्रीमंता जवळ दत्तपुत्र रघुनाथरायाचे बाजी रावयांसी जेष्ट दत्तबंधु व्हावे. त्याचे नाव अमृतराव. सदरहु पुणेंत कारभार श्रीमंता यांसी करीत असता त्याचा मनास अणि बुधिस विपरयास होऊन तजवीज केलिकिं हिंदुस्थानात येशवतराव होळकार फौजेनिसीं आहे. त्यासी बोलाऊन पाटऊन त्याचा मददि वरुन आपलया चिरंजीव गणेशराव यासी बाजीराव यांचे गादिस आधिपती करुन आपणहि चिरंजीवासीप राह्यावे. ऐसा बेत करुन अंतरगेन हीलकारास पत्र लेहुन धाडिले. तेंव्हा याचा पत्र पावतांच होलकार अंगीकार करुन आपली फौज्यनीसी दक्षेण प्रांती पुणेस येऊन दौल्तराव सिंधेकडिल फौजास गारत करुन आपण पुणेंत असावें या प्रकारांची तजवेज करुन फौज तयार करुन पुणेस प्रयाण जाले. ऐसी यासं खासा लषकर हिंदुस्थानांत सिंध्या पासीच आहे. सदरहु होळकार काहिं दिवसाने पुणेस दाखल फौजा सुंधा जाला ते शेक शालीवाहन १७२५ या वरुषी पुणेस पूर्वेस दोनी कासावर हाडवसर नामक ग्रामी लषकरासमेवत मुकाम करुन होते. मागती श्रीमंत बाजीरावसाहेबाची भेटि जाहालि. श्रीमंतास हाळकार विनंती केलि किं अमचें खासे सिंध्याचे लषकरी आहते त्यास अंम्हास द्यावे. नाहितर सिंध्याचे लषकरचे लोक व वालटन युध्दचा प्रसंग करुन इतकेहिं अमृतराव यांचे अंतस्त करुन जाबाब स्वाल श्रीमंतासी केला. यास श्रामंतापासि बालाजी कुंजर नामक सरदार ब्रम्हण याणें श्रामंतास गैर समजुती करुन सांगीतलि. होळकाराची गर्व परीहार करावे आणि युध्दचा तोंडालवावी ऐसी हकिकत करुन रुध्रोगारी नाम संवछरी कार्तीक वद्ये १४ चेतुर्दीचे रोजी सुर्योध्ये होऊन दोनी घटिका दिवस आला. तेव्हा श्रीमंताकडील युध प्रसंगाचा तोफा शुरु होऊन गोळा चालिला. परंतु येशवंतराव होळकाराने तोफा सर केलि नाहि. यावर उभयेपक्ष्यंतिल दळवाड इसानमुख होऊन राहिलि. त्याकाली श्रीमंत बाजीराव साहेब भोजन करुन अंबारीत बैसोन पुणेस पूर्वेस गोसाविपुरासमीप मैदान करुन जागा नीट होता. तेथे

लढाईची तमाशा पाहाणेबदल स्वारी फौजेनिसी राहिली नंतर गोळाचे झुंज भांडेमार जाला. ऐसे दोनी च्यार घटिका झुंज होता होता मागाती येशवंतराव याजपासीं जमीयत भारी करीतां सिंधीचे जमीयत श्रीमंतापासी थोडकि येशवंतराव होळकार गालब म्हणिजे जबरदस्त होऊन सिंध्याकडील एक कंपु म्हणिजे बारा हाजर लोक गाडदिया खेरीज कित्तेक सरदार घोडा वगैरे अगदि खपुन मृत्यु जालें. नंतर श्रीमंताकडे फौज कार्हि राहिली नाहिं. लाच्यार होऊन पूर्णेहून पळुन कोंकणांत वसईस अश्रयास गेले. इकडे श्रीमंताची स्त्री, ताईबाई पुणेस पंदरा कोसावर लोहेगडास होती यावर हाळेकार याणे अमृतरावयासी शामिल होऊन पुणेशाहरांत थोर थोर साहुकार व पैसेदार होते त्यासर्वास प्राण भयें करुन अनेक द्रव्ये घेऊन लोकास उपादि केला. तो कांहि लिहिता पुर्वेना. साप्रमाणें गर्दि पुणेंत जाहालि. जालियावर दोनी महिने पावेतों होलकार सदरहु जागी छवणीस राहिला. ते समई इंग्रजाकडील वकील कर्नेल कोलोस श्रीमंतापासी पुणेंत मुलामुटा नदीचे संगमि बेट म्हणीजे टेकडि वर बंगळा बांधुन घेहुन होते. त्यानी होळकारास भेटिस्तव बोलाविले. त्याकाळी होळकाराचे लषकरांत सदरहु वकिलानी अंबारीत स्वारीहोऊन भेटीस गेले. भेट जाहालि. उभेये पक्षी येकास येक बोलणे चालणे अन्योन्ये स्नेहेचा मजकूर होऊन वस्त्रे इत्यादी बहुमान जाहालि. तंव्हा सदरहु बंगळायास व सरदारास व यांचे लोकास येशवंतराव होळकारयाचे लषकरांतुन काहिं उपसर्गहोऊन देता बहुत जोरें करुन ताकीद होळकाराची लषकरचे लोकास केली. मागती काहिं दिवस जाले. येशवंतराव याजपासून वकीलानी निरोप घेऊन काहिं निमित्ये करुन बंदर मुंबाईस गेले. इकडे त्यांचे बंगलयास इत्यादि बहुत होती. नंतर वकील मजकूर पांच महिने वसईस जाऊन श्रीमंत बाजीराव याजपासून पूर्वत प्रमाणें करार मदारकरुन तह नामा लेहून शेपता प्रमाणे करुन वसईहून पुणेस कितेक फौज सुधां श्रीमंतास घेऊन व किले पुणेस येऊन दाखल जाहाले. व त्याचे पूर्वि हे वर्तमान होळकारानी ऐकून भीता होऊन आपलि फौजनिसी पुणेहुन कूच करुन गंगा तीर कायेगावांत पोहचून तेथील बस्ती आगदी लुटुन लोका

पासुन पैके बेमोबलग घेऊन ब्रम्हणाच्या स्त्रियांस आपले लषकाराचे सरदार मीरखान नामक मुसलमान पठण याजपासुन अनेकास भृष्ट कराविकेले. ऐसे उपादे कितक अदरुवाले साहावनासें होऊन अपमृत्युकरुन जीवत्यागिले. या प्रकाराची गर्दिस सदरहु जागा जाली. नंतर तेथून नीसीक त्रियेंबेकास पोंहचून तेथील लोकापासून पैके घेऊन लुटून नंतर अवरंगाबादेस पोंचून खंडणि पांच लाख रुपये बळालखोरा सुघां घेऊन अषटा धाटाखाली उतरुन नरमदा पार होऊन हिंदुस्तानास गेला. या प्रकारची खराबी येशवंतराव होळकारा पासुन होऊन मुलुक उज्याडजाली. पांच कोस दाहा कोस पावेतो बेचेहराग येक झोंपडी नाहिसे राजीक व दैवीक क्षाम यामुळे अनेक लोक मृत्यु. होऊन गेले. इकडे श्रीमंत बाजीराव साहेब मुस्तकी होऊन पुणेंत राहिले. ते दिवसापासून अध्याप बाजीराव कायम आहे. अमृतराव हिंदुस्थान प्रांती आहे.

RISALAH-E-FARAMIN-O-ARAIDH

Edited by

SYED HAMZA HUSAIN OMARI, MUNSHI-E-FAZIL.

(Continued from page 145, Volume XI, No. 2.)

فرمان

مورد مراحم بیکران لایق اللطف والاحسان معتبر خاں بنوازشات پادشاهانه امیدوار بوده بداند که دریں ایام ظفر طراز فیروز نشان عرضه داشت او با فراد ملتمسات در باب عنایت منصب و انعام بدارس قلعه ماهولی و جماعه دیگر میمنت اندوز نظر انور اقدس گیتی افروز گشت ' و مطالب معروضه برائے جہاں کشاے عالم آرا مستضے و متجلی گردید ۔ عواطف پادشاهانه جمیع ملتمسات آں لایق الاحسان را بشرف پذیرائی اقران بخشید و از خزانه فضل و احسان دو هزار و پانزده اشرفی عز ار سال یافت ۔ چوں جشن جلام و اسپای را دریں هنگام خجسته بسبب کثرت باران نمی تواں فرستاد ۔ و آنچه آں قابل الامتحان ضروری داند از جمله مبلغ مذکور بمشار الیه وغیره رسانیده به تعجیل قلاع را در تصرف دولت روز افزوں در آرد ۔ از درگاه والی عصمت و جلال خدمت حراست حصار ماهولی بقلعدار خاں مفوض گشته عنقریب خواهد رسید و حصون دیگر را قلعدار از همراهان خویش مقدر کند ۔ چوں مرتضی خاں حارس حصن سپهر بنیاد دولت آباد است مردم او را زیاده براں دور نمی تواں فرستاد جمعے که آں قلاع بآں شجاعت پناه متعین شده اند خواهند رسید ۔ دولتمند خاں لایق تاب فوجداری بندر چیول نیست ۔ احمد خاں یا دیگرے را بفرستد و او را مابین کلیان و کتل نگاهدارد ۔ و محمد صفی خویش محسن خاں را که داروغهٔ بندر چیول است و از راه کتل سیق پاس خانه

زاد عقیدت نهاد اعتقاد خان رفته طلب دارد و از پیشگاه مقدس جاگیر موافق دافر بآن بامور و مراحم عنایت خواهد شد و بالتماس او فرمان والا بنام دوار کا مرسل گشت -

عرضداشت

کمترین فدویان بذروهٔ عرض معتکفان سرادقات جاه و جلال می رساند فرمان سعادت عنوان مکرمت توامان قرین بانواع عواطف و اقسام مراحم از مکمن فضل و امتنان متضمن پذیرائی ملتمسات پیر غلام و مرحمت گردیدن دو هزار و پانصد اشرفی در وجه انعام حارس حصار ماهولی و زینت صدور پیوستن منشور لامع النور بنام دوار کا و مفوض گشتن قلعداری احصن مسطور بقلعدار خان و امتیاز یافتن محمد صفی بداروغگی بندر چیول مصحوب حبیب الله بیگ گرزبردار عز اصدار یافته بود ' در بهترین حین بستم ماه شوال جلال اقبال ارزانی داشت - و بشرف وصول آن سرافتخار باوج عزت بر افراخت و سعادت دارین حاصل ساخت - بورود فرمان قضاجریان بنام دوارکامعه مبلغ مذکور مطابق برلیغ ارشاد تبلیغ کاربند گردیده بوسیهل استعجال حصار مذبور را بتصرف والا در می آرد و هرگاه قلعدار می رسد بموجب حکم مبرم قلعه را باو سپرده قبض میگرد ' حکم والا پیرایه صدور یافته جمعی که از قلام همراه فدوی متعین شده اند خواهند رسید وکتل نگاهدارد - قبله عالم و عالمیان سلامت جماعه متعینه تا حال نرسید درین ماه به بخشیان برلیغ معلی شرف صدوریابد که از پیشگاه خلافت یک سراول مقرر نمایند که بسرعت آنهارا برسانند پیر غلام

باقبال لایزال شاهنشاهی نظم و نسق این الکه قرار واقعه نموده احتیاج بودن خان مذکور در انجا نمانده پیشتر هرچه زود ازروے تفضل و ترحم خسروانه حکم کرامت شیم فروغ ارتفاع بخشید که از پیشگاه مقدس جاگیر موافق داغ عنایت خواهد شد، شکر این عطیه عظمی و موهب کبری بزبان هر سرمو نتواند بجا آورد لیکن جاگیرے که از سابق عطا شده چهل هزار روپیه بصیغه آفت وسی هزار روپیه تفاوت ماهوار که همگی هفتاد هزار روپیه باشد سال بسال خسارت رومی دهد و خانه زاد سیوم حصه اسپان تابینان بداغ رسانیده و بواسطه کار سرکار والا سوای ضابطه جمعیت موجود دارد و دیوان جاگیر دام بدام تنخواه می دهند - منجمله آن اکثر بقراربه ماهه و چهار ماهه درین صورت خیلی نقص پیر غلام است - امید وار است که بقدر نقصان ماهوار تخفیف مرحمت شود تا سراسر موافق شش ماه تنخواه می یافته باشد و از عهده طلب تنخواه سپاه بر آید - در پر گنه سنر بیست لک وبیست هزار دام بفدوی و هشت لک دام به محمد رشید واقعه نگار معزول آنجا تنخواه است اگر پر گنه مذکور درودست به پیر غلام تن گردد پر داخت آن بواقعی تواند نمود - سیام سنگ حارس قلعه او کهره و محمد کاکر قلعدار راسیج هر دوپیش منصب اند - از مهر اینست در قلعه او کهره احتیاج موهی الیه نیست از حضور پر نور بجائے او دیگرے منصوب شود و او به همراهی فدوی متعین گردد که بهر است یکی از حصون مفترحه مقرر سازد - و قلعه را سیج بفاصله سه کروه از گلشن آباد واقع است - پسرش

بانصف جمعیت تعینات فوج همراهی فدوی مقرر شود که بکار بادشاهی بیاید - سید صدر و سید حسین پسران سید مرتضی بیجاپوری که هر کدام بمنصب بیستی چهار ماهه چوتداگی وضع سرفراز و تعینات قلعه هنوت اند باین جزو منصب قریب سی سوار و یکصد پیاده نگا هداشته سر بشورش بر آورده قطاع الطریق و رهزنی می نمایند و جمعیت دیگرے فراهم می آرند و اراده فاسد در پیش دارند - چنانچه بدفعات این مقدمه داخل واقعه شده و کرات و مرات بمتصدیان عظام فدوی نیز نگارش داده بعرض اقدس اعلے نرسیده لا علاج داخل عرضداشت نموده - اگر آنها ازاں ضلع اخراج شوند باعث ایمنیت سکنه آں سر زمین خواهد بود -

کمترین فدویان جان نثار معتبر خاں بموقف عرض استاد هاے پایه سریر عرش نظیر خلافت مصیر سلیمانی می رساند پیش ازین صورت تسخیر قلعه پریل و محاصره قلعه کرناله و قلعه تکبر کهره و قلعه کتوره و قلعه چادهری و قلعه بلنگ کهره و قلعه نانگ کهره و قلعه سهنگ و قلعه در کادی مفصل به بارگاه عظمت وجاه معرو ضداشته از انجا که قلعه بریل در سایر قلاع الکه کوکن بحصانت و رفعت و وسعت و قلبت عدیم المثل وبے بدل است و بیشتر دار الحکومت حکام این ضلع بوده است اگر انتظار صدور حکم قضاشیم می کشید قابو از دست می رفت لهذا نهصد پیاده کولی و بهیل از خود و دنگر را و وغیره زمینداران الکه مذبور فراهم آورده رکهو وکا کا و دیگر بنده هاے پادشاهی تابینان خود را به کمک آنها

فرستاده چنانچه فرستاده هاے مسطور قابو یافته به نصف اللیل نهم ماه شهر شوال در عین شدت باد و طغیانی باران و بدستیاری کمند بالاے آں حصن سوارشده ' و مخاذیل ذلیل بجنگ پیش آمده تادمیدن صبح محاربه مجادلد درمیان بود ' ار باب تردد اکثرے را بضرب صمصام خون آشام بقتل رسانیده و بسیارے را مجروح گردانیده ' و جمعے از بیم هلاک پاے قلعه افتاده و اصل جهنم شده و برخی امان جان خواسته زنده اسیر و دستگیر گر دیده ' و ازاهل تلاش نیز بعضے بکار آمده ' چندے زخمی گشته بعون عنایت الهی تائید اقبال عدو مال شاهنشاهی حصار مذکور بتصرف اولیاے دولت قاهره در آمده و فتح عظیم و بنصرت جسیم نصیب اصفیائے سلطنت باهره شد. بجمیع هوا خواهان درگاه فلک اشتباه مبارک همایون باد - کلید قلعۀ مفتوحه معه افراد انعام و تجویز مناصبه و اضافه ارباب تردد که تفتیح قلعۀ مذ بورسعی جانفشانی بظهور رسانیده مصحوب شیخ عبدالسلام که ازراه کمند پیش قدمی نموده بدان حصن رسیدۀ مصدر جان سپاری گشته بود بحضور لامع النور ارسال داشته از نظر ملکوت منظر می گذرد و امیدوار است که مطالب معروضه درجه پذیرائی یابد و قلعدار معه احشام از پیشگاه خلافت و جهانبانی متعین شود که قلعه بغایت کلانست. سابقا از بندهاے پادشاهی کیسری سنگه بحراست انحصار امتیاز داشت - در عمل سیواے جهنمی پنج هزار پیاده بران مقرر بود - بالفعل پیر غلام تا رسیدن قلعدار از حضور پر نور شیخ محمداسحق را امیدوار مراحم پادشاهانه نموده با جمعے از بندگان بر آں حصن

دگا هداشته هر چند از پیشگاه مقدس حارس زود برسد خاطر از محافظت آن قلعه جمعیت پذیرد و قلام مرقوم را قبل ازین بحوزه اقتدار سرکار جهان مدار در آورد، مقالید حصون و عرایض فتوح ببار گاه خواقین سجده گاه مرسل گردانیده بمیامن اقبال لایزال حضرت قدر قدرت تمامی قلعجات این تکه بتصرف والا در آمده - و آن ضلع از مخاذیل ذلیل بالکل پاک گشته و از انتظام معاملات و ضبط و ربط تهانه جات خاطر جمع گردیده بکرم سهری بت زمیندار جوار در تهانه بهیمری وغیره قیام دارد - و او دهل راو در تهانه پخویل و سانکه بکار و خدمات پادشاهی سرگرم است - و در تهانه هتنولی احمد خان نظم و نسق بواقعی نمود و از تهانه کا سکانو و ملهپالنه گویند راو خبردار شده که هر کدام از تعلقه خود قرار واقعه باخبر است - و پیر غلام آنچه لازمه سعی و جانفشانیهاست در تقدیم خدمات و بندوبست این محالات بظهور رسانیده و می رساند و خواهد رسانید، حتی المقدور به هیچ وجه مقتصر نیست و نگشته و نخواهد بود - زیاده برین حد خود ندید - آفتاب سلطنت و جلال دولت ابد مدت بر مفارق جمیع بندگان ربع مسکون خصوصاً این پیر غلام تا یوم القیام تابنده و پاینده باد -

فرمان

مورد مراحم بیکران لایق الطف والاحسان معتبر خان بنوازش و الطاف پادشاهانه امیدوار و مستظهر بوده بداند که عرایض او افراد ملتمسات از نظر انور اطهر اکسیر اثر گذشت و مطالب معروضه برائے عالم آرائے جهان پیرا انکشاف یافته

فضل و کرم خسروانه از راه ذره پروری و بنده نوازی او را باضافه صد سوار که اصل و اضافه دو هزار ی دو هزار سوار پانصد سوار دو اسپه باشد سر فرازی بخشیدیم - سپاس و ستایش مواهب والا بجا آورده و این که به نیروے اقبال لایزال قلعه ماهولی را مفتوح ساخته و در تسخیر و استخلاص قلاع و بقاع مساعی پسندیده به تقدیم رسانیده امیدوار نتایج باشد - لچهرام که از پیشگاه عزو جاه سلاطین پناه بخدمت امینی تلکوکن نظام الملکی سر بلند گشته با پیاده هاۓ تفنگچی وغیره هم و دیگر اشیاء اجناس ضروریه دستوری یافته - باید که در امداد و اعانت او دقیقه فرو نگذارد و رعایا را باو راجع گرداند تا مشار الیه در بندوبست محال بموجب احکام مقدمه مطاعه واجب الاطاعه مفرض الطاعه بعمل آرد - و جواب مقدمات و تکیه از نوشته لطف الله خان معلوم نماید و برطبق آں کار بند گردد ریں ابواب از پیشگاه اقدس خلافت و سلطنت جاوید تاکید اکید داند -

(باقی آئنده)